

polemika s aloisem burdou str. 5
lenka havelková: baťovský zlín
jako literární námět str. 6
ladislav václavík: eugénio de andrade str. 8
obsah ročníku 2006 str. 11 až 14
prózy o. hníka a m. kleina str. 16 a 17
poezie m. brücka a r. brenkuse str. 18 a 19

25/01/2007, 25 Kč

www.itvar.cz

úplně adekvátně překládat poezii nejde

ROZHOVOR S MICHAELOU JACOBSENOVOU

foto Věra Koubová

Günter Eich

Plány

*Zády
se opírám o své plány,
nad mrzoutskou dlažbou
pamětliv zavražděných,
nečitelných šňůr uzlového písma,
hvězdáren
a hluchých míst těla,
zmizelých
Mayů a kolih
vzdávám se mlasků
v afrických jazycích.*

Krtci a jiné básně (Paseka, 2003)

Přeložila Michaela Jacobsenová

Michaela Jacobsenová se narodila 27. 1. 1947 v Praze jako dcera spisovatelky a překladatelky Bohumily Grögerové, v letech 1966–1971 vystudovala germanistiku a bohemistiku na FFUK (diplomová práce o Helmutu Heißenbüttelovi). Pracovala jako redaktorka ve *Státním pedagogickém nakladatelství*, v *Literárních novinách*, poté v nakladatelství *Mladá fronta*, *Paseka* a *Karolínium*. Překládá prózu a poezii z německé jazykové oblasti, věnuje se kulturní publicistice, dlouhodobě spolupracuje s Českým rozhlasem. Získala Cenu nadace Roberta Bosche za překlad německé literatury za rok 2001, v roce 2004 mimořádné uznání Obce překladatelů za *Krtky* G. Eich. Přeložené knihy: Ingeborg Bachmannová: *Malina* (1996), *Básně* (1997), Günter Eich: *Viceméně* (1987), *Krtci a jiné básně* (2003), Urs Widmer: *Milenec mé matky* (2006), Thomas Bernhard: *Amras* (2000), Joachim Ringelnatz: *Stará láska nerezaví* (s Josefem Hiršalem, 1999), Karl Kraus: *Moc a bezmoc slova* (1987), Volker Braun: *Zdatní synové Sisyfa* (1979).

Jaká byla vaše šedesátá léta? Byla „zlatá“?

Pro mě zcela jistě. Ale okamžitě si uvědomuji, že je to otázka věku, kdy byl člověk idealistický, mladý, souznící s jistým dějinným uvolněním. Nedá se ovšem říct, že bych byla ze všeho, co se tehdy objevilo v české kultuře, nějak paf. Ale dělo se toho hrozně moc najednou, na mnoha místech. I když si vzpomínám, jak jsem mezi střední a vysokou školou pracovala v knihkupectví a že tehdy představovala pro mnoho kulturních lidí moderní literaturu pouze jména Hemingway, Remarque a Horníček. Pří-

šerně mě takový přístup rozčiloval, protože nabídka byla mnohonásobně větší.

V té době se vaše matka s Josefem Hiršalem věnovala naplno studiu i překládání zejména experimentální poezie. Jaký jste měla ke konkrétní poezii vztah vy?

To je vlastně hodně intimní a osobní otázka. V podstatě mi většina lidí závidí, že jsem byla ve středu dění, mohla poznat mnoho úžasných lidí a podobně. Což ale vůbec nebylo tak, jak se to zvenčí jeví. Máti s Joskou měli neskutečný vztah, ve kterém

si vystačili a soustředili se na práci a na sebe navzájem. Vytvořili si naprosto ideální podmínky. Má sestra a já jsme do toho nebyly vůbec zataženy. Zajímala jsem se samozřejmě o to, co dělají, ale vymezovala jsem se vůči tomu. Můj vztah byl spíš odstupem. Jejich činnost mi přišla zajímavá, ale pohlížela jsem na ni skepticky. Dnes už tak skeptická nejsem, šlo o určitou vývojovou linii a přesah k výtvarnému umění, jenže tehdy mne konkrétní poezie jako cosi dost racionálně konstruovaného nenaplnovala

VYPRAVUJE SE O ŠESTATŘICÁTNÍCÍCH...

1 Rok 2006 byl v českém literárním světě především rokem Šestatřicátníků. Jak ale interpretovat aktivity tohoto seskupení a začlenit je do vrstevnaté linie vývoje české kultury? Nesnadnost tohoto úkolu potvrzuje i monografie P. Kosatika „Ústně více“, která je pokusem o diachronní pohled na toto „sdružení“. Autor vycházel především z rozmluv s jednotlivými účastníky, z dochovaných písemností a korespondence.

Určitá nejistota ohledně definice Šestatřicátníků, uvědomování si jejich neurčitosti či nejasnosti zaznívá již v sympaticky skromné předmluvě V. Havla: „Jakési zvláštní společenství teenagerů, kteří neměli nic společného s režimem, měli však různé politické a literární ambice, objevovali společné duchovní světy, které byly tehdy velmi umně skryty, vyvíjeli cosi, co by se dnes asi nazvalo „klubovní činnosti“, vydávali samizdaty, hledali sami sebe a své možné postavení ve veřejném prostoru – a přitom si téměř nepripouštěli, že za to, co dělají, se zavírá.“ *Zvláštnost* (až nedefinovatelnost), světonázorová šíře jednotlivých účastníků a jejich odlišné orientované ambice, extenzivní hledačství a také pod tím vším sebevědomé a téměř neohrožitelné se cítící mládí, to všechno znesnadňuje proniknutí do této problematiky a setrvání na jednom konkrétním pojetí. Na tom se podílí i členská a časová *neohraničitelnost* sdružení, Havla s nadhledem vyjádřená vtipnou metaforou *brouk potápínek*.

Šestatřicátníci se tak jeví jako volné společenství kamarádů, hledajících pravdu (o sobě, své době i tradici) a následně svou cestu v oblastech kulturních, uměleckých i politických. Volné společenství, tvrzené vážnou a intenzivní hrou na skupinu, orientované především na diskuzní kritickou reflexi přítomnosti. Nešlo tedy o literární skupinu, politické sdružení, kulturní spolek ani o **samostatnou** generaci, což Havel explicitně zdůrazňuje, když zařazuje Šestatřicátníky do „první neideologické

či do dobových politických doktrín a bojů nevtažené generace“, a tak by měl vědec nejprve určit místo Šestatřicátníků v různorodé generaci padesátých let.

Kosatík přistupuje k Šestatřicátníkům s okouzlením prvního ohledače a jako první na to má nezpochybnitelné právo. Má před sebou snad vše, co se dochovalo, od samizdatů po korespondence, může ještě naslouchat pamětníkům. Jeho historické vnímání je tedy určováno přirozenou fascinací příběhu, s nimiž se zde setkává a které volají po syntéze. Možná také proto dal své knize provokativní podtitul *román faktu*. Co je míněno tímto označením a co přesně znamenají pro Kosatíka výrazy *román* a *fakt*, zůstává ovšem utajeno a z podtitulu tak přestává být klíč (byť sémanticky otevřený) a zbývá jen aktualizace působící trochu jako alibi pro povznesený hlas přítomného vševědoucího vypravěče, který suverénně nahlíží do myšlenek svých postav a reprodukuje jejich nejvnitřnější pocity, aniž by je problematizoval nebo o svém přesvědčení pochyboval. Kosatíkovo vypravování románově také počíná. Neotevírá je obecné entrée, uvádějící čtenáře do dobových kontextů, ale reflexe dopisu R. Kopeckého, jímž se J. Kuběna dozvěděl o existenci Šestatřicátníků. Jednou z hlavních osnov knihy je totiž polarita pražské a brněnské části společenství, reprezentovaných osobnostmi V. Havla a J. Kuběny.

Kosatík veden narativní poutavostí této historie preferuje lineární podávané reprodukování děje spojované s pasážemi kritického interpretování (jimiž se nejzřetelněji odkrývají světonázory jednotlivých účastníků). Je to autonomní přístup k tématu, s nímž se musí každý badatel vyrovnat. Nezmapované prostředí k takovému pohledu přímo vybízí a zároveň otevírá cestu novým interpretům, kteří již budou předmět svého zkoumání problematizovat a kriticky posuzovat. Tázavé problematizování, jež by mohlo počít již reflexi kontextu nebo analýzou případných rozporů mezi „slovy (záměry) a činy (výsledky)“, je plodné pro dokonalé poznání zkoumaného společenství. Atmosféra padesátých let byla bezprostředně retrospektivně vykládána a umělecky tematizována řadou

osobností, které v tomto období tvořily. Čím byli Šestatřicátníci specifičtí, jaká byla jejich padesátá léta a v čem se jejich výklad doby lišil od chápání jiných osobností? To jsou jen některé otázky, nepostradatelné při zasněžení do složitého dobového kontextu.

Vystižení takových specifik by pak lépe objasnilo, proč se nedá jejich činnost bagatelizovat nebo přehlížet, k čemuž by mohl svádet jejich nízký věk. To se týká především těch prvních aktivit, např. dlouhodobé polemiky mezi Havlem a Kopeckým o „ideální“ formě společnosti. Míra erudice, názorové ucelenosti či výrazové samostatnosti v textech náctiletých mladíků je méně podstatná. Důležitý je vědomý intelektuální a morální vzor nabývající různých individuálních poloh (a dosahujících někdy až k extrémům). Jsem přesvědčen, že v případě Šestatřicátníků můžeme mluvit o specifické variantě fenoménu *předčasné dospělosti*. Situace těchto mladých lidí byla pochopitelně zcela odlišná od postavení dětí v koncentračních a internačních táborech (ba přímo nesrovnatelná!), u nichž přítomnost tohoto jevu dokládají dochované texty i vzpomínky (srov. např. práce v časopisu terezínských dětí *Vedem*). Extrémní míra existenčního ohrožení a absolutní nesvoboda byly v případě suverénních Šestatřicátníků nahrazeny vtíravým pocitem absolutní společensko-kulturní deprivace, umocněné permanentní konfrontací s rodinnými tradicemi, který vyvolával u těchto mladých lidí nutnost dospělé reakce.

To je tedy ústřední pramen jejich ambiciózních výkladů doby a umění a reflexí dalšího nezbytného vývoje. A zde také vyvěrají strukturní rysy celé skupiny, které by si zasloužily podrobnější analýzy. Je to např. rozpor důsledné organizovanosti (přesně daný program schůzek, zadávané úkoly a referáty, vylučování pasivních členů a shánění nových...) a požadavku neorganizovanosti, otevřenosti a volnosti sdružení, vyhlášeném v programových textech či v korespondenci a rozmluvách. Tato kontradikce může být vykládána například jako střet mladické romantizující extenzivnosti a dospělé konzervativní systematickosti.

Vedle zmíněných kritických interpretací různých polemik a konfesí, jimiž zdařile a přehledně nastiňuje světonázorovou pluralitu Šestatřicátníků, skládá Kosatík svou monografii především z reflexí různých skupinových událostí a monografických profilů jednotlivých účastníků a jejich rodin. Kniha tak nabývá poměrně dynamického tvaru, zůstává však díky své linearitě přehledná a srozumitelná.

Celý Kosatíkův projekt ovšem naráží na autorův jazyk. Na jazyk, nikoliv na styl, protože pojem stylu předpokládá určitou jednotu, s níž se nesetkáme ve slovesném projevu, nesourodě mísícím mj. burcující patos (např. v pasážích o Karlu Schulzovi) s ukřičeným bulvárem (např. povrchní charakteristiky typu „*Jirka, zvyklý zamilovávat se do krásných mladíků bez odkladu, na první pohled...*“ apod.). Závažnost této skutečnosti je dána tím, že Kosatíkův žurnalistický jazyk přispívá k zjednodušení reflektovaného. Soustředěný styl by jej mohl přivést k určitým dílčím problémům, jejichž reflexe by mohly být zapojeny do velkého příběhu, aniž by epická vlákna byla zpřetrhána, a portrét Šestatřicátníků by byl úplnější. Příkladem je frekventované užívání neurčitých specifikací jako „*skoro nikdo*“ apod., sugerujících autorovu představu jako suverénní fakt (např. „*Ani Kopecký, tak jako v Československu na počátku padesátých let skoro nikdo, nepochyboval o tom, že je správné, když byl »velkokapitál« zestátněn*“).

Hlavní přínos Kosatíkovy monografie spočívá v přehledném a uceleném převyprávění celého příběhu Šestatřicátníků a v poskytnutí nových informací podložených pečlivým studiem dokumentů. Osobně ji chápu jako první pokus o zmapování problematiky, který usnadní cestu dalším monografům, kteří budou při své reflexi syntetičtější a kontextovější. Je to výzva pro další badatele na tomto poli, již se budou soustředěně zabývat podněty naznačenými a na příběhovou výzvu zareagují ptaním se po pramenech, kontextu a vlastním skupinovém charakteru společenství.

Karel Kolařík

PŘÍBĚH GENERACE, PŘÍBĚH DOBY

2 Pavel Kosatík je známý jako autor řady populárních monografií a studií věnovaných významným osobnostem a celebritám našeho společenského, zejména kulturního života. Mezi nimi byla i kniha věnovaná někdejšímu čelnému představiteli komunistického systému (později ze svých iluzí vystřízlivělému) Pavlu Kohoutovi. Ve své nejnovější práci se zaměřil na osobnosti z opačného břehu. Námětem jeho díla se stala skupina intelektuálů a intelektuálek soustředěných kolem Václava Havla, která dala vzniknout generačnímu seskupení, jež si pro sebe zvolilo název Šestatřicátníci (podle roku narození dvou vůdčích postav – Václava Havla a Jiřího Paukerta, neboli básníka Kuběny). Jim je věnován i text, vydaný brněnským nakladatelstvím *Host* s názvem „Ústně více“.

Osoby, které tvořily základní jádro skupiny (jež se v průběhu doby rozrůstala i měnila), byly takzvané „nepohodlné děti“, to znamená synové a dcery z rodin, jež patřily k vrstvám, jaké se komunistický režim snažil cestou „třídního boje“, tj. politických represí, eliminovat. Jejich vyhlídky na naplnění ambicí, s nimiž hodlali vstoupit do světa, byly předem omezeny. Nicméně rodinné tradice, v nichž vyrůstali, je vedly k aktivnímu vztahu k životu, k vymyšlení koncepcí, jakými by bylo možné ho měnit. Tak se dala dohromady skupinka středoškolských studentů (večerního gymnázia) a sympatizantů, kteří se scházeli v kavárně Slavia a později v bytech jednotlivých členů. Kosatík se snad až příliš důkladně a seriózně zabývá počátky skupiny a často naivními názory jejích členů, připomínajících tak tro-

chu foglarovské postavy. Musíme si ovšem uvědomit, v jaké atmosféře – na počátku padesátých let minulého století – k těmto schůzkám docházelo; byla to situace vyhraněného politického ideologického násilí, kdy každý, o kom by se režimní moc domnívala, že má jiné než oficiální názory, byl vystaven nebezpečí policejní perzekuce. Na druhé straně to ovšem bylo i období bezelstné víry v historické možnosti socialismu, jež se projevovaly nejen v zapáleném nadšení lidí typu Pavla Kohouta, nýbrž ovlivnilo nepřímou i názory mladých opozičníků, mimo jiné třeba i Havlovy (u něho ovšem šlo o socialismus chápáný demokraticky, nikoli komunisticky).

Postupem doby, zejména poté, kdy došlo ke korespondenčnímu styku Václava Havla se začínajícím brněnským básníkem Jiřím Paukertem (Kuběnou), se zaměření skupiny začalo obracet směrem k umění a literatuře. Do hry začínají postupně vstupovat významné literární osobnosti – nejprve Edvard Valenta, později další, představující širokou paletu tvůrčích individualit od Seiferta přes Holana až ke Kolářovi. S tím rostly i ambice mladých literátů prezentovat se na veřejnosti (i když tu vznikalo dilema mezi myšlenkovou a tvůrčí nonkonformností a nutností přizpůsobit se oktrojovanému kánonu). Šlo o to, využít vhodného momentu, kdy režim byl oslaben a ideologické zábrany aspoň částečně uvolněny. Taková chvíle nastala v druhé polovině padesátých let, kdy začal vycházet časopis pro mladé literáty *Květen*. Pamatují se, jak na nás jako bomba zapůsobilo vystoupení tehdy v širší veřejnosti neznámého Václava Havla v pověstném článku, v němž podrobil kritice nedůsledný reformismus „květnáku“.

To bylo první výrazné vystoupení příslušníka skupiny Šestatřicátníků. Kosatík pak dále sleduje proměny skupinových vztahů, střídání postav a obohacování o nové osobnosti (Topol) i o nové vztahy, například s Janem Zábranou či Janem Grossmanem. Provází čtenáře vývojem skupiny až do doby normalizace (s výhledem na situaci po pádu režimu na konci osmdesátých let).

Autor historie o Šestatřicátnících zvolil za podtitul své knihy termín „román faktu“. Jeho stanovisko je oprávněné v tom, že nasměroval svůj výklad především na osobní vztahy jednotlivých členů. Střídá přitom psychologizující charakteristiky osob a jejich prostředí (například rodinné zázemí Václava Havla se zdařilou povahokresbou spisovatelovy matky vyplývající zejména z jejího tolerantního vztahu k synovu příteli, básníku Kuběnovi a jeho odlišné sexuální orientaci, který tehdy byl naprosto výjimečný). Tyto pasáže, k nimž Kosatík čerpal materiál zejména z korespondenčních archivů a rodinných dokumentů, se ve výkladu střídají s tu více tu méně zdařilými pokusy o interpretaci vlastní tvorby hlavních účastníků skupinového dění. Je příznačné, že více pozornosti je tu věnováno dílu Kuběnovu a později Topolovu než Havlovu (autor si zde patrně kladl omezení u vědomí, že k Havlovu dílu existuje již rozsáhlá sekundární literatura).

Jakkoliv autor může volit vlastní úhel pohledu plynoucí z materiálu, který pro potřeby své práce shromáždil (a v tomto ohledu je třeba cenit důkladnost, s níž zpracoval zejména zmíněné korespondenční archivy), přece jen mi v jeho práci chybí širší společenský a literární kontext, rámec, v němž by specifická zvolená před-

mětu mohla vyniknout. Není tu například – pokud jde o společenské poměry – uvedeno, jak se v aktivitách mladých opozičníků promítla situace procesů z padesátých let (včetně justiční vraždy Milady Horákové); jediný výraznější společenský ohlas se objevuje v případě tzv. maďarských událostí. Jinak toto „vnější“ dění doléhá v autorově pohledu do světa Šestatřicátníků jen zprostředkovaně, především v podobě proměn literárních poměrů (bylo tu poukázáno například na Havlův vztah k časopisu *Květen*). Poměrně odtaziť je pojednána i problematika Charty 77, která se postav z Havlova okolí i Havla samého silně týkala; je tu jen letmo naznačena zejména v souvislosti s odlišným stanoviskem Josefa Šafaříka.

I když má autor plné právo koncipovat své dílo tak, jak mu to umožňuje a napovídá materiál, s nímž pracuje, přece jen se nemohu ubránit dojmu, že se jeho zájem upřel až příliš na osobní vztahy a osudy členů i sympatizantů skupiny a ponechal stranou širší souvislosti a problematiku jak společenského, tak zejména uměleckého procesu daného období v domácím i širším měřítku (experimentální poezie, pohyby v próze a v dramatu). Samozřejmě Kosatík nepsal monografie jednotlivých osobností, šlo mu o osud jednoho víceméně literárního seskupení, nicméně by bylo věci patrně prospělo, kdyby se pokusil vidět své téma z většího nadhledu. I tak však jeho knížka nabízí citivou formou pozoruhodný výřez z obrazu kulturního života české společnosti dokazující, jak se pod povrchem zdánlivě monolitního systému slévaly z různých generačních zdrojů prameny kritického odporu, z nichž posléze vznikl proud revolty, která ho smetla.

Aleš Haman

Tož a to su rád, že už konečně aj v tej literatúre skončí ta rukodelná práca, kdy si každý fušer može sám doma našmúlat knížku, do ktorej si nalapce, co chce, anzi by si předem provédl sebemenšú analýzu

trha a pěkně statisticky prozkúmal, co vlastně jeho čtenáři chcú, co se jim líbí a co potřebují, ale též jak jim to vše co nejlíp naservírovat, že aby to mělo ten příslušný rejting. Ať si všelijací staříkové, co pamatují Masaryka, nebo též ty pamětníci, co psávali dřív, kdy spisovatel mohl být zakázaný a echťovně trpět, říkají, co chtějí, včil sú jiné časy, jiný temporytmus, jiné nároky na kšeft a kumšt. A ani nová literatúra se včil už nemože schovávat před takovými jevy, jako je hájtek, piár, ikstrím, marketing, njúhau, fitcentrum a streč. Tož, ne že by se o to některý nesnažili, například takový ten náš Viewegh, tomu to jde celkem fajn, ale většinu to zatím dělajú děsně amatérsky, jak říkám – rukodelně. Však to vidí každý, že teď, když kolem nás zuří ta globálná globalizácia a všeco enem kmitá, že už není možné psát zastaralými individualistickými způsobami. Literatúru jednadvacátého storočí mosijú rychťovat celé týmy zkušných specialistů, a to s využitím nejnovějších způsobů získávání a zpracování dat a s důrazem na háj imidž.

Dobrym příkladem nám v tom možú byt, tak jako poslední dobú v mnohém jiném, naši nejbližší susedi, tedy Slováci, konkrétně ta knížka Plyš.

To bylo minulú nedělu po obědě, co u nás v Rybárnách přistálo jakési velké auto a vylézla z něho taková malá robka, docela pěkná, a že jde za mnú, že mňa přivězla nějakého Hvoreckého, jako knížku, že abysem o něj napsal, ale že to psat už nemosím, poněvadž to už za mňa sepsali na těch nejmodernějších počítačoch, co to pišú samy a tak, jako bysem to napsal já a ešče lepší, poněvadž si za muštr vzali to, co jsem o tom Hvoreckém napsal minule, a jen to trochu upravili a opravili, že aby to bylo víc trendy a odpovídalo požadavkům trha.

Tož to víte, že mi to nešlo na rozum, že by o knížkách včil měli psát počítače, ale ona řekla, že proč ne, když už aj ty knížky pišú jen počítače. A že to je všeco jen otázku toho markétynga a njúhau, poněvadž lidé dnes už nemajú čas číst tak jako zastara, když měli čas. A že aby se jim to líbilo a knížky aspoň kupovali, tož se prý z tej literatúry, ale aj z kritiky mosí vylúčit veškerý ľudský faktor, co to všeco jen komplikuje, a pak to ty lidé nechcú kupovat.

A pak mně vykreslila, jak prý byl ten Plyš vymustrovaný nějakým nejmodernějším softférem, co sú do něho nastrkané všechny knihy, co lidé kdy sepsali. Nejdřív se prý vyzkúmal, že nejprodejnější v rámci tohoto prostora a danej cílovej skupiny bude něco jako sci-fi z nedalekej budúcnosti, co v ní ale mosí být přesně 50 % texta o fetiškách, 15 % o počítačoch, 10 % o pornografii. Z toho ale jen 0,07 % opravdového šukání a 0,28 % naznačených perverzít a homoseksuality, protože paralelně vyráběnú hárđverzu je sice možné distributýrovat ve zvláštních obchodech, ale v rámci trhu s hodnotnú literatúru by na Slovensku narazila na zájmy firem, co produkujú katolícké hodnoty. To, co zbývá, pak mosí být rozdělené tak, že 2 % sú určené na lásku, že aby si na svoje přišly aj čtenářky, 1 % na motiv záhadného skutnutí, co zajímá chlapů a može být jako pointa na závěr. Na 7 % texta se mosí vylíčit katastrofa, co za ňu može moderní technika, protože je sviňa, a přesně 5 % procent se mosí rezervovat pro tvrdú kritiku konzumnej společnosti.

A když to všeco bylo takto naprogramované, řikala ta agentka, tak to prý ten kompjúter dal dohromady, opentlil to všelijakými slovy a myšlénkama a vyšel mu z toho ten Plyš. Ten nový text prý ten kompjúter vygenerýruje tak, že zrecyklirýzuje to nejlepší

ze všech těch starých textů, co sú do něho nastrkané, vybere ty nejzaujímavější nápady, nejhlubší dané myšlénky a nejchytřejší věty, které je daná partyja adresátů, pro kterou je to určené, schopna pochopit a přečíst, a trochu je inovýruje, že aby byly aptudejt. Přitom ale stále hlídá, že aby se to s tú intelektuální náročností nepřeháňalo.

Výsledkem je prý vykládání o chlápkuvi, co už jako děčko s radostí pohlavně zneužíval svojích učitelů, a když mu je všechny pozavírali, tož se vrhl na pornografiju na internetu a tak se do toho čučení a šmírování zabral, až se z něho stál děsný fetiš přes tyhle čuňackinky. Přes půlku knížky se z toho čučení na internet nemože dostat, až je úplně daun a nic jiného ho nezaujímá. Pak prý ale v úplněj tmě potká nějakú dobrou fajn robu, co ho zaujímá, poněvadž je novinovou expertkú přes to, jak mají lidé jebat, a přes další prasečinky. A zrovna, když se seznámijú, tak v tom super městě, kde se to jako děje, na několik dnů či týdnů vypadne elektrika. Což je ta katastrofa, poněvadž lidé sú z toho celí pryč a nevědíjú, co bez prúda robit a na co se kúkat, když to nejde. Ale on s tú robú je zachránijú, poněvadž jim poradijú, že sú včil úplně svobodní, poněvadž bez toho prúda možú všude naplno a furt suložit, což dřív s tím prúdom nešlo. A je z toho grupáč přes celý šťad, co se jmenuje City, takže včil ten hrdina može šmírovat naživo, aj bez internetu, když mu nejde prúd, a je z toho málem celý vyléčený. Z radosti by se skoro aj doopravdy miloval s tú robkú, ale pak se naščestí ukáže, že nemože, protože ona je súčasťou jakéhosi spiknutí, což je prý děsně tajemné, poněvadž se tak ukazuje, že všeco je tak správně zmanipulírované, jak to mají čtenáři rádi.

A ta robka, ta agentka, co přijela tím velkým autom, mi též řikala, že ta firma, co takové knížky vyrábá, je kdesi na Tajvanu a že to tam v rámci úspor robijú pro celý globální trh, ale že aby se to všude ujalo, že do toho Plyša, posledního produktu firmy Hvorecký (TM), co má na Slovensku tu pobočku, co pokrývá bývalé Československo, je kumštovně vmontýrovaná Bratislava a dokonce aj Praha, jakože ten hrdina je Slovák. Oni totiž takto chcú zasáhnúť východoevropský literární trh, v prvej vlne Slovensko, Moravu, Čechy. A proto že prý aj ten titul Plyš je podprahovým odkazom na sametovou revolúciu.

Ta firma Hvorecký (TM) prý nejdřív zkúšala marketingovú strategiju na jakýchsi

demoverzijách, například na tej knížce Lovci a sběrači, co podle něj vyrobili tuto recenziju. Dnes prý ale už nabíhajú na sériovou výrobu, a ta mosí splňovat několik podmínek. Tú první a nejdůležitější podmínkú je, že taková literatúra mosí uživit nejen sebe sama, ale aj celú firmu, což je spústa lidí, což znamená, že se to celé neobejde bez sponzorů, kteří to zaplatijú. Tytam sú prý doby, kdy se to robilo tak, že se sponzori tiskli na obálku tej knihy, dnes je třeba je nenápadně dostat aj do samotného texta, například v tom Plyšu je to chytro vyšpekulírované tak, že se to jako odehrává v době, kdy se skoro všici lidé jmenujú podle všelijakých světových trejdmak, co zrovna letijú. A tak se tam postavy jmenujú například Nivea, Porche, Mazda nebo Time Warner Cable. (Velmi rád bysem tu citýroval aj další, ale ty mňa za to zatím nepodpořili.)

Moc důležité přitom je, že aby ta knížka čtenára od těch značek neodradila, mosí jim vsugerýrovat, že ty značky sú fajn a že vrcholnú radostú sú nákupy právě takového hoto zboží. Zkrátka jde o to, že aby čtenář pochopil, že aj on mosí být in a provozovat jen ty věci, co sú právě háj. V některých částech světa to prý jde snadno, prostě se tam do knížky napiše, co lidé mají dělat, a oni to dělajú. Ale v Evropě sú už lidé zhýčkaný a na nějaké prvoplánovostě už nenaletijú. Proto je tam těch 5 % dráždivěj kritiky konzuma, co říká, že jako s tím konzumom možú jít všici do řiti, poněvadž takováto kritika konzuma, to je to nejhlavnější, co každú knihu dobře prodává.

Třetí podmínkú je, že ta kniha musí být vykompjúterizovaná tak, aby se na něj každý stal závislým a chtěl ešče a ešče podobné. Proto to vykládání mosí být samá atrakce a mosí být udělaná jako šou. A proto též prý ten kompjúter všeco nejdůležitější vždycky nacpe do prvej věty každého odstavca, zatímco ten zbytek, to už sú jen takovéto ty intelektuální kudrlinky, že aby ta knížka měla správnú dýlku. Inteligentný čtenář tak rychle pozná, že nemosí číst všeco a može po těch prvních větách celého Hvoreckého rýchlo přeskákat, čímž chytí to správné spotřebitelské tempo a cítí, že aj on se mosí v tomto háj rytmu hýbat a být frý. Jedině tak jede na doraz a ocení pořádnú scájfáj a medzig fentezy. (V praxi se to ovšem mosí moc dobře naprogramýrovat, poněvadž dřív, v těch domoverzijách, to prý poněkud předávkovali a někteří z dobrovolníků, co to na nich zkúšali, se z toho zhrtúli a někteří z toho měli aj doživotní šok. Dnes ale takové knížky už sú relativně bezpečné, jediné, co vám způsobujú, je ten návyk, že chcete stále nové a stejné. Což je v pořádku.

Mosím se vám priznat, že mňa ta robka s tím vykládáním zaujala, poněvadž knihy se mají dělat pro lidi, a co je lepší, než jim dát to, co chtějí, aj když třeba zprvu nevědíjú, že to chtějí. Ale pak jsem dostal ten strach, že abych nepřišel o svůj kšeft, když aj za mňa bude psát jakýsi kompjúter, poněvadž já su na těch penězoch z Tvara dost závislý a Růžena chce letos jet do Tajska. Ale ta robka mňa řekla, že se nemosím bát, že dobře zaplatijú a že ty kritiky za mňa budú psát jen tehdy, když půjde o jejich byznys, kdežto to ostatní rukodelné umění že si možu psát dál sám, stejně to nikdo nečte. A navíc, že možu robit aj pro ně, poněvadž ty počítače ešče nejsú zcela dokonalé a sem tam udělají trapnú chybu, ktorej si sice čtenáři většinu nevšimnú, ale že oni potřebujú experty, co ty chyby poznajú, že aby už přístě nebyly. A že aby ukázala, jak si mňa váží, tož mňa prozradila, že takové kompjúterové pitomostě, co zatím nestačili vychytat, sú aj v tom Plyšu, například když tam počítač napsal, že hlavní hrdina neumí pořádně německy, ale súčasně ho nechává v němčině všelijak slovně žertovat, nebo když si vymyslel úplně nové superměsto zprostředka Německa, co stavěli tak rychle, že ani nevymýšľali jména ulic a všechny poamericku očísľovali, a pak nechá hrdinu v tomhle městě bydlet v nejstarší čtvrti a v domě ze sedmáctého století. A též řekla, že já sám jistě najdu spústu dalších a že za každú, co najdu a nikomu jinému o něj neřeknu než jim, dostanu tisíc euro.

A proto su rád, že ta firma Hvorecký (TM) je včil už aj u nás, a dúfám, že se dobře prodává a že ty prachy, co do něj Nivea, Porsche, Mazda nebo Time Warner Cable vložily, se jim určité vrátijú.

ERRATA Č. 1/2007

„Chytrý“ automatický počítačový korektor způsobil, že v článku Květoslava Chvatíka na str. 5 jsme přejmenovali Štolla na Štolbu a Teiga na Teuta. Správné věty měly znít: „Skála v ní následoval příkladu Štollova odsouzení Halasovy tvorby.“ „Tribunou sekyrářské kritiky, postihující celou českou moderní kulturu od Teiga po strukturalismus, se stala komunistická Tvorba.“

V též článku bylo chybně zapsáno jméno divadelníka a teoretika Jana Grossmana (1926–1993).

V medailonku u povídky Pozdě na str. 19 jsme o deset let postaršili Jiřího Kratochvila. Prozaik se narodil v roce 1940.

Omlouváme se.

red

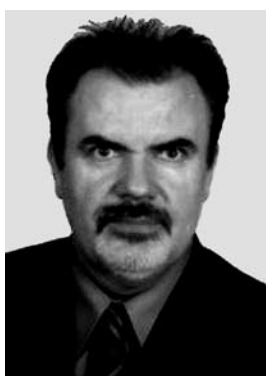
JEDNA OTÁZKA PRO

Jste ředitelem Slovenského institutu v Praze. Jaký je smysl této organizace a co plánujete do budoucna?

Zmyslom pôsobenia Slovenského inštitútu v Prahe je kultivovanie nadštandardných vzťahov medzi oboma našimi republikami a rozširovanie prezentačných možností nekomerčných, ale aj mimocentrových kultúrnych aktivít, čím mám na mysli mimobratislavské a mimocentrové kultúrne príspevkové inštitúcie. Naším základným cieľom je udržiavanie trvale vysokého kreditu slovenského umenia u českého publika, profilácia inštitútu ako atraktívneho prezentačného priestoru pre široké spektrum kultúrnych činností, poskytovanie a rozširovanie priestoru pre také kultúrne i kultúrno-spoločenské prezentačné aktivity, ktoré nemajú komerčno-populárny aspekt, pričom sú však kvalitatívne vysokou súčasťou slovenského moderného i tradičného umenia, ako aj spájanie kultúrnej prezentácie s prezentáciami regiónov. V neposlednom rade chceme naďalej rozvíjať spoluprácu s našou krajskou komunitou žijúcou v Českej republike. Môžeme konštatovať, že

v tomto smere sme urobili dosť výrazný posun. Inštitút je otvorený pre spoluprácu s každou krajskou organizáciou a to prináša svoje ovocie. Podobne je to aj s našou spoluprácou s českými kultúrnymi inštitúciami a občianskymi združeniami pôsobiacimi v oblasti kultúry, ako napr. Folklórne združenie Českej republiky pri organizovaní a zabezpečovaní účasti slovenských folklórnych súborov na rôznych festivaloch tradičnej kultúry po celej Českej republike. Teší nás, že zaznamenávame vzrast záujmu o slovenskú kultúru aj v mestách mimo Prahy (napr. Plzeň či České Budějovice). Spoluprácu pri príprave takýchto kultúrnych podujatí považujeme rovnako za jeden z našich hlavných strategických zámerov.

Výhľadovo sa na dosiahnutie našich cieľov budeme orientovať v podstate na tri okruhy: Prvým je realizácia nových programových cyklov inštitútu, ako sú Slovenská literárna

klasika na filmovom plátne, Slovenský jazzový klub či Slovenské galérie v Prahe. Ich zmyslom je vytvorenie istej pevnej programovej kostry inštitútu, ktorá by mohla svojou aktuálnosťou a kvalitou generovať trvalý a vyšší záujem českej verejnosti o prezentačné aktivity inštitútu, ale ktorá by aj pomohla k istej, nazvime to, generačnej prevrstvenosti, čo sa týka nášho publika. Druhým okruhom – ako som

už naznačil vyššie – je aktívna participácia a podpora spontánnych kultúrnych aktivít slovenských a českých subjektov v oblasti prezentácie slovenskej kultúry v Českej republike. Tretím – a vari najzložitejším – je intenzívnejšie prenikanie do českých médií. Nie vždy sa nám to darí, lebo každodenná pražská kultúrna ponuka je neuveriteľne široká a pestrá. Pravidelne síce o našich aktivitách informuje slovenské vysielanie Českého rozhlasu a stanica Vltava, avšak radi by sme sa videli aj v iných médiách.

miš

IGORA OTČENÁŠE

úplně adekvátně překládat poezii nejde

ROZHOVOR S MICHAELOU JACOBSENOVOU

foto Věra Koubová

nadšením. Volila jsem samostatnou cestu. Přes vyrovnávání s rodiči ale často opíšete kruh a dostanete se zase na začátek. Vkusy se začínají na základě dobrovolnosti přibližovat.

Na začátku vašeho překládání je spolupráce s Josefem Hiršalem. Jak se s ním překládalo?

Joska měl vždycky výborné spolupracovníky, často opravdu mimořádné jazykové talenty. Nehledě na to, že se tehdy dalo překládáním poezie uživit. Na začátku mého překládání německé poezie byl on. Spolupracovali jsme například na nesčetných pořadech poezie pro rozhlas, na nichž měl lvi podíl Václav Daněk. Tehdy jsem si vlastně nenásilně prošla dějinypisemnictvíněmecky mluvících zemí. A objevila množství zajímavých autorů, třeba i z bývalé NDR. Dobrovolně bych se k takovému systematickému dovzdělávání v praxi asi nedonutila.

Přišla jste do Literárních novin v devadesátých letech – jaká tam byla tehdy situace? A jak se díváte na současné Literárky?

To je těžké – sama nejsem schopna podat objektivní zprávu o situaci... Přišla jsem do *Literárek* v době euforie. Tedy v době, kdy byly *Literární noviny* opět obnoveny, což znamenalo něco úžasného a nečekaného – a strávila jsem v nich dva nebo tři roky,

čehož vůbec nelituji, protože ta léta byla pro mne velmi důležitá. Seznámila jsem se tam s mnoha mimořádnými lidmi, i když si nyní z odstupu uvědomuji, že se tu od počátku rýsovaly dva problémy: tím největším bylo, že noví kolektiv lidí, kteří se v redakci sešli, byl značně různorodý. Nejednalo se v žádném případě o jednu věkovou skupinu jako v 60. letech. Druhým problémem pak byla zcela evidentní nemožnost navázat na to, jaké byly a jak fungovaly *Literárky* v 60. letech. Tehdy suplovaly normální politický list. Po listopadu 1989 se situace změnila, ale mám dnes dojem, i když současné *Literárky* nečtu, že se taková A2 vrací obloukem právě k těm *Literárním listům* z konce 60. let. Tím politicko-kulturním směřováním. Nechci říct, že by v ní politika převažovala, ale literatura tu nemá prioritu, je pouze jednou částí spektra kulturního dění. Zřejmě to odráží současný stav.

Jak vypadá literární tisk v Německu? Občas se u nás mluví o tom, že literární přílohy jednotlivých německých deníků jsou srovnatelné s českými literárními časopisy...

Ano, přílohy v německých novinách jsou často plné fundovaných kritik, rozborů a recenzí. Naše deníky sice rozšiřují své přílohy, ale většinou zabíhají do populárních či užitkových témat, která nalákají nejvíce čtenářů. V Německu provozuje literární

kritiku dost lidí a ještě větší množství ji čte. Ovšem sotva lze srovnávat – v Německu žádná kniha nezapadne. V knihkupectví si můžete jakoukoli knihu kdykoli doobjednat. Navíc se většina knih opravdu recenzuje a nejsou to jen opsané záložky z knih. U nás se jako překladatel (o autorovi radši už vůbec nemluví) člověk dost dlouho trápí s jedním textem, který se na mžik objeví na pultech a pak se za ním zavře voda. Nečekám žádnou velkou lingvistickou analýzu překladu, ale pokud už s něčím trávíte tolik času, zčásti dobrovolně a zčásti nezištně, bylo by dobré si k tomu alespoň něco zpětně přečíst. I třeba to, jak jste se mýlili.

Často se zapomíná na to, že dobrý překladatel je vlastně i jakýsi garant kvality a jako propagátor určitého autora za něj nese kůži na trh. Jako čtenář nenacházím ale v tisku dostatek kritického doporučení k četbě, ať už původní či přeložené, hlas, na který bych se mohla spolehnout, že se kniha dá bez úhony přečíst a ještě to bude mít smysl. Jsem značně nedůvěřivá vůči výrokům o „mimořádnosti“, kterých jsou plné nakladatelské letáky v Německu i u nás. Pídím se po doporučení od známých, přátel i kritiků. Nemám tížďadost obsáhnout celou současnou německou literaturu a ani nemám čas probírat se tunami kritik a recenzí a referátů: necítím se být germanistou nebo literárním vědcem. Jsem překladatelka, ale věnuji se překládání z osobních důvodů. Vybírám si autory, kteří jsou důležití pro mne, a to neznamená pouze literárně důležití. Jim se cíleně věnuji a je vyhledávám.

Jak se k vám dostávaly informace o knižních novinkách nebo o autorech, které jste chtěla překládat, v 70. a 80. letech? Přece jen šlo často o takzvané západní literaturu: co bylo tím sítím?

Poslední vlna nadšení z literatury se myslím vzedmula v 60. letech. Tehdy ještě existovala víra v literaturu, i když naše informovanost o světovém dění byla jen přibližná. V období normalizace jsem jako germanistka nepracovala, byla jsem zaměstnána v redakci české literatury *Státního pedagogického nakladatelství*, a tak se ke mně dostávaly nakladatelské katalogy velkých německých vydavatelů jen výjimečně. Ale díky produkci nakladatelství *Odeon*, tedy i prostřednictvím *Světové literatury*, se člověk leccos dozvěděl. V *Odeonu* systematicky vycházely nejen novinky současné literatury, ale i klasika. Některé věci samozřejmě už z politických důvodů vyjít nemohly, náklady určitých titulů byly velmi omezené – vzpomeňte si jen na *Muže bez vlastností* nebo na *Odyseu* –, ale právě proto každá vydaná kniha budila pozornost. Doba byla až hrůzně mizerná, ale díky jistým mechanismům byla pro knihy, které prošly sítím cenzury, přímo blahodárná. V dnešní době by si mnohý nakladatel rozmyslel vydávat poněkud zaprášenou klasiku. Co zbylo z dluhů, jež nemohly vyjít z důvodů ideových, to se už z větší části dovydávalo – i když by si například zasloužilo překlad vrcholné dílo emigranta Uwe Johnsona *Jahrestage*, což je brilantně napsaná historie Německa na 1700 stránkách. Nedovedu si bohužel představit, kdo by takovou rozsáhlou práci dnes vydal. Každá doba má své výhody i nevýhody...

Jak se vlastně překládá poezie? Josef Hiršal říkal, že některé texty jen „zčestil“, že překlad je příliš silné slovo a on ho ani nenaplnil...

Na překládání poezie jsou rozličné názory. Úplně adekvátně překládat poezii nejde. To

dva různé jazyky prostě neumožňují. Mám za to, že překladatel poezie musí mít básnické nadání, ale současně má být schopen originál analyzovat, protože je stále v jeho službách. A stejně je takový překlad vždycky hlavolam. Zkraje si většinou napíšu metrické schéma, abych ho dokázala dodržet. Jenže potom musím všechno zapomenout a snažit se ze sebe dostat to nejlepší. Vtělit se do kůže básníka, což je nadmíru složité a možné jen s velkou dávkou empatie. Často se musíte v překládání rozhodovat, často se dostanete do míst, kde jazyk najednou nestačí. Jste trochu interpret a trochu básníkův dvojník. Svobodný jen zčásti, vázaný odpovědností vůči autorovi. Když se Franz Wurm chystal překládat Holana, dostal od něj tuto radu: „Dopřejte si co největší volnost při maximální přesnosti, ale hlavně z toho udělejte dobrou německou báseň.“ Snaha o absolutní dokonalost má ovšem své hranice a možná do budoucna takový přístup k překládání postupně vymizí. V Německu nebo ve Francii pracují totiž s něčím, co by se mohlo nazvat „zprozaizovaný překlad básně“. Na jedné stránce báseň v originále a vedle toho převyprávěný text. Byla jsem dost překvapená, že se tak překládá například Rilke. Ani v Německu zdá se nepokládají za důležité překládat adekvátně – setkala jsem se s tím už podvakrát na Drážďanské ceně lyriky, kde byl problém sehnat překladatele z češtiny, který „umí“ vázané formy. Přitom se obohacuje jazyk...

Je zájem o překladovou poezii?

Kupodivu ano. Sice neuděláte výběr z autora za týden ani za měsíc, jak k tomu nabádají zrychlené výrobní lhůty, překlad poezie je prostě dlouhodobá záležitost, ale zájem je. Taková sličná řada s dlouhou tradicí, jako byly *Květy poezie* v Mladé frontě, se vždycky dobře prodávala. Teď sice končí obdobná edice *VERSUS* v nakladatelství BB/art, ale jsou zase jiná nakladatelství (Fra, Opus, Dokořán, Odeon), která se poezii ve svých edičních plánech soustavněji věnují. Flexibilitou českých nakladatelů jsem docela potěšena.

Jak jste se dostala k Ingeborg Bachmannové?

Vlastně nevím. Možná náhodou? I když si myslím, že takové věci se nahodile nedějí nikdy. Určité věci a lidé se mají potkat. U Bachmannové nejsem schopna naše první „setkání“ rekonstruovat. Podobné setkání proběhlo i v případě Güntera Eichy, i když je to zcela jiná poezie než lyrika Bachmannové. A mám i další „blízké“ a „nejbližší“ spřízněné duše.

Je zajímavé a milé, že mezi germanisty není moc velký konkurenční boj, překladatelé se spolu převážně přáteli a spolupracují. Není k zahození být mezi lidmi, s nimiž máte hodně společného. Těžko si ale na některého autora můžete dělat doživotní nárok, sama jsem například překládala poezii a pak i prózu Bachmannové v době, kdy už vyšly knižně překlady jejích povídek z pera Josefa Čermáka a Hany Žantovské.

Vy jste překládala nejen poezii Ingeborg Bachmannové, ale i její román Malina. Jak se vám Malina překládala – mám ostatně za to, že je to jeden z nejlepších překladů v 90. letech?

Malina se mi překládala(a) dost špatně. Raději se zabývám poezií, je to soustřednější práce na jednotlivé věci. Nemám sicflaš na dlouhé a obtížné překládání. Tím vlastně jen dokazuji, že nejsem příliš typický překladatel. Překladatel by měl

pracovat pravidelně a pilně, a neumdlévat... Každopádně *Malinu* jsem začala překládat z lásky k Bachmannové. Na jednu stranu to šlo, protože jsem ji už znala jakoby „zevnitř“ – to je ten případ empatie, o kterém jsme mluvili. Na druhou stranu jsem se s tím dost mořila, což bylo ovšem dáno povahou němčiny. Němčina je neutrální, bezpříznaková – tohle čeština nezná. Buď je knižně spisovná, anebo příliš hovorová. Snažila jsem se tedy v *Malinovi* zachovat neutralitu, která neměla působit odtaziť. Sice to vypadá jako drobný problém, ale když se táhne celou knihou, je to místy tvrdý oříšek. Bachmannová v tomto románu naprosto fantasticky zvládá formu, kterou dokáže udržet v mezích celou tu mimořádně vypjatou výpověď rozdvojeného já. Při tom je absolutně přesvědčivá.

Cokoliv Bachmannová napsala, překládám s obrovským obdivem, byť místy i s jistými výhradami, takže ze zpětného pohledu to byla krásná práce. Teď připravuji výbor z jejích esejů a interview. Mimořádně mě zaujaly rozhovory, kdy elegantně a záro-

veň vehementně zodpovídá tuctové a často i hodně stupidní otázky. Tázaný bývá často ve vleku toho, kdo rozhovor vede, Bachmannová nepřistupuje na tuto hru a vede si svou. To je docela poučné a řeklo mi to o ní psychologicky daleko víc než cokoliv jiného.

Existuje u nás něco jako hodnocení překladu? Nemám na mysli jednu dvě věty v recenzi, kde se milostivě napíše, že „překlad je dobrý“...

V podstatě ne. Kromě Státní ceny za překlad snad především ceny Obce překladatelů, které ale zatím nemají potřebnou publicitu. Odborníci tady dostanou ke srovnání originál a překlad a na základě jejich posudku si porota všechny knihy připadající v úvahu přečte a porovnává. Protože se každoročně rozrůstají řady oceněných, zdá se, že to s překladem u nás vypadá docela nadějně. Bohudík je tu dost mladých adeptů – například Radek Malý teď sestavil novou antologii německé expresionistické poezie. Mám za to, že velice zdaříle.

A co takzvaný Skřípec? Nemá překladatel, který dostane Skřípec, vlastně jenom smůlu?

To je stejné jako Nobelovka a Antinobelovka. Je to spíš upozornění na excesy. Zkraje devadesátých let překládal leckdo, kdo se aspoň jakž takž domluvil anglicky. Často to mělo poetiku nechtěného a lidé chodili na vyhlásování Skřípce především za zábavou. Brali to jako třešničku na dortu. Teď už je naprosto jasné, že znalost cizího jazyka nestačí, a prvotní je dokonalá znalost češtiny. Chyby, které se objevují nyní, už tolik nebijí do očí, jsou skryté, nenápadné, ale neméně zrádné: posuny významu, nedbalost, nepochopení, svévole. Pořád to má ale porota Skřípce podle mne jednodušší. Jak ovšem porovnávat dobré a ještě lepší překlady? Útlý svazček veršů, objemný román, filozofický spis? Ale to je jako s každým lidským snažením: ať už vás někdo ve finiši předhóní, hlavně že běžíte, že nakonec doběhnete, a pokud ne mezi posledními, tím líp.

Připravil Michal Jareš

na slovo vzaté, kteří také dovedou sestavit ne úplně scestný pravděpodobný portrét recenzenta, dovedou vymyslet, proč někdo uvažuje tak, jak uvažuje, proč akcentuje něco a něco jiného přehlíží a jak to všechno souvisí s jeho kariérou inseminátora, Růžnou Burdovou a paroh-makerem, rodinným přítelem Jurou Juráňů. Ale o tom jsem vlastně nechtěla.

Mám z toho všeho takový dojem, že tato kniha přece jenom nějakým způsobem rozčísla tu naši zdánlivě negenderově uhňacanou literární selanku – a to nikoli svou (jak už bylo řečeno, ne zcela zvládnutou) kompozicí, ale charakterem hrdinky, která je prostě pro leckterého chlapa totálně nepřijatelná. Je tak nesnesitelně nezávislá, tak moc si z chlapů nic nedělá, aniž je přestává milovat, nedá se chytit ani na hysterii, ani na ublíženost či cynismus, že pak ani Aloisu Burdovi, který má v jiných situacích pro strach uděláno, nezbyvá než sáhnout do arzenálu nedovolených zbraní a promítnout všechny směšné „babské“ nedostatky a komplexy jaksi stínově na její autorku.

Za Feministický klub Tvaru (FKT)

Božena Správcová

POLEMIKA

vážený pane burdo!

Jak jste minule (*Tvar* č. 1/2007) „přečtl“ tu knihu *Je hlína k snědku?* od Jakuby Katalpy, aj, to nebylo od Vás ani trochu hezké. Kdybyste tušil, že takovýmto přečtením způsobíte vznik např. feministického klubu v *Tvaru*, vím, možná byste byl ve svém kušnění opatrnější (však už se nám do klubu hlásí i mnozí chlapci). Vždyť Vy jste o té knížce napsal jen to, že je dobře napsaná, že se v ní pořád šuká, až je to nuda, že je to hard červená knihovna a že je Vám autorky líto. A pak jste se svými kamarády z mokré čtvrti sestavil velmi rozsáhlý pravděpodobný portrét pachatele textu, což se nemá – však se Vám takové věci snažili vyhnat z hlavy už na té Ostravské univerzitě, jak sám plaše doznáváte.

Ale jedno po druhém: Ta knížka dobře napsaná je a není – ona totiž hned na prvních stránkách tak trošku podvodně připoutá pozornost podivuhodným, dosti neobvyklým postupem: Hrdinka začne vyprávět svůj příběh, situovaný do časů o několik

generací starších, a bez zbytečných průtahů – snad už na šesté straně – zemře. Dál se pak vine to, co jste plus minus popsal, to šoustání všelijaké a proplétání vzpomínek proti tomu začátku relativně čerstvých... Nudné mi to nepřipadá ani trochu, ba ani vycucané z prstu a papírové, jak se snažíte tvrdit – naopak, je to barevné a všechny smysly si přijdou na své – čich, hmat, zrak a tak. Přesto člověku pořád sedí v zátylku ten začátek – ta jiná, starodávná Nina (snad prababička té současné), která v dětství z nudy uklízela místo služek, z které olizoval smetanu vilný učitel latiny a která potom paličatě zemřela na tajné uctívání tumor. K naplnění touhy po oblouku sklenutí však nedojde, toto téma se už ani jednou do knihy nevrátí, ani v průběhu, ani na konci, ani dobře, ani špatně – nijak. To bych považovala za průšvih.

A teď k tomu pravděpodobnému portrétu pachatele. Nepochybuje, vážený pane Burdo, že i já mám své kamarády, odborníky

INZERCE

V prosinci 2006 vyšlo 48/49 dvojčíslo revue

ANALOGON

SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY

věnované tématu

Rituál – maska – skupina

Z obsahu:

Frits Staal: Bezvýznamnost rituálu; Michel Foucault: Raymond Roussel; Zdeněk Justoň: Vonné látky: mýtus a rituál; Henri Michaux: V zemi magie; Arthur Machen: Obřad; Michal Šebek: Maska a tělesnost; Dřímota je odlišná od spánku: diskuse o surrealistické poesii; Géza Róheim: Falický rituál; Daniela Bognolo: Představa o neviditelném v Burkina Faso; André Breton: Anketa o magickém umění (Alleau, Caillois, Huyghe, Klossowski, Lévi-Strauss, Paalen, Paz, Péret); Robert W. Chambers: Opravář pověstí; Jean-Michel Rabaté: Šílená láska k Freudovi: Surrealismus mezi hysterickým a paranoickým modernismem; Masy a moc – Dialog E. Cannetiho s T. W. Adornem; Vratislav Effenberger: Freudova metoda a jeho teorie kultury; Bennett E. Roth: K původu Freudova článku o skupinové psychologii: Psychohistorický průzkum; Michal Jůza: „Ve větru / Stál tam sám a sám...“ Jan Stern: Zabij Ježíše!; Luboš Antonín: Orgonon; Vincent Bounoure: Talismany; Jan Stern: Zabij Ježíše!; André Breton: Antologie černého humoru (fragmenty); Kateřina Piňosová: Vnitřní cestopis aj.

Vydává: Sdružení Analogonu, Mezivřší 31, 147 00 Praha 4 (tel. 244 460 258, e-mail: dryje@surrealismus.cz, předplatné: Eva Dryjová, tel. 607 548 259, e-mail: evadryj@hotmail.com. Distribuce: KOSMAS, spol. s r. o., Lublaňská 34, 120 00 Praha 2 (tel: 222 510 749; www.kosmas.cz)

EJHLE SLOVO

FLEXOPŘÍVODY

Anglicky dnes umí každý. Nebo to o sobě většina lidí tvrdí. Ovšem není znalost jako znalost. Když člověk například koketuje s tím, že si svou zběhlostí v novodobém esperantu dopomůže k obživě a obrátí se na zprostředkovatele pracovních příležitostí – překladatelskou agenturu, dočká se větší nou několika zkušebních překladů, na nichž má dokázat, že není pouhým chvastounem. Což o to, anglický text do rodné řeči nějak převede téměř každý, kámen úrazu přichází při překladu z češtiny do jazyka anglického, kdy zjistíte, že existují ve vaší mateřštině slova, o nichž jste dosud neměli tuchu – asi že jste jednostranně humanitně zaměřeni. *Skupiny VII obsahuje flexopřívody z metráže PCX nebo pryžové s hlavicí.* Nejen *flexopřívody*, ale i celá věta ve mně vzbuzuje obavu, že mi byl na školách zatajen jakýsi komplexní jazyk existující paralelně s běžnou češtinou, systém disponující jak vlastním lexikem, tak syntaxí. A pokud někoho uslyšíte tím jazykem mluvit, udiví vás i specifická fonetika, odlišná nejen od běžné češtiny, ale i angličtiny.

Už ani nevím, jak znělo původní zadání. Citovanou větu přeložit. Ale odkud kam?

Michal Škrabal

Tvar to oznámil již v posledním loňském čísle, tj. prosince dne čtrnáctého, načež Petr Stančík celou záležitost stvrdil v literární příloze *Salon deníku Právo dva týdny nato: Děť, že na svatého Štěpána, v úterý 26. prosince 2006, zemřel v Sezimově Ústí „smířen s Bohem“ básník a prozaik Odillo Stradický ze Strdic tak, jak si to předpověděl, resp. jak to uváděl na záložkách svých knih. Načež Stančík se s patřičnou umluveností se svým přítelem, alter ego, či nejpřesněji: se svým uměleckým pseudonymem v Právu rozloučil, otiskl i svou/jejich portrétní dvojfotografii a připojil vzpomínky na Odilla čili taktéž na sama sebe. Dovídáme se odtud leccos podstatného i nepodstatného: pokud je Stančík ročník 1970, jeho Odillo se prý zrodil za březnového jitra 1990 v transylvánském pohoří. Zato jak zahynul! Tuto pasáž by si měl zapamatovat Miloš Urban či třeba Ivo Fencel: Když si v hotelovém pokoji (v Sezimově Ústí?) vyráběl milovanou šunkovou tříšť, otáčivý sekáček po nárazu do kostky ledu praskl, úlomek vyletěl z mixéru a probodl mu srdce. Hle! A dne dalšího uvedla televizní stanice Nova jakoby rozloučení s Odillem věhlasný film Základní instinkt, kde se všechno točí kolem vražedného sekáčku na led.*

Za Stradickým netruchlím, uzavírá svou vzpomínku v Právu vševědoucí Petr Stančík, kterému Odillo stačil zavolat na mobil, ač s probodnutým srdcem. Ba. A v perexu k příspěvku se dočítáme, že v literátovi ze Strdic přišla česká literatura o jednoho z „nejdříve nadějných a posléze zralých autorů“. Stančík sám nikterak Odillovo neboli vlastní dílo nehodnotí, ač by dozajista teoreticky mohl, leč kromě obskurních tvrzení, že on sám „psal mezerami do tmy jeho písmen“, suše konstatuje, že byli spolu šestnáct let a za tu dobu „jim“ vyšlo devatero knih. Což jest suchá mluva čísel – a jestliže platí dávné rčení o mrtvých jen v dobrém, v tomto případě se tím našťestí můžeme řídit pouze z jedné poloviny, a přesto zachovat dobrý mrav.

Nuže, Petr Stančík bezelstně přiznává, že oni dva hodně lidí prý nadchli a ještě více prý vyprudili. Než pryč s emocemi, nechť promlouvá neúprosná literární kritika a historie! S léty bude jistě úprosnější, třeba se najdou mnozí, kdo se slzou zavítají na hrob Odilla Stradického as v Sezimově Ústí (důstojně uloženého k poslednímu spánku vedle ostatků Edvarda Beneše?), zatím však volme slova krutá:

Málokterý grafoman byl tak talentovaný jako zesnulý Odillo Stradický ze Strdic a málokterý talent byl takovým grafomanem jako nebožtík Stradický! Petr Stančík o tom jistě ví své, pohříchu nepoví... Vydal či vydali řečených devět knih, mohlo jich být asi nesrovnatelně víc, leč Bohu díky nebylo, i když se dá předpokládat, že pozůstalost této autorské dvojice s jedním tělem, jednou duší a dvěma jmény bude propastně bezedná a Stančík se stane jejím editorem, likvidátorem, možná též pokradným napravovatelem. A v jedné věci máme jasno již teď: jeho/jejich antologie Ryby katedrál je nejstrašlivějším a nejničemnějším průřezem české poezie vydaným koncem 20. století – a dá to velký kumšt připravit v nynějším tisíciletí čítanku ještě pošetilejší! Leda že by se skládala jen z básní Stradického a Stančíkových...

Je tu ještě jedna nezanedbatelná maličkost: Kdopak si může tak lehkovážně dělat šoufky ze své smrti? Plus ze své autorské smrti? Inu, buď géniové, nebo grafomani. Tohle si však už Stančík – na rozdíl od data úmrtí svého pseudonymu – nebude moci vybrat.

Vladimír Novotný

baťovský zlín jako literární námět

Lenka Havelková

Chceme-li hovořit o baťovském Zlíně a vlastně i o poválečném Gottwaldově, pak není možno nenarazit na pojem *batismu* a nezabývat se jím, protože právě on je klíčem ke všemu zajímavému, kontroverznímu, jedinečnému a troufám si říci neopakovatelnému, co se ve Zlíně pod taktovkou dvou *chefů* – Tomáše Bati a po něm Jana Antonína Bati – událo.

Meziválečný Zlín, Zlín baťovský, Zlín *pana chefa* a jeho nikoliv dělníků, ale *spolupracovníků*, Zlín prvorepublikový, Zlín, město amerického průmyslového zázraku mezi valašskými kopci, Zlín ve všech těchto svých podobách přitahoval a stále přitahuje pozornost. Mohli bychom ale také napsat *Botostroj*, město utrpení a krutého vykořisťování, *Klínov*, město blahobytu a spokojenosti, *Úly*, spojnice mezi osudy dvou rodin odlišného sociálního statutu, *Knín*,

To jsou otázky, o jejichž zodpovězení se snažili a snaží historici a nejen oni již po několik desetiletí.

Problém veškeré baťovské literatury, ať již odborné nebo umělecké, je však v jedné zásadní věci. Dalo by se říci v chybě v uvažování o baťovském Zlíně. Literatura věnovaná fenoménu batismu je velmi sugestivní, což by snad ale nebylo tak velké negativum. Hlavní problém je však někde jinde. Autoři zabývající se batismem se nesnaží jít, domní-

využitý a zneužitý *dělník-spolupracovník* pak *pana chefa* již přestává zajímat a jeho další osud je mu naprosto lhostejný. Zlatou střední cestou, která by ukazovala jak pozitiva, tak nesporná negativa života u Baťů, se snažil jít málokdo. (Náznak tohoto způsobu uvažování můžeme pozorovat např. v publikaci Františka Trnky, která nabízí zajímavé srovnání pracovních i personálních metod T. Bati a slušovického F. Čuby.)

K závěru tedy nedocházíme až ke konci, ale hned na počátku cesty, čímž naše hledání, jinak velmi atraktivní a zajímavé, ztrácí poněkud smysl a chtělo by se říci i onen podstatný a pro badatele vzrušující pocit napětí vyvolaného otázkami, na něž není jednoznačná odpověď.

Konečně úkol rozdělen je přec, kdo měl by zpívat, obrácí jen noty, hle literární ceny uděluje švec, v akademii dělají zas boty.

Jaroslav Seifert

došli diskutující na XI. sjezdu Komunistické strany Československa (konkrétně Alois Indra), že totiž batismus v „gottwaldovském Zlíně“ stále žije a je nutno s ním jako s velmi nebezpečným přežitkem starých dob bojovat. („*Batismus není jen nevinným vzpomínáním na hodného pana šéfa, na údajně vysoké výdělky, na domky se zahrádkami a podobně. Zákeřnost batismu spočívá v tom, že znevažuje a neuznává výsledky politiky strany, že živí surově sobectví a bezohlednost k jiným, že otupuje třídní uvědomění dělnictva, narušuje morálně politickou jednotu lidu a rafinovaně při tom zneužívá i socialistické terminologie...*“ Dvořáková, A.: *Batismus a baťovci*. Zlín 1960, předmluva.)

A protože bojovat můžeme jen s nepřítelem, kterého dobře známe, rozhodli se všichni jmenovaní autoři přispět co nejvíce k ozřejnění podmínek vzniku, podstaty a nebezpečí batismu, aby tato ideologie zmizela definitivně z mysli lidí nejen ve Zlíně.

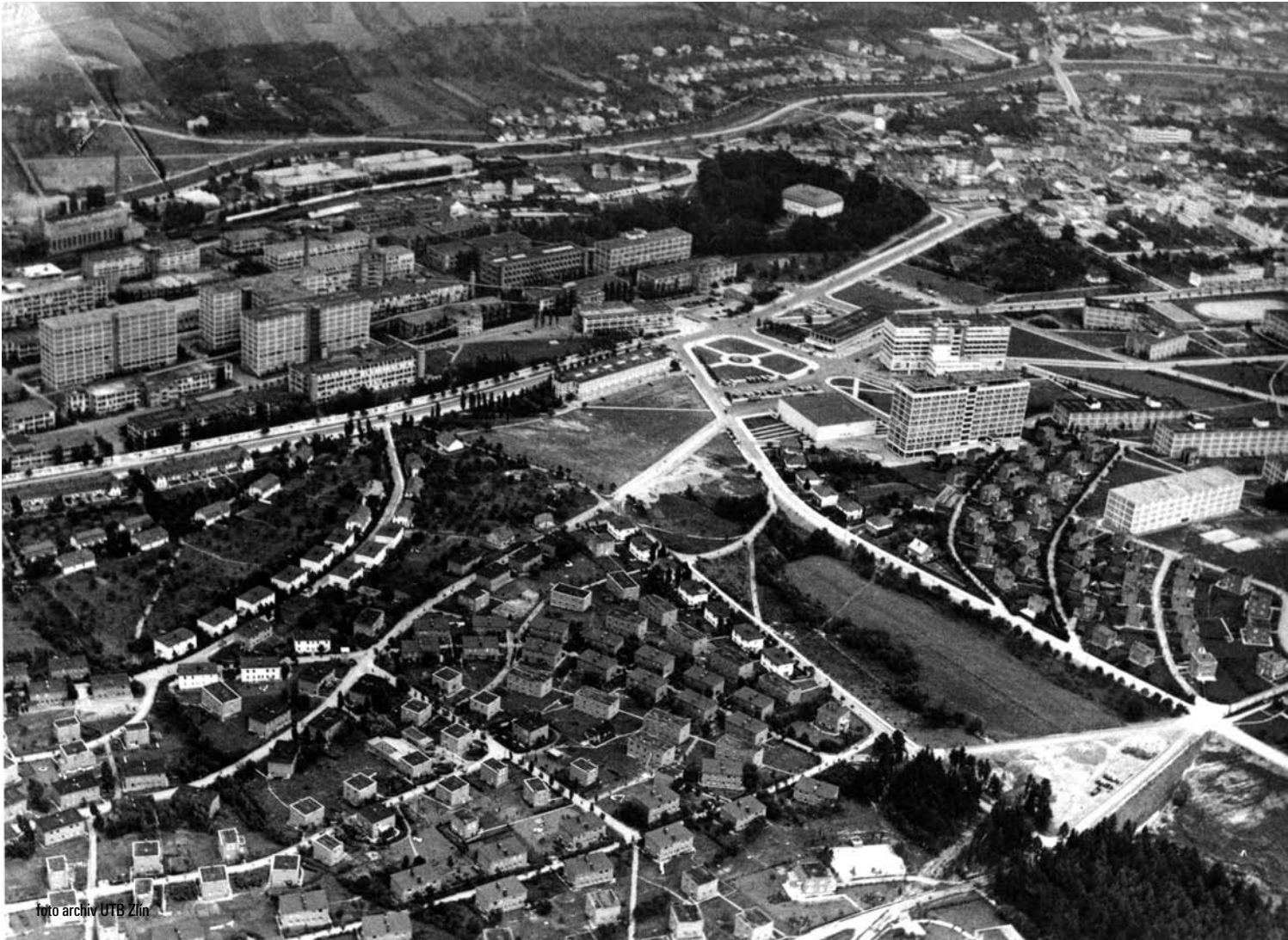
Čím byl pro tyto autory batismus? „*Batismus byl,*“ jak píše Dvořáková, „*novým a často nekriticky slepě obdivovaným zjevem v kapitalistické éře.*“ Byl součástí kapitalismu, jeho československou, lépe řečeno zlínskou variantou, konkrétně: „*Batismus je tedy nejen kapitalismus, ale kapitalismus se zvlášť ostrými zuby a lokty, kapitalismus zvlášť dravý, imperialistický.*“

Čím byl batismus výjimečný?

To, čím se batismus vymýkal a čím ozvláštnil „obyčejný kapitalistický systém“, lze shrnout do čtyř bodů, které se pak staly i součástí uměleckého a literárního obrazu baťovského Zlína a které byly pro jedny geniálním vynálezem, cestou k lepšímu životu, receptem na hospodářské i sociální neduhy společnosti, pro druhé pustou a nebezpečnou demagogií, nástrojem propagandy a vykořisťování:

- Dělník a majitel – jak již bylo uvedeno – jsou deklarováni jako spolupodnikatelé.
- Účelem podniku je služba veřejnosti – myšlen je široký komplex sociálních služeb (obchody, jídelny, kulturní a sportovní instituce, sociální zázemí, infrastruktura atd.), jednoduše řečeno, zisk měl být určen pro konzumenta, minimum zisku pro majitele koncernu.
- Každý má možnost být milionářem – myšlenka a heslo, které mělo podporovat sebevědomí každého *spolupracovníka*, protože nikdo nemusel skončit na postu, na něž byl při příchodu do továrny vybrán,

T. Baťa v rámci svého pobytu v USA v prvním desetiletí 20. století pracoval jako dělník v továrně, aby sám a lépe pochopil, v čem tkívá americký úspěch. Americkému stylu práce tak, jak byl praktikován ve Fordových závodech, zcela propadl a rozhodl se, že ze Zlína vytvoří – vyrobí americké město. To se mu povedlo, neboť soudobý tisk skutečně hovoří o Zlíně jako o americkém městě ve valašských kopcích. Změny, které T. Baťa zavedl, se netýkaly pouze pracovních návyků a postupů, nýbrž velkou měrou zasahovaly osobní život všech zde pracujících a žijících lidí. Ti měli být vychováni a mnoha různými způsoby (rozhlasové vysílání, tisk, soutěže, ale i domovní kontroly) také vychovávaní byli k obrazu svého *pana chefa*. Tak, aby byli za každé situace loajální ke svému zaměstnavateli a hlavně ke svému závodu, aby vždy vhodně reprezentovali „baťovského člověka“ a odváděli špičkové výkony. Ne každý byl schopen se zlínskému tempu a takovému způsobu života pod drobnohledem přizpůsobit. Právě netradiční metody vyvolávaly odpor u Baťových kritiků.

Letecký pohled na Zlín asi z r. 1936

dějístě příběhu tak neuvěřitelného, že pro jistotu zůstal jen ve své rukopisné podobě... Tedy Zlín viděný očima spisovatelů, kteří se s baťovskou realitou setkali a seznámili různými způsoby, v různé intenzitě a jejichž názory na něj se pak promítly na stránky románů s baťovskou tematikou.

Závěry bývají na začátku: buď glorifikace, nebo zatracení

Zlín byl a pro historiky i laickou veřejnost zůstává magnetem přitahujícím pozornost i nejednoznačně zodpověditelné znepokojující otázky. Dalo by se říci, že ty nad Zlínem stále visící otazníky vyplývají z toho, co bychom spíše nadneseně, ale ne nesprávně mohli označit jako baťovské paradoxy vyplývající ze samé podstaty batismu.

Na jedné straně veřejně, velkolepě, okatě prezentovaný blahobyt, jaký život a práce v Baťově městě přináší jeho věrným, jeho Baťovým *spolupracovníkům*, na straně druhé pochybnosti mnohých nad skutečnou realitou zlínského života. Byla to spolupráce na společném díle, nebo nelidská dřina pro blahobyt několika jednotlivců? Možnost žít spokojený a plný osobní život, nebo dušení se pod tíhou stálých zákazů, příkazů, dohlížení, kontrol?

vám se, jedinou správnou cestou v případě tak složitého problému, jakým Zlín za Baťů je, tedy cestou hledání možných odpovědí, zdůrazňují *hledání*. Naopak nalézají odpověď na všechny otázky na první straně své publikace a podle toho, jaká ona odpověď je, jsou pak koncipovány stránky další. Tyto odpovědi jsou pak v zásadě dvojí – jedni Baťu glorifikují a vše, co ve Zlíně, potažmo v Československu dokázal, ověřují aureolou geniality a dokonalosti, ti druzí v něm vidí prototyp kapitalisty deroucího ze svých podřízených kůži, ždímajícího jejich síly až do chvíle, kdy jsou totálně vyčerpány. Takto

Pan chef stejně jako *spolupracovník* jsou termíny patřící k baťovskému Zlínu zcela neodmyslitelné. V Baťových závodech oficiálně neexistovali titulovaní a netitulovaní pracovníci, jediným titulem, který všichni důsledně používali, ctíli a respektovali, byl právě *pan chef*. Každý ve Zlíně věděl, kdo je *pan chef* – Tomáš Baťa a po něm Jan Antonín Baťa. *Spolupracovník* nahrazoval *dělníka* – nejen pouze formálně, ale odrážela se v tom i snaha změnit vzájemné vztahy. Baťův *spolupracovník* neměl „pracovat na majitele“, otročit jen pro zisk koncernu, nýbrž *spolupracovat*, spolupodílet se na chodu a prosperitě „svého vlastního“ podniku. Nejvyšším *spolupracovníkem* byl ovšem *pan chef*...

každý se svou vlastní pílí, svými schopnostmi, svou vůlí změnit život k lepšímu mohl vypracovat a stanout na místě samotného *pana chefa*.

4. Nikdo nemá právo zasahovat do poměru mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem – konkrétně se tato myšlenka promítla do zákazu odborů. Ty považoval T. Baťa za zbytečné, neboť je potřebují pouze nespokojení dělníci a takových v Baťových závodech není.

Obraz batismu těmito definicemi rozhodně nelze vyčerpát, nelze tak dojít k jeho podstatě, lze jen nastínit, čím byl ve své době.

Čím je batismus dnes?

Není rozhodně už jen výčtem negativ, mezi něž patřila zcela jistě velmi striktní a pro mnohé z Baťových lidí nesnesitelná a neunesitelná pravidla, jimž jste se museli podřít, abyste mohli u Baťů uspět nebo jen existovat. Dnes má batismus komplexnější

foto archiv UTB Zlín

Domky postavené pro spolupracovníky

podobu, podobu malého-velkého zázraku, má podobu bezesporu odvážného a novátorského pokusu, který se T. Baťa rozhodl realizovat v laboratoři, jíž se stal Zlín, má podobu poetickou „(...) celý kraj tu hledá chléb / pracná ruka, bystrá leb / najde ho tu vždycky dost / bída je tu cizí host. Poledne když udeří / ven se valí ze dveří na sta hochů, děv / neznámý to cizím jev“ (neznámý autor: *Baťovka*. In.: *Sdělení*, č. 29, 1923) i podobu temnou, kritickou: „Šéf se vzpřímen projde čekárnou. Nespokojeně přehlédne ředitele. Už se opět podobá ďáblu a oceli, jeho smích už opět mrazí a jeho slova, to jsou už opět tony, které ztěžka doléhají na ředitele, na všechny“ (T. Svatopluk: *Botostroj*). A tak se dostáváme k literárnímu obrazu baťovského Zlína. Dostáváme se kratičkou ukázkou k asi nejznámějšímu, protože nejmedializovanějšímu literárnímu projevu odporu proti batismu, k románu T. Svatopluka *Botostroj*.

Žaloby a soudy

Svatopluk Turek, píšící pod pseudonymem T. Svatopluk, pracoval u Baťů mezi lety 1926–1932 jako malíř reklamních plakátů. Poté, co z koncernu odešel, vydal na podzim r. 1933 pamfletický román *Botostroj*, za který na něj byla už v den vydání uvalena žaloba stejně jako i na jeho nakladatele. A to pro urážku na cti mrtvého T. Bati, jeho rodiny i nevlastního bratra a současného majitele Baťových závodů Jana Antonína Bati. T. Svatopluk vyličil Zlín jako říši zla, město vykořisťovaných, nešťastných lidí, žijících ve strachu před despotickým šéfem a jeho neurvalými, brutálními pohůnky, kteří ztrpčují nejen jejich život pracovní, ale i osobní. Román je psán stylem, který napovídá, že si spisovatel své (podle všeho otřesné) zážitky po dobu práce ve firmě psal takřikajíc do šuplíku a po odchodu je pouze sjednotil a dal jim románovou podobu.

Tomu by napovídala i rychlost, s jakou román vznikl – během čtyř měsíců. Román *Botostroj* byl stažen soudním rozhodnutím z prodeje a současně započal spor, který se vlekl dlouhých pět let.

Na stranu žalovaného autora, jenž byl zbaven nového zaměstnání u firmy Nehera v Prostějově a byl nucen přihlížet několi-krát prohlídkám svého domu, při nichž se hledaly výtisky *Botostroje*, se postavila celá řada předních osobností české umělecké scény, např. Karel Poláček, A. M. Piša, Josef Hora, Marie Majerová, Marie Pujmanová a d. (Pujmanová později uvedla, že původně svou románovou trilogii *Lidé na křižovatce*, *Hra s ohněm* a *Život proti smrti* chtěla situovat také do Zlína, ale pod dojmem soudního procesu s T. Svatoplukem změnila Zlín na *Úly* a Baťu na *Kazmara*, který „lidi neobouval, nýbrž šatil“.) Všichni tito autoři se pozastavovali nad svobodou uměleckého projevu a jejím naprosto nepřipustným omezováním.

foto archiv UTB Zlín

Kino a společenský dům

tzv. Baťových literárních cen, které za rok 1939 obdrželi např. F. Halas, F. Lazecký, V. Holan... Do Zlína se sjížděli i tvůrci písniček, jimž byl představen zlínský spokojený život, a poté soutěžili o co nejlepší píseň.

Baťova přednáška stejně jako další kulturní baťovské aktivity vzbudily mezi spisovateli ohlas. Například Pavel Eisner reagoval na přednášku o optimistické literatuře ironicky v knize *Baťa a básník*. Jaroslava Seiferta zase inspirovaly tzv. Baťovy literární ceny k napsání ironicky laděné básničky.

Vedle Baťových literárních cen byly značné částky určeny i na udělování cen novinářských atd. (Můžeme konstatovat, že firma Baťa byla při financování těchto akcí a cen poměrně štedrá, např. novinářské ceny udělované u příležitosti výročí úmrtí T. G. Masaryka byly sponzorovány částkou 50 000 Kč. Firma se zviditelnila také prostřednictvím olomouckého divadla, které se v sezonách 1933–1934 dostalo do svízelné situace a nebylo schopno ani vyplatit své zaměstnance. Finanční injekce poskytnutá velkopodnikatelem ve výši 40 000 a 20 000 Kč byla náležitě využita jako reklama, což se stalo zároveň terčem ironických glos ze strany levicového tisku. Ten nezapomněl zdůraznit, že Baťovo kulturní mecenášství není „zadarmo“.)

Baťův příkladný román

Součástí tažení, jež mělo Baťu podpořit, byl román T. A. Pánka *Živé dílo* z roku 1934, který svým fantastickým dějem i vykreslením charakteru postav natolik odpovídal představám J. A. Bati o literatuře, že ve Zlíně dokonce kolovaly nepotvrzené domněnky, že tento román napsal právě pan továrník a pouze se skryl za jméno dlouholetého spolupracovníka zlínského tisku T. A. Pánka. Pro tyto dohady se nikdy nenašel žádný důkaz, nepotvrdily je ani archivní materiály, každopádně lze konstatovat, že tento román skutečně nabízí čtenáři to, co by podle *pana chefa* nabízet měl. Zlín viděný očima T. A. Pánka je plný mladých mužů vrhajících se do nebezpečí a léček, které strojí bezohledná konkurence, po hlavě a bez bázně! Jejich vzorem je *chef*, všeučel, schopný organizátor, čestný a odvážný člověk, jemuž je měřítkem všeho dobře odvedená práce.

Některé tituly zabývající se baťovským Zlínem:

Vaňhara, J.: Příběh jednoho muže a jednoho města. Zlín 1997
Trnka, F.: Zlínské podnikatelé Tomáš Baťa a František Čuba. Zlín 1999
Erdély, E.: Švec, který dobyl světa. Zlín 1990
Čekota, A.: Baťa. Myšlenky, činy, život a práce. Zlín 1929
Pagáč, J.: Tomáš Baťa a 30 let jeho podnikatelské práce. Zlín 1926
Turek, S.: Botostroj. Praha 1964
Dvořáková, A.: Batismus a baťovci. Gottwaldov 1960
Jandík, S.: Železní tovaryši, Praha 1938
Pánek, T. A.: Živé dílo. Zlín 1934

Není třeba dále ličit zápletky ani představovat postavy, jsou černobíle stejné jako ty, které v *Botostroji* představuje T. Svatopluk. Objektivita v psaní o baťovském Zlíně skutečně nebyla hlavní devízou těch, kdo se baťovského tématu chopili.

Neslavné konce baťovské literatury

Soudní proces s T. Svatoplukem skončil až r. 1938. Skončil kapitulací spisovatele i nakladatele, kteří prohlásili, že jejich záměrem nebylo dotknout se cti nikoho z Baťovy rodiny, neboť román o nikom z nich nevypovídal. Po kajicné omluvě za tento nezamýšlený efekt se vzdali autorských práv, která přešla na stranu soukromého žalobce – J. A. Baťu. *Botostroj* neměl vyjít ani v Čechách, ani v zahraničí, jeho rukopis stejně jako výtisky románu byly předány opět do rukou žalobce. Prohra T. Svatopluka však nebyla definitivní. Po druhé světové válce, v nových společenských, politických a kulturních poměrech *Botostroj* takřikajíc dostal zelenou a byl vítán všemi, kdo v batismu spatřovali zlo, které je nutno vymýtit ze Zlína – Gottwaldova, resp. z celé republiky.

Jen jako jistou zajímavost uveďme, že nebezpečí soudní žaloby se nevyhnul ani autor, jehož záměry byly jenom a veskrze probaťovské – pouze v rukopisné podobě a s velmi zajímavou korespondencí se dochoval román *Ševci* Jaroslava Marii, román, který vznikl z dobré autorovy vůle pomoci J. A. Baťovi v době jeho jistých daňových nesnází. Ani tento text nesměl spatřit světlo světa, dodejme však, že po jeho přečtení tuto skutečnost akceptuje každý soudný čtenář.

Na román *Ševci* si firma Baťa nechala zhotovit právnícký posudek, jehož závěrem bylo, že román nesmí vyjít, neboť jeho autorovi se – evidentně v dobré víře – podařilo porušit několik zákonů Československé republiky urážkou státu jako celku, prezidenta, politických stran, senátorů, policie, berních úřadů a přesto, že záměrem J. Marii bylo psát ve prospěch T. Bati a J. A. Bati, podařilo se mu urazit i je...

• • •

Abychom pochopili celou složitost baťovského Zlína a batismu a batismu jako literárního námětu, musíme si uvědomit jednu podstatnou věc: U Baťů se nejen pracovalo. U Baťů se žilo, Baťa „své lidi“ zaměstnával, nakupovali v jeho obchodním domě, najíst se šli do jeho jídelny, relaxovali a sbírali síly pro další náročný pracovní den v jeho domcích, svobodárnách, penzionátech, šli se bavit do jeho kina, poslouchali jeho rozhlas s jeho rozhlasovými relacemi, byli sportovními fanoušky na fotbalovém hřišti, které vzniklo Baťovými dotacemi jako služba veřejnosti atd. Propojení pracovního a osobního života u Baťů bylo nevidané a promítlo se zcela nutně i do uměleckého zpracování jeho podoby.

eugénio de andrade – země plná světla

Ladislav Václavík

Luís de Camões a Fernando Pessoa jsou bezpochyby nejvýraznějšími karyatidami na fasádě portugalského domu poezie, přinejmenším toho, jenž stojí na náměstí české literatury. Zájem o tento literární dům se většinou omezí na tyto velikány podpírající obrovskou, avšak dosti odlehlou a svým způsobem exotickou básnickou tradici. Čtenář vejde jen zřídka a povětšinou se spokojí s již tak obsáhlou tvorbou dvou výše zmiňovaných. Nehledě k tomu, že se v onom domě ještě poněkud rozléhá hlas: překladů je málo, nicméně hbitým tempem jich v posledních letech přibývá. Na následujících řádcích bychom čtenáře rádi zavedli do jednoho z nejvyšších pater současné lusofonní poezie a představili mu básníka, jenž se ve své vlasti pracoval k proslulosti.

Eugénio de Andrade (1923–2005), vlastním jménem José Fontinha, je v tradici portugalské lyriky považován za výjimek. Žádná nasládlá melancholie, žádný přepjatý stesk či sentimentální smutnění, ona nepřeložitelná a přetlakovaná „saudade“. Jeho poezii vévodí britkost, ostrost, ráznost a vyhraněnost, řeklo by se pevná ruka. Tou vytyčuje zcela konkrétní poetiku, nasměrovanou a cílevědomou. Jeho poezie není dílem okamžiku, náhody či spontánnosti. Žádná klikatá, rozviklaná nahodilost, nýbrž jasná, přímá cesta. Básník, jenž se chce něčeho dobat, jenž má vizi, jenž uvěřil ve slovo a jeho moc.

Občanským povoláním byl Andrade inspektorem ve zdravotnictví, svou první sbírku vydal již v devatenácti letech, a nastoupil tak dlouhou pouť na cestě za smyslem slova. Mezi jeho nejznámější sbírky patří *Matéria solar* (1980, Sluneční látka), *Branco no Branco* (1984, Bílá na bílé) či *Vertentes do Olhar* (1987, Svahy pohledu). Je rovněž plodným překladatelem španělských, francouzských a řeckých autorů. Za své dílo obdržel v roce 2001 Camõesovu cenu.

Básnické slovo

Princip – počátek všeho básnického je pro básníka slovo. Slovo vezdejší, to, s kterým dennodenně zachází (za-chází) přece jen jinak než lidé v každodenním nevědomém upotřebování, užívání. Poezie, tedy tvoření, práce, opracovávání, se neobejde bez osobitého přístupu a od-stupu básníka k materiálu, který má k dispozici. Básník ke slovu přistupuje, básník doslova zachází, zachází slovem k počátku, k principu, a slovo neužívá, nýbrž pro-žívá.

Eugénio de Andrade, básník s jemným a vyhraněným citem pro absolutní váhu a moc slova, takový počátek hledá a neustále se k němu ve své básnické tvorbě navrácí a ohledává jej, snad aby jej vskutku našel, a s ním i svou pravdu. Počátek pro něj neznamena ani tak optimisticky laděné vykročení kupředu, jako spíše skeptický návrat. Krok první a zdánlivě nejsnazší: zastavit se v upovídaném davu, prohlédnout. Uvědomit si všemožné deformovanou a zdeformovanou, zpitvořenou a překroucenou, zmrzačenou a vzdálenou, odstrkovanou a zneužívanou řeč a slova (slovo), jejich dvojakost, obojživelnost lomenou na dva zcela odlišné světy: „*Jsou utkána ze světla / a jsou noc. Kdo jim naslouchá? Kdo / je posbírán, tak / krutá, rozpadlá / v čistých lasturách.*“ (49) (Číslo v závorkách odkazují na stránky ve sbírce *Svrchovanost*, vydané pražským nakladatelstvím *Fra* v roce 2004. Verše přeložila Pavla Lidmilová.)

Slova jsou pro nás nocí, krajinou neznámou, nezřetelnou, nebezpečnou a obávanou. Proč jim věnovat péči, jsou-li krutá, stojí čistota za to? Slova jsou pro nás temnotou, kterou je třeba oplodnit, přenést na ni pyl mlčení, ticha: „*oprosti se od nejtiššího šumu / srpna(...)// na temném listí spánku / se třpyti / zvlhlá pleť, / obtížný rozkvět jazyka. // Skutečně je slovo*“ (89). Skutečnost se skrývá v temnotách a sám Andrade se ptá: „*jaký náhlý stín zažihá / duši*“ (115)? Právě v temnotách, v noci, ve stínu cítí básník obrovskou možnost jiskření, vzplanutí, výboje smyslu, neboť jsou to právě ta temná slova,

„*ta nejtajnější*“ (17), „*do kterých jako by se uchýlila noc*“ (17) a „*která by vydala na korunu z blesků*“ (17). Vládnutí, suverenita, svrchovanost, avšak pokorná a nedominující: básník upřednostňuje skromnost, jakousi pokoru, nevýbojnost, slova, která neoslňují, neoslepují (a tedy nezaslepují) třesknutím světlozářné energie, slova, „*jež zastírají něhu, lehce zahalená soumrákným světlem, jen s občasným leskem*“ (17), tedy slova jaksi na rozhraní světla a temnoty, jakési svorníky dvou světů, narušitele dialektiky.

Návrat ke zdroji Voda

Vyhýbáme se slovům, nevšímáme si jich, jsou nám lhostejná, nečelíme jim, a básník si je přitom vědom jejich potenciálu, moci, která se v nich skrývá, jsou-li nahlížena (pohled-světlo) správně, má-li člověk odvahu vykonat cestu zpět, cestu k počátku, k principu slova. Tedy zastavit se, vrátit se, projít naruby, opačným směrem (je to svým způsobem *de-viace*, sejít z cesty) cestu slov, vidět je tak, jak je nikdo z těch, kdo se nezařadí, neuvidí, vrátit se k principu a začít znovu, nanovo, obrodit slovo, vidět je nové, znovu nové, a tedy opravdové a skutečné. „*Pramenů řeknu jméno*“ (61), tvrdí básník, avšak cesta je to trnitá, nekončící, nekončící, a nakonec přivádí mysl k pesimismu: „*nežádej ode mne, abych ti řekl, kudy se dát k pramenům, neboť já znám jenom cesty žizně*“ (67). A také: „*ruka (...), která neumí létat; / ba ani proměnit / skálu v pramen; ruka / plná ničeho*“ (131). To však samozřejmě neznamená zřeknutí se úmyslu. Naopak, ony zvláštní obrazy pojednávají jedinečné básnické vidění: dychtění po naplnění, třebas i nicotou. Na jiném místě: „*stínu, dát stínu / jméno, jež jsem dal plameni*“ (116). Pojmenování jako vytváření, znovuvytváření světa tak, jak si jej v biblické tradici stvořil první člověk, Adam, jenž tak poznal opravdové, skutečné slovo, neboť stál na samém jeho počátku, u pramene.

Slovo a voda spolu souvisejí i jinak. Voda se pak jeví jako analogon básnické myslí opracovávající slovní tvrdost a ostrost do hladka a do čista. Slovo, světlo a kámen se nalézají na stejné přímce – cítíme pak *věcový* charakter slova, jeho věkovitost, starobylost, jeho pravěký původ, jeho materiální podstatu, která v poezii nachází svůj ztracený princip: „*moje slova mívají hladkou bělost oblázků*“ (17). „*Moře bušilo // do oněch kamenů, do těchto slabik*“ (86). Moře stojí rovněž na počátku, na počátku života.

Taková je tedy výchozí situace: jít k prameni, přinést světlo. Jak však začít? Je třeba slovo uchopit, vzít je do rukou, zmocnit se ho. Slovy. Jakými? Jaká slova jsou básníkovi k dispozici? Slova-aristokraté, slova-lid? „*Počátkem je půl tuctu slov...*“ (9) Ano, tak zdánlivě skromný je básníkův první krok, první nadechnutí, první nahmatání v temnotách bez-sloví.

Světlo, oheň

Co ale básníka nutí? Pro Andradeho je to vášně, „*vášně pro čisté věci země, neúprosne svrchované*“ (9), na které dopadá „*vybíravé světlo*“ (9). Vášně je tu spjata s čistotou – s jakousi vnitřní osobní očistou: „*Ó čistota tak zaníceně má*“ (57). Vášni, jež je nezbytná

Eugénio de Andrade

pro pochopení, uchopení čistých věcí země, je třeba obětí: „*(světlo) aby ses dalo k ústům, kolik moří / kolik lodí vzplálo*“ (112). Planutí, oheň pak souvisí se životem samotným, neboť „*jen smrt / nezapaluje své lodě*“ (122). Akt zapálení, vnesení světla (Lucifer-Světlo-noš) odkazuje na návrat k počátku, k očistě: „*jen jedno by je očistilo: ukrást oheň a zapálit město*“ (22).

Tedy čistota („*Čistota, nejde-li o dětský pohled, je učednictvím mezi jemnými jedy*“ [31]), zemitost, nesmlouvavost, a také jakási milost (na jednom místě Andrade mluví takto: „*z milosti boží, totiž z nejvyšší milosti poezie*“ [30]) shůry, neboť pokud ne světlo („*jen světlo si přináším, protože i já se bojím tmy*“ [14]), pak přinejmenším jeho moc, přichází samo, nevíme odkud, je-li dáno, dává-li se samo. S tím souvisí u Andradeho problematika krásna, krásy a jeho dosažitelnosti prostřednictvím poezie či zastáváné poetiky: „*neboť krása se buď ode vzdá tomu, kdo ji znenadání objeví, anebo se krutě skrývá před krvelačným pronásledovatelem*“ (33). Jediné je jisté: ne každý předmět,

ne každá věc je osvětlení hodna. Vládne zde (svrchovanost) nejmenovaná hierarchie věcí, jejíž princip nám je neznámý, nejasný.

Andrade ale mluví o „*výzvě světla*“ (10). Světlo tedy působí, pobízí, nutí a jitrí vědomí: „*Žít se vznícenými rukama není snadné, / žít je osvětlovat // přízemním světlem hustotu těla*“ (102). Básník toužící po poznání, jehož je světlo archetypálním symbolem vůbec, je ochoten „*běžet kraj světa (...)* jen aby viděl“. Aby spatřil, „*nejprůzračnější část bytosti*“ (10). Aby „*opak(oval) slabiky tam, / kde světlo je šťastné a prodlévá*“ (85). O jaké vidění jde, kterým viděním je možno postřehnout cokoli průzračného, nejprůzračnějšího? Co si počít, „*je-li uzavřena cesta průzračnosti*“ (63)? Jde snad o vidění hudební? Na jednom místě píše Andrade o mozartovském pohledu na věci (29). Hudba? „*Skrytá řeka čeká. / Čeká na blesk, / zásvit slunce, / jiné tělo (...)* // *Rodí se nové tělo, / rodí se z té neustálé hudby, / z lesa šumícího světlem, / pod mým bdělým tělem*“ (48). Tedy hudba splývá se světlem, což potvrzuje i následující obraz: „*sladěný hlas sedmi / hvězd, první dech / světa, vznešená / a zaslíbená harmonie; / bolí, hluboce/ zraní; také konejší, / hladí, osvětluje / zem stále / bližší*“ (79). Ten hlas může být hlasem dětským, který přináší ticho: „*a dětský hlas prosí o provázek, aby zavázal ticho*“ (122). Ticho pak může být prostorem ke zjevení bytostně jedinečného: „*aby se v šlépějích ticha / zjevil jednorožec*“ (61).

Peklo poezie

Občasnost – přerušovanost, přetržitost: slovo střídá ticho či mlčení, světlo střídá tmu. Neboť i světlo tíží, brání dojit k cíli, brání dovršení: „*možná k tomu hlasu dospějeme, už bez tíže světla na bedrech*“ (26); „*s očima dokorán nemůže nikdo snést / tíži světla*“ (132). Poezie, opravdovost, autentičnost... Opětovně se zde objevuje pesimistické ladění, znamená to, že poznat pravdu je nemožné? Je vůbec v moci člověka uchopit řeč natolik, aby jí byl schopen sáhnout na absolutno? A je vůbec možno hovořit o nějakém uchopování jazyka, vždyť jazyka se člověk nijak

INZERCE

BÁSNIČKÁ SOUTĚŽ ORTENOVA KUTNÁ HORA

Soutěž je určena pro autory, jejichž věk nepřesáhl 22 let.

Soutěžní příspěvky nesmí být delší než 200 veršů

a zasílat je lze na adresu

Monika Trdličková, Purkyňova 189, 284 01 Kutná Hora,

a to v sedmi nepodepsaných kopiích s přiloženým listem, kde bude uvedeno autorovo jméno a příjmení, datum a místo narození a adresa.

Uzávěrka soutěže je 31. března 2007

Soutěž, pořádaná na památku kutnohorského rodáka Jiřího Ortena, má už třináctiletou historii. Je přímo spjata se stejnojmenným festivalem, který se koná vždy začátkem září v Kutné Hoře. V rámci prvního festivalového večera se také vyhláší výsledky soutěže a předávají se ceny.

Složení poroty se od loňského ročníku nezměnilo. Předsedkyní poroty je literární historička, editorka a pedagožka Marie Rút Křížková. Dalšími členy jsou básnička, překladatelka, nakladatelská redaktorka a středoškolská profesorka Lenka Chytilová, básník a literární kritik Rudolf Matys, básník, pedagog a překladatel Jaromír Damek a dva bývalí účastníci soutěže – básnička a herečka Lucie Krupičková a básník Ondřej Lipár.

Vítězné práce budou odměněny takto:

1. cena: 5000,- Kč, 2. cena: 3000,- Kč, 3. cena: 2000,- Kč

V roce 2000 vznikla v návaznosti na soutěž edice První knížky. Nadějní autoři vzeší ze soutěže v ní dostávají možnost vydat svou první sbírku poezie – každý rok jeden autor.

Klub rodáků a přátel Kutné Hory – Kutná Hora v Praze

nezmocňuje, rodí se do něj, jazyk se zmocňuje jeho. A záleží jen na člověku, nakolik se stane svrchovaným vládcem jazyka? Jak dále píše Andrade, „člověku jen velice zřídka žár samohlásek ožehl pás“ (23). Málokdo tedy poznal opravdovou moc slova a řeči... Snad odtud Andradeho návrat k prostým věcem země, to jeho vědomí nezměrnosti čehokoli, co se vzdaluje zemi, věcem, hmatatelnému. Není to ovšem předmětnost ledajaká a snadno dosažitelná: „(ruce) za úkol měly pohladit světlo, / ze vzduchu sebrat / tvar plodu nebo kamene, / tajně je přinést domů“ (107).

Žít je těžké, žít poezii, žít světlo. Jeden z předchozích obrazů evokuje představu žářiště, jakéhosi jazykového kotle, tedy kotle vlastního vědomí, v němž se člověk vaří, doslova ve vlastní šťávě... Odtud možná metafora: „Ale poezie je peklo“ (25). *Žhnoucí, vařící, plná utrpení, slovního i smyslového strádání, nenaplněných tužeb, pokušení a hříčů. A přesto, jedinou útěchou je právě světlo: „Prjští světlo (...), co víc bys cestou dolů mohl chtít?“* (59).

Tohle vyhraněné vědomí nutnosti uchopvat věci (a slova) jakoby rukama se pojí samozřejmě s velkým tématem člověka, jímž je jeho tělesnost. Tělo je důležitým

mezníkem v Andradevě poetice, jak dokládá následující báseň:

IN MEMORIAM

*Schubert umřel včera v noci. Bude mi
chybět, protože každé ráno
mě budil svým zpěvem. Byl úžasný: zpíval
celým tělem. Tak by to
mělo být u básníka, říkal jsem si, omrzelý
tolika řečmi, v nichž se
projevuje pouze duch. Ale mezi lidmi
a ptáky je přinejmenším tenhle
rozdíl: když zpívá pták, řítí se závratně
ke kořeni; člověku jen velice
zřídka žár samohlásek ožehne pás. Proto
mě jeho smrt tak dojíhá.
Nechť jsou tyto řádky vzpomínkou na mistra.*
leden 1985

Opět se tu objevuje v jiné formě návrat k prameni, návrat sestupného rázu, avšak rázný a odhodlaný. Taková cesta je postavena proti pasivnímu postoji, s nímž člověk vystavuje své tělo plamenům šlehajícím odkudsi z podzemí, z podvědomí. Hlásaný návrat ke slovu je tedy zároveň aktivním, vědomým návratem k vlastnímu tělu, jež zaplavuje čisté světlo:

*Vrátit se k tělu, vstoupit do něj
bez obav ze vzpoury masa.
Žádná ústa nejsou chladná,
ani když prošla*

*zimou. Ústa jsou nesmrtelná
na ústech: vznícený
diamant, rozervřená hvězda,
když vzplane světlem, zaplaví*

*ramena, hrud', stehna, hýždě, falus.
Procitlé, hrdé ve svém tepu
je tu máš: nádherné,
tvrdé.*

(111)

Andrade tedy touží po rehabilitaci těla a tělesnosti: „slunce pak jako by právě odtamtud vycházelo – už nebudeme mluvit o poušti, jde-li o tělo“ (15).

Prostý ráj na zemi

Básník nabádá vzývat oheň a zářivost, nechat světlo, ať vyzývá zrak, ať prodlévá, básník nabádá opakovat slabiky, nořit se do harmonie ticha a věcí. Jeho poezie je cestou, putováním, snad i poutí. Jaký je její cíl? „Bydlím teď k slunci blíž (...) bratr // vol-

*ného zpěvu ptáka / na přeletu, odlesk odlesku,
/ současník / překvapeného pohledu (...) //*
jemný prach na povrchu pěny, / nic víc“ (91).
Světlo, pohled, čistota, klid: „usadím se v čirém pohledu“ (100). Skromnost, nenáročnost: „ne, jen pohled, nic víc“ (104).

Básník nechává „oči bloudit / mezi trpytem karafiátů / a plody tomelu žhnoucími v stínu“ (78). Ano, oči, nástroje pohledu, „oči, šťastné nástroje skutečnější skutečnosti“ (26). Zde básník čeká trpělivě, až ho dostihne otázka, kterou si kladou snad všichni básníci: „Co jsi učinil se slovy?(...) // A co jim řekneš o souhláskách/ žhnoucích mezi trpytem / pomerančů a sluncem koní? // Co jim řekneš, jakmile / se tě zeptají na ta drobounká / semena tobě svěřená?“ (69). (Odkaz na řeckou filozofii?) Co odpoví?

Odpovědi je jeho poezie, díky a skrze niž dospívá nakonec k jakési apoteóze prostoty vidění a chápání v obraze, jenž jako by šmahem shrnul celý Andradeho poetický svět a v němž se pojí počátek (návrat k počátku) se světlem, světlo s něhou, něha s prostotou věci přírody, tato prostota s pokorou, pokora s čistotou a čistota s tělesností: „Ráno plné trpytu a něhy / k jablku sklání čistotu tvář“ (53).

LITERÁRNÍ ŽIVOT

ruchy pro sabinu spielreinovou

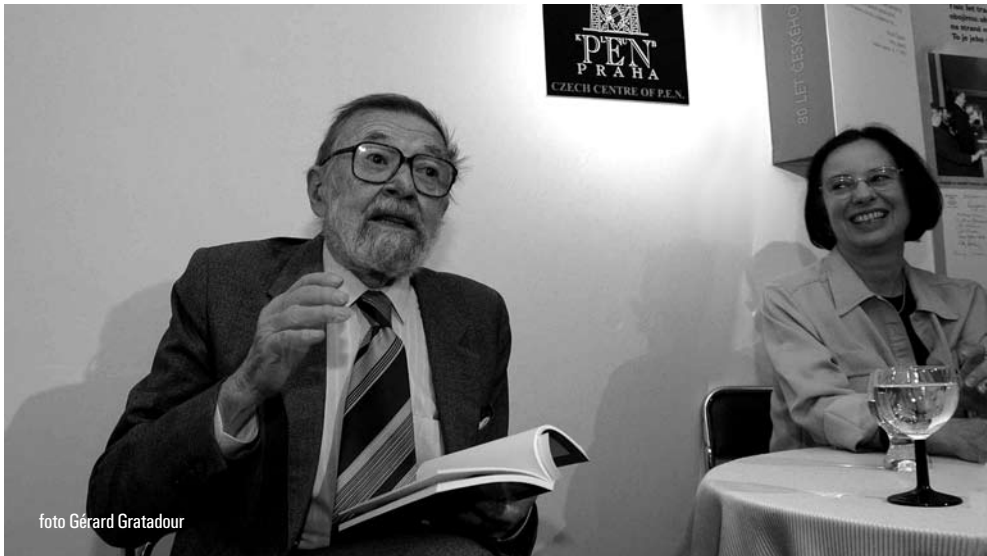
Milou povinností pro mne bylo navštívit ve čtvrtek 11. ledna 2007 prezentaci nové knihy Ladislavy Chateau, naší věrné přispěvatelky, jež čtenáře *Tvaru* pravidelně seznamuje s aktualitami z francouzského kulturního milie.

Akce se konala v pražských prostorách PEN klubu, jenž se nedávno přestěhoval do Vodickovy ulice, a byl o ni značný zájem – hosté se trousili ještě drahnou dobu po začátku a ne každému bylo dopřáno ukořistit židli. Četlo se z poslední knihy paní Chateau *Portrét pro Lou, Sabinu a Marii*, respektive četl Rudolf Pellar; ten podle slov samotné autorky „směřuje každý text k literárnímu nebi“, o hudební doprovod se pak postaral Jiří „Šlupka“ Svěrák. Posluchači měli možnost vyslechnout osud jedné z trojice ženských hrdinek knihy, které sehrály

významnou úlohu v životě otce psychoanalýzy Sigmunda Freuda a samy se na rozvoji tohoto odvětví psychologie podílely.

Ponořit se naplno do pohnutého a tragického osudu Sabiny Spielreinové však neumožňovaly vnější ruchy, umíněně se táhnoucí celým vystoupením: již zmínění opozdílci vrzající dveřmi (které se navíc sveřepě odmítaly dovřít a skřípěly a skřípěly...), protivný bzučák, jímž se pozdní příchozí vehementně dožadovali vstupu, neméně dotěrná vyzváněcí melodie z mobilu, který jeho majitel zapomněl vypnout. Příliš mnoho rušivých momentů, zcela zbytečně devalvujících dojem z celého večera, který i tak byl pozoruhodným nahlédnutím do jednoho poutavého lidského osudu.

Michal Škrabal

Rudolf Pellar a Ladislava Chateau

FRANCOUZSKÉ OKNO

O AKTUALITÁCH Z FRANCOUZSKÉHO KULTURNÍHO ŽIVOTA REFERUJE LADISLAVA CHATEAU

Éros a věčnost: Rodin a Artaud

Život francouzského sochaře Augusta Rodina vyvolával vždy značnou pozornost. S jeho jménem byly odjakživa spojeny patos, drama, sláva, ale také pohnutý život a výbušné skandály. Konečně, Rainer Maria Rilke, který u Rodina pracoval jako sekretář, položil už tehdy výstižnou otázku: *Kdo je to?*, na niž si sám odpověděl: *Stařec. A jeho život patří k životům, o kterých nelze vyprávět.*

V současné době uspořádalo pařížské Musée Rodin v rue Varenne výstavu s názvem *Les figures d'Éros 1890–1917*. Jde o 140 kreseb tužkou a barevných akvarelů, které zpodobňují *sexe féminin*; slavný sochař je vytvořil ve zmíněných letech. Mezi modelkami figurují takové osobnosti, jakými byla slavná baletka Isadora Duncanová, vévodkyně de Choiseul, neméně slavná tanečnice Elsa Morenová, známá jako *hadí žena*, ale také umělcova celoživotní družka Camille Claudelová a mnoho dalších zvučných jmen. Z výstavy sálá elementární umělcova potřeba vyjadřovat se expresivně, stejně jako potěšení, rozkoš z krásy ženského těla. Rychlé až chaotické skici, které zachycují vlastní silné

prožitky. Isadora Duncanová později vzpomínala, že umělec často odkládal tužku, štetec a spěchal k modelce, *aby ji polaskal, hnětl mne jako hlinu* (...).

Kolekci nahých ženských těl vystavuje muzeum poprvé. Kompozice děl je téměř vždy tatáž: uprostřed obrazu ženské pohlaví, hlava a obličej jen lehce načrtnuty, nejsou významné, jsou zcela druhořadé. Podle Duncanové byl fyzický vztah mezi umělcem a modelkou zcela banální záležitostí, podstatnou roli hrál vztah vizuální a grafický, jak tomu bylo už v době renesance. Přesto ale byl Rodin mnohem a mnohem diskrétnější než četní fotografové, kteří svými pornografiemi zaplavovali Paříž na konci devatenáctého století. Později nezůstala pozadu ani slavná trojice Man Ray, Benjamin Péret a Louis Aragon, kteří v roce 1929 tajně vydali obscénní knížečku v podobě kalendáře; hlavní modelkou byla tehdejší milénka Mana Raye, zpěvačka-tanečnice Kiki de Montparnasse; pornografické fotografie doprovodil Aragon svými verši. Knížku s názvem 1929 vydalo v roce 2004 nakladatelství *Allia*.

Rodin se žen zmocňoval pohledem, tužkou a štetcem; linie jsou sebejisté, tvrdé až brutální, akvarely jsou v barvě růžové nebo zelené, rudé a okrové skvrny mezi nohama vyvolávají pocit zasychající krve. Umělec přesně zaznamenával rozhodující, vzrušující

okamžiky; stíny a skvrny, naturalistické pojetí, obrazy nahé a krvavé.

Výstava je otevřena až do 18. března a návštěvníci mohou zhlédnout například obraz s názvem *Femme nue assise aux jambes écartés, une main au sexe* (Sedící nahá žena s roztaženými nohama, ruku v pohlaví), akvarel pocházející přibližně z roku 1890.

V Bibliothèque nationale de France na Quai François Mauriac v Paříži je do 4. února poněkud jiná výstava, která nese název *Antonin Artaud*. Na přípravě této výstavy se podíleli přední znalci Artaudova díla, především Évelyne Grossmanová a Florence de Médieu.

Antonin Artaud, francouzský dramatik, divadelní teoretik, herec a básník, pocházel z rodiny Řekyně a francouzského rejdaře. Už ve dvaceti letech se u něho projevil příznaky vážné duševní poruchy, která poznamenala celý jeho život i dílo.

Artaud se původně přidal ke skupině surrealistů, posléze se s nimi však rozešel, neboť se nechtěl politicky angažovat. Stál u zrodu divadla Alfreda Jarryho, proslul vlastními divadelními teoriemi, vztahem jazyka a divadla – tvrdil, že divadlo *peut se passer du langage*, divadlo se může obejít bez jazyka; jeho koncepce pak významně ovlivnila provedení Beckettových her. Mnohé z jeho úvah obsahují dopisy z let 1923–1924, adresované příteli Jacquesovi

Rivièrovi. Artaud je rovněž autorem četných známých esejů jako *Manifest divadla krutosti* nebo *Divadlo a jeho dvojenec*, ale také díla *Van Gogh aneb Zasebevražední společnost*, neboť cítil, že s van Goghem sdílí stejný osud.

Historička umění Florence de Médieu publikovala několik významných děl o díle a osobnosti Antonina Artauda, zejména o jeho portrétech a kresbách. Výstava je však především zaměřena na fenomén vztahu mezi *šilenstvím a literaturou*. Expozice zahrnuje dopisy, úryvky z dopisů, zejména z nejmurnějších let 1939–1942 a pak z let 1947–1948; jde o dopisy, které Artaud adresoval svému ošetřujícímu lékaři Fouksovi, jenž působil na psychiatrické klinice ve Ville-Évrard, kde byl Artaud hospitalizován.

Ke konci života si Antonin Artaud zapisoval do školních sešitů své básně, prožitky, poznámky, *corps-écriture*, tělo-psaní, *corps sans organes*, tělo bez orgánů. Na jednom místě píše: *Vůbec nejsem Antonin Artaud z Marseille, jsem Antonin Artaud z věčnosti.*

Sdílel podobný osud jako Baudelaire i Nietzsche, také oni propadli do temnot duševní nemoci, ze které se už nikdy neprobrali; dopisy a svědectví o jejich osudu uchovává archiv v Bibliothèque nationale de France, dopisy Antonina Artauda z let 1939–1942 a 1947–1948 se tam připravují ke knižnímu vydání.

Něco mi brousí hlas a proniká tělem zezadu i zepředu. Něco, co vězí v hlavě a chystá se odtud dostat o překot ven. Že pouhá slova písňe dovedou polechtat i na podrážkách obnošených bot? Co všechno se v nás naskládalo za ušima za všechna ta léta běhání! Píseň číhající na nás v zátylku však není žádný skrček. Vynoří se znenadání a nechce nám sejít z mysli. Prochází se v naší hlavě jako po chodníku, a sotva ji máme na jazyku, vodí nás za nos a drží i po léta v šachu. Vlezlá slova písňe jsou záložnou naší obsese. Pověsí se člověku

na krk, přilepí na prst, a nikam se jim bez nás už nechce.

Froggy Went A-Courtin', stará písnička o žabákovi, který se v Americe vydal na námluvy, je píseň, která nás do sebe vtahuje. Usadí se mi občas v hlavě na cestách Mnichovem z Arnulfstrasse do Gasteigu a velice si tu libuje. Ulice se sobě podobají, a tak bývá k velestánku umění ze všech stran stejně daleko. K cestám podobného druhu patří i vidina jezera, honky tonk piano přenášené na zádech a přísavné housle podobající se mořské houbě. Přičte-li se rozverný hlas Přemysla Oráče, kterého slepý bard Doc Watson bezpochyby ztělesňuje, není k výslednému požitku už co dodat. Pickin' guitar spolu s žabákem se nedá z hlavy vyhnat. Hned za dveřmi tůruje svou motorku a před slečnou Mousie se objevuje s pistolí a šavlí po boku. Mokřý a svádívý je Froggy, a taky měkký jako pudink z amerických idiomů. Namísto *óóu* a *jééé* se na konci strofy proto přidá tlumenější *úú* - *húú*: *Mister Froggy went a-travellin' across the lake, úúú - húúú, úúú - húúú,...*

Nic, co by se nedalo zatancovat nebo odnést na zádech. Nápadník si posadí svou myšku na koleno, hříšně se s ní miliskuje, a cestou přes jezero ho pak spolkne velký černý had. *Úúú - húúú, Froggy, Froggy, úúú - húúú, Froggy - húúú...* Pak už jen samé medúzy a mimózy, balet na korálovém rifu. Svatební šaty od potkana a zpívající strom namísto oltáře jsou k ničemu.

S podobným rizikem ubíhá i cesta do Prahy s kitty, malou rozparádnou kočkou, které dovede být plná jedna vesnická kuchyně. Nastartovat metlu a stromy se kolem nás míhají jako v pocukrované story z westernového filmu. Z nasazených železek zvaných *Sing Song Kitty* není snadné uniknout. *Sing song kitty kitchee ki me oh! He mo hi mo beetlebug jingle...*, všechno nejméně desetkrát za sebou, až svět se začne točit jako starý dětský karusel. A aby angломánie byla dovršena, refrén ještě jednou a zhurta s českým akcentem: *híí móó, haj móó, míí híí, máá hóó...* Vlezlá slova mají své podpatky a umí jimi cvaknout!

Dorážejí na člověka v křesle u zubaře při vyplachování úst, na toaletě i pod sprchou, překážejí při nahlížení do novin. Zpočátku jen naoko a nenápadně à la *Spalo kotě po robotě*, aby pak poté vykypla někde za ušima v ještě robustnější formě: *Na úpatí Sněžky potkal jsem tři ježky, všichni tři šli pěšky, život je holt těžký*. Přestože rytmus a melodie podobných pokladů pickerskému výkonu Doc Watsona mnohé dluží, jejich notorické omílání uvnitř našeho těla nás aspoň nevysiluje.

Alle Vögel sind schon da se proto hodí k vrtání a broušení zubů a *Oh du lieber Augustin*, *Augustin* mne uzemní natolik, že už nepotřebuji injekci proti bolesti. Při dívání z okna kralují v mé hlavě Comedian Harmonists. *Veronika, Veronika, der Lenz ist da!*... mně sjíždí po zádech a nutká vidět všechna k tomu použitá slova ze všech stran. Nechybí pomáda ve vlasech ani nastrodaný rumělec na tvářích. Vesna se chová jako průvan z drobných zamlžených tónů, pohyb písmen pod zapadlými očima. Schrammelmusik, malování uvnitř těla. Také zapadlé oči patří k neodbytnosti melodie.

Slyšet dávno odeznělá slova a ťukat na počmáranou domovní zeď: *Dúúúú, sáááá, ráááá, júúúú, áááá, / híí móó, haj móó, míí híí, máá hóó / kitty kitchee, kitty cat, / důúdlí dáádlí, kitty cat...*

Není nic, co by se nedalo zatancovat nebo odnést na zádech. Zglobalizovaný člověk má právo chovat se občas dětinsky. Globalizátor mu to odpustí.

Roman Erben

K PAMFLETU ANONYMNÍHO UMĚNÍ

Poněkud mne mrazí při četbě *Pamfletu Anonymního umění* (*Tvar* č. 21/2006). Jako by na stránky *Tvaru* vtrhla intelektuální sekta *Totální destrukce*. S podobností čínské kulturní revoluce. *Anonym* je jméno i příjmení člověka záměrně a spokojeně ukrytého v davu. S vědomím ztráty své osobní individuality, s vědomým pohrdnutím pracně a krvavě nabyté svobody, výměnou za pohodlí literární latríny. Civilizace, jež se nepřesně nazývá *západní*, přesněji řečeno *křesťanská*, bez zátěže podtextu víry či nevíry v existenci Boží, byla a je postavena právě na osobní individualitě. Oproti jiným civilizacím (nejmenuji), kdy jednotlivec je nahrazován lidskou masou. Společný anonymní názor lidské masy provázel nás přes 40 roků. Zaplat pánbůh, odtáhl, kam patří. Je možné považovat uvedený *Pamflet* za anonymní žert anonymních, perfektně fabulujících grafomanů. Avšak vidím zde nevyřčený záměr našeho českého švejkovství. Nakopat do hýždě svalu lze komukoliv. Žertem, anonymně, tudíž bez osobní odpovědnosti. Také však bez zpětné omluvy.

Břetislav Kotyza

Vážený pane Kotyzo,

rád bych se *Pamfletu Anonymního umění* trochu zastal, myslím si totiž, že mu krivdíte. Jeho jednotící gesto určitě nevyzývá k totální destrukci či něčemu, co by se podobalo čínské kulturní revoluci. Naopak, snaží se vnést do tvorby přesah k čemukoli nadosobnímu, či chcete-li, k transcenci, a tím je schopno leckoho vyprovokovat k přemýšlení o současném umění – k úvahám, které se *Tvar* č. 21/2006 pokusil částečně zprostředkovat svým čtenářům.

Autora *Pamfletu* neznám, a neznám tedy ani jiná, jím vytvořená díla (z toho, že svému textu dal i grafickou podobu, odhaduji, že jde o výtvarníka), nevím, zda má sklony k švejkovství, ale jeho formulace mi nepřipadají (ani jen skrytě) žertovné. Nejsou ani grafomanské. A obviňovat autora z neochoty nést odpovědnost či z touhy kopat někoho do hýždě zdá se mi hodně přísné, ba mylné.

Jistě, anonymita skrývá určitá nebezpečí. Ze zkušenosti s pokleslou anonymitou (např. s udavačskými dopisy, s denunciač-

ními články podepsanými nicneříkajícími pseudonymy nebo s Vámi zmíněnou „lidskou masou“, jejíž údajnými potřebami se zaštiťují nejrůznější diktátoři) vyrůstá i Vaše (naše) nedůvěra k anonymitě obecně. (O tom se ve zmíněném čísle *Tvaru* také diskutovalo.) Text *Pamfletu* však zřetelně vypovídá o kladných pohnutkách jeho pisatele. Ten text implicitně odkazuje nikoliv k udavačství či „masovosti“, nýbrž k oněm jedinečným anonymním dílům, jež se zapsala do dějin literatury a umění.

I když se spolu, milý pane Kotyzo, shodujeme, že uvádět *Pamflet Anonymního umění* do života je holý nesmysl a věc předem odsouzená k nezdaru, podle mého názoru bylo dobře (jak ostatně řekl i jeden z diskutujících), že takový hlas zazněl. Třeba už jen proto, že přinutil alespoň některé z nás k zamyšlení nad vlastní pýchou a sebestředností.

Lubor Kasal

INZERCE

Divadlo Na zábradlí

únor 2007

- 1.čt / **POD MODRÝM NEBEM** / režie M. Dočekal
- 2.pá / **PERFECT DAYS** / režie A. Nellis
- 3.so / **PAN KOLPERT** / režie J. Pokorný
- 5.po / **ŘEDITELÉ** / režie M. Záchenská
- 6.út / **TROILUS A KRESSIDA** / režie J. Pokorný
- 7.st / **STRÝČEK VÁŇA** / režie P. Lébl
- 8.čt / **PUSH UP 1-3** / režie J. Pokorný
- 9.pá / **PERFECT DAYS** / režie A. Nellis
- 10.so / **TROILUS A KRESSIDA** / režie J. Pokorný
- 11.ne / **PROHLÍDKA DIVADLA / 15.00**
/ Žebrácká opera / Divadlo Na tahu
- 12.po / **ŘEDITELÉ** / režie M. Záchenská
- 13.út / **POD MODRÝM NEBEM** / režie M. Dočekal
- 14.st / **PERFECT DAYS** / režie A. Nellis
- 15.čt / **GAZDINA ROBA** / režie J. Pokorný
- 16.pá / **PLATONOV JE DAREBÁK!** / režie J. Pokorný
- 17.so / **PAN KOLPERT** / režie J. Pokorný
- 19.po / **Z CIZOTY** / režie J. Nebeský
- 20.út / **TROILUS A KRESSIDA** / režie J. Pokorný
- 21.st / **STRÝČEK VÁŇA** / režie P. Lébl
- 22.čt / Mene Tekel / Konfederace politických vězňů
- 23.po / **ŘEDITELÉ** / režie M. Záchenská
- 24.so / **PLATONOV JE DAREBÁK!** / režie J. Pokorný
- 26.po / **PUSH UP 1-3** / režie J. Pokorný
- 27.út / **STRÝČEK VÁŇA** / režie P. Lébl
- 28.čt / **GAZDINA ROBA** / režie J. Pokorný

Pokladna otevřena po – pá od 14 do 20 h.
Tel: 222 868 868
rezervace e-mail: marketing@nazabradli.cz
www.nazabradli.cz

INZERCE

STATUTÁRNÍ MĚSTO OSTRAVA

vyhlašuje

II. kolo výběrového řízení na poskytnutí dotace - mimořádného grantu v oblasti kultury na dílo nebo počin mimořádných kvalit a trvalého charakteru

Tématický okruh:

LITERATURA, PUBLICISTIKA, NAUČNÁ LITERATURA VČETNĚ EDIČNÍ ČINNOSTI

Uzávěrka pro podávání žádostí a projektů je **30. 3. 2007**

Zásady a formulář žádosti na **www.ostrava.cz**

Kontaktní osoba: Bc. N. Brožková, tel.: 599 443 231, e-mail: nbrozkova@ostrava.cz

obsah tvaru, ročník 2006

První je uvedeno číslo strany, následuje číslo čísla lomené rokem

Stati, publicistika, polemiky

Adamová, Bohumila: Neznámý dopis Boženy Němcové 10 02/06
 Adamová, Bohumila: Vysněná Praha Františka Heritese 14 05/06
 Alois Burda slaví životní jubileum 8 06/06
 Anonymita – podstatná je dobrá vůle 8 21/06
 Anonymita má mnoho tváří 8 21/06
 Anonymně o anonymní anonymitě 6–7 21/06
 Balaštík, Miroslav: Typologie mladé básnické generace 90. let 8–9 02/06
 Balaštík, Miroslav: Typologie mladé básnické generace 90. let (dokončení) 8–9 03/06
 Balaštík, Miroslav: Nástup mladé básnické generace v době prvního Bítova 12–13 15/06
 Barborík, Vladimír: Predzjednaná problémovost (Jiří Hájíček: Selský baroko) 9 17/06
 Bauer, Michal: Večer české avantgardy v Amsterdamu 10 21/06
 Berková, Alexandra: Jen poznámka 13 12/06
 Čeňková, Jana: Vzhůru do Zlatých stuh 2005 10 11/06
 Černá, Milada: O Bosně tentokrát jinak 6 02/06
 Čornej, Petr: Věčný problém: Jak psát dějiny? 12–13 10/06
 Debeljak, Aleš: Román Alamut a etika vraždy 12–13 05/06
 Denemarková, Radka: Víno je stočeno do lahví, tak se musí vypít (J. Charvát, G. Tabori) 6–7 01/06
 Drkula, Petr: Wernisch vyzpíváný 13 04/06
 Erben, Roman: Sladká tráva 10 15/06
 Fencel, Ivo: Tajemství Maxmiliána Drápa 14 16/06
 Fencel, Ivo: Kingova Beznaděj 12–13 18/06
 Fialová–Šporková, Alena: Inteligence v normalizačních obrazech poválečných dějin 8–9 20/06

Franěk, Jiří: Aby se nezapomnělo na Pustou Bělou (o poezii Jiřího Honzika) 8–9 08/06
 Franczyk, Otakar: Pár slov k anticeně Skřípec 13 14/06
 Frídrieh, Radek: Obrana slaměného střelce 10 04/06
 Gilk, Erik: Herrmannův pokus o víceautorský román na pokračování 10 08/06
 gp, uoa: Srdeční sborník 13 01/06
 g: Spíš jedničky (o Totemu) 7 02/06
 g: Pražáci sou mejdla (křest Antologie české erotické literatury) 13 03/06
 Grešlová, Kateřina: Co se vyhodí do koše a co zůstane (o časopisu Tvar) 12 01/06
 Haman, Aleš: Pár poznámek k expozé kolegy Tomáše Kubíčka 14 09/06
 Haman, Aleš: K pirátskému překladu Kunderova románu 6 14/06
 Haman, Aleš: Autor a čtenář v pohledu spisovatele a filozofa 6–7 18/06
 Haman, Aleš: Po letech doma. (Nesnesitelná lehkost bytí) 12 20/06
 Hodrová, Daniela: Chůze mezi hlavami 1, 4–5 03/06
 Holub, Norbert: Nad jednou básní Josifa Brodského 9 02/06
 Holub, Norbert: Odhalení pamětní desky Janu Zábranovi 17 14/06
 Honzík, Jiří: Světla Mathauserová (nekrolog) 2 05/06
 Hora, Petr: Na téma Emanuel Vajtauer 8–9 17/06
 Hoskovec, Tomáš: Pražský lingvistický kroužek osmdesátiletý 12–13 19/06
 Hrabal, Milan: Otevřený dopis Steffenu Flathovi 12 04/06
 Hrbata, Zdeněk: Jít a vidět – rytmus pohybu a metamorfózy psaní 6 03/06
 Hrtánek, Petr: ...buď svatý rád, když není bit! 8–9 09/06
 Chrobák, Jakub: Pane Fridrichu... 10 07/06
 Chvatík, Květoslav: Nad druhou četbou Kratochvilova Medvědího románu 10 03/06
 Chvatík, Květoslav: Nesoustavné připomínky k nesoustavným poznámkám Jiřího Trávnicka (o románu) 10 04/06

Chvatík, Květoslav: V co mohou věřit ti, kdo nevěří v Boha? 14 12/06
 Chvatík, Květoslav: K pirátskému překladu Kunderova románu 6 14/06
 Chvatík, Květoslav: Scéna ze šedesátých let 9 19/06
 Chůze – diskuze 8–9 04/06
 Izák: Nejdražší Jiří (zasláno Jiřímu Kuběnovi) 12 12/06
 Janoušek, Pavel: Ztráty a nálezy (glosy ke krizi současného čes. myšlení o literární historii) 6–7 07/06

Janoušek, Pavel: Vůbec Obec. Paradoxy vzniku a tušeného konce 8–9 15/06
 jar: Zemřel Stanislav Lem 13 07/06
 jar: Zemřel Avigdor Dagan 13 13/06
 Jareš, Michal: Jiřina Hauková (nekrolog) 19 01/06
 Jareš, Michal: Porotcem 14 10/06
 Jareš, Michal: Založíme vlastní tlupu 14 13/06
 Jareš, Michal: Ivan Martin Jirous – tvůrce neklidu 10 17/06
 Jareš, Michal: Státní cena za literaturu 2006 10 18/06
 Jareš, Michal: Hromada valná, nebo nevalná? 13 20/06
 Jelínková, Ema: Literatura jako oxymóron (nekrolog Muriel Sparkové) 10 10/06
 Jungmann, Milan: Jak jsme dělali Obsah 12 04/06
 Karásek ze Lvovic, Jiří: Milý mladý příteli... 9 06/06
 Kasal, Lubor: Po třech letech jinak 3 01/06
 Kasal, Lubor: Dvakrát o kšeftech s Čínou 7 03/06
 Kasal, Lubor: Utajená Čína 7 10/06
 Kasal, Lubor: Glosy k udílení cen Magnesia Litera 14 10/06
 Kasal, Lubor: Pro jistotu 2 12/06
 Kasal, Lubor: Sen o fondu na podporu a rozvoj české literatury 9 13/06
 Kasal, Lubor: K pirátskému překladu Kunderova románu 7 14/06
 Kasal, Lubor: O Čínu nejde 10 16/06
 Kasal, Lubor: Voni se nám budou vytahovat na básníky? 10 19/06
 Kolařík, Karel: Básník vždy putující sám (o poezii G. Erharta) 6–7 08/06
 Kolařík, Karel: Věrní přátelé okraje. Čapek – Jammes – Reynek 6–7 12/06
 Kolařík, Karel: Nad Pamětí básníka Jiřího Kuběny 8 14/06
 Kolářová, Jana: Za profesorem Petřů (nekrolog) 17 06/06
 Košnarová, Veronika: Psaní jako existenciální gesto (o prózách Věry Linhartové) 12–13 07/06

Košnarová, Veronika: Smích za nehty zalezlý (k próze Ladislava Fukse) 6–7 16/06
 Kotyza, Břetislav: Ad Tvar 10/2006 13 12/06
 Kotyza, Břetislav: Ad Továrna na absolutno 13 14/06
 Král, Petr: Leroux kýčař? 2 20/06
 Krausová, Lenka: Ozvuky normalizace v řimsologii 6 13/06
 Křivánek, Vladimír: Vladimír Holan – zrození básníka 12 14/06
 Křivánek, Vladimír: Kníže rodné řeči žárlivé 1, 4 19/06
 Kříž, Michal: Strukturalismus mnoha tváří 14 17/06
 Kubata, Patrik: K Třikrát na okraj Gabriela Plesky 3 08/06
 Kubíček, Tomáš: O zvědavých otázkách Pavla Janouška 8–9 07/06

Kubíček, Tomáš: Pár poznámek k odpovědi kolegy Aleše Hamana 14 11/06
 Kůs, Tomáš T.: Váša osvobozující 13 11/06
 Lášek, Miloš: SKN – dvě dosud nepublikované básně 9 03/06
 lbx: Čínané v českých zemích 7 10/06
 lmr: Uši a vítr 13 05/06
 Malý, Ivan: ...abych jenom něco z lotyštiny do češtiny přeložil 09/06
 Marčák, Bohumil: Jen na okraj 10 07/06
 Marčák, Bohumil: K problémům našich deníků 10 11/06
 Mathauser, Zdeněk: V dar ctitelům ruských avantgard 12–13 13/06
 Mathauser, Zdeněk: Pražská škola, její „věc“ a její umělecké „dílo–věc“ 12–13 17/06
 Mecner, Petr: Průniky v dílech autorů Skupiny 42 a Edice Půlnoc 6–7 11/06
 Mikešová, Jekaterina: Situace současné běloruské literatury 9 14/06
 Morávková, Alena: Ukrajina bubabistů 10 01/06
 Neubauer, Zdeněk: Číslo a chůze 5 03/06
 Novotný, Vladimír: Profesor i pan profesor 10 02/06
 Novotný, Vladimír: Rub a líc exilu v Obětíně Jana Křesadla 10 12/06
 Novotný, Vladimír: Protoexistencialistické „slovo o mladých“ 6–7 17/06
 Ouředník, Patrik: O článku Hany Voisine–Jechové 9 21/06
 Pamflet anonymního umění 7 21/06
 Pellar, Šimon: Otevřený dopis do rukou místopředsedy vlády a ministra financí 13 14/06
 Pleska, Gabriel: Třikrát na okraj (antologie) 6–7 06/06
 Pleska, Gabriel: Odpověď Patriku Kubatovi 3 08/06
 Pleska, G. – Kasal, L. – Fischer, J.: Rychlé šipy proti Dlouhému Bidlu (komiks) 12–13 21/06

Poláček, Jiří: Host: Historie podle pravítka 10 04/06
 Poláček, Jiří: Konec starých časů v zrcadle kritiky 6–7 20/06
 Poslední, Petr: Tvůrce pařížské Kultury (Jerzy Giedroyc) 8–9 18/06
 Prah, Roman: Procházka krajinnou zahradou 6–7 04/06
 Purš, Ivo: Oživlé maso, které nemůže zemřít 12–13 06/06
 Rambousek, Jiří: Dílo Jaroslava Seiferta v poločase 8–9 11/06
 Riedlbauchová, Tereza: Desáté udílení Ceny F. X. Šaldy 13 08/06
 Společné prohlášení MK ČR a Iniciativy pro kulturu, Rady uměleckých obcí a dalších... 2 01/06

Správcová, Božena: Poloviční zpráva o festivalu Potulný dělník 10 09/06
 Správcová, Božena: Dovnitř a ven 9 15/06
 Šimek, Petr: Studentská literárněvědná konference 17 08/06
 Škabraha, Martin: Napsala Naomi Kleinová Kapitál pro 21. století? 6–7 05/06
 Škrabal, Michal: Lucía Etxebarria 17 05/06
 Škrabal, Michal – Uličná, Lenka: Skutečný, leč milý šok. Jubileum Jiřiny Šedinové 10 13/06

Škrabal, Michal: Nejlepší dovolená mého života 14 18/06
 Škrabal, M. – Housková, L.: Bod obratu v Obratníku 6–7 20/06
 Štampach, Ivan O.: Vše bude zbožím? 13 01/06
 Štampach, Ivan O.: Ulomený kříž 5 02/06
 Štampach, Ivan O.: Teď už nevím, kdo je normální 5 03/06
 Štampach, Ivan O.: Rozkoš, bohatství a moc 13 04/06
 Štampach, Ivan O.: Absence ducha 5 05/06
 Štampach, Ivan O.: Pomůže nám už jen nějaká spiritualita 5 06/06
 Štampach, Ivan O.: Spirituální boom 13 07/06
 Štampach, Ivan O.: Zakázaná témata? 9 08/06
 Štampach, Ivan O.: Kdo za to může? 13 09/06
 Štampach, Ivan O.: Na čem opravdu záleží? 13 10/06
 Štampach, Ivan O.: Dogmaticky proti dogmatům? 13 11/06
 Štampach, Ivan O.: Neoptimálněji přetransformujeme češtinu 13 12/06
 Štampach, Ivan O.: Zvolili jsme 13 13/06
 Štěrbová, Alena: Komu to prospívá? 2 02/06
 Švec, Štefan: Historie možné literatury. Část 1 8–9 12/06
 Švec, Štefan: Historie možné literatury. Část 2 8–9 13/06
 Tichý, Martin: Jaroslav Durych a pragmatická generace 14 21/06
 Topinka, Miloslav: Mácha vidoucí 10 19/06
 Topolánek, Mirek: Kultura je jazykem civilizace 10 18/06
 Vaculík, Ludvík: Jak jsme dělali Obsah: Předmluva 12 04/06
 Vítová, Monika: Mladí surrealisté a Polaban Nymburk 14 12/06
 Voisine–Jechová, Hana: Stíny StB? 13 11/06
 Vorlíčková, Blanka: Jakub Arbes a Edgar Alan Poe 10 14/06
 Zádrapa, Lukáš: „Nový Peking, nové olympijské hry“ 10 20/06
 Zemanová, Zuzana: Tajga blues pro lidi této krajiny 8–9 16/06

Rozhovory

Anonymové 4–5 21/06
 Berková, Alexandra 1, 4–5 10/06
 Brousek, Antonín 1, 4–5 01/06
 Dědeček, Jiří 10 15/06
 Dvořák, Libor 1, 4–5 12/06
 Erben, Roman 1, 4–5 18/06
 Fröhlich, František 1, 4–5 20/06
 Hanzlík, Josef 1, 4–5 09/06
 Holub, Norbert 1, 4–5 08/06
 Horner, Zdeněk a Horný, Lukáš 1, 4–5 11/06
 Jachnin, Boris 12–13 16/06
 Jelínek, Antonín 1, 4–5 15/06
 Jian Ma 9 10/06
 Körner, Vladimír 1, 4–5 17/06
 Koteň, Jiří 1, 4–5 07/06
 Kováčová, Kateřina 1, 4–5 05/06
 Kremlička, Vít 1, 4–5 16/06
 Křivánek, Vladimír 1, 4–5 14/06
 Kučerovi, Michaela a Martin 6–7 19/06
 Labadzenka, Gleb 9 14/06
 Langer, Martin 1, 4–5 03/06
 Mašek, Petr a Antonín, Luboš 14 19/06
 Milkov, Stefan 14 01/06
 Olič, Jiří 12 03/06
 Olšovský, Jiří 14 07/06
 Rejzek, Jiří 14 20/06

Peřinová, Iva 12 08/06
Pluháček, Martin 10 09/06
Putík, Jaroslav 1, 4–5 13/06
Suchý, Ondřej 12–13 09/06
Svěrák, Zdeněk 8 01/06
Šrut, Pavel 10 05/06
Toman, Marek 1, 4–5 06/06
Traxler, Jiří 5 19/06
Typlt, Lubomír 14 04/06
Verdinš, Karlis 12 11/06
Wu, Harry 8 10/06
Zhu Xiaoping 9 10/06
Žáček, Jiří 1, 4–5 02/06

Ankety

Anketa pro čtenáře Tvaru (vyhlášení) 13 01/06
Karel Hynek Mácha 4, 8–9 19/06
O antologiích současné české literatury 8–9 05/06
Spisovatelské organizace 6–7 15/06

Próza

Ábele, Inga: Na dvoře, kde se vykládá chléb 18–19 08/06
Ajvaz, Michal: Města a mrtví 17 03/06
Anonym: Anonym 16–17 21/06
Anonym: Bezejmenná 16–17 21/06
Anonym: Pass 18–19 21/06
Anonym: Kyvadlo 18 21/06
Bankovskis, Pauls: Čeka, bomba a rokenrol 16–17 17/06
Bar–Josef, Jicchak: Dárek z lásky 17 13/06
Bor, D. Ž.: Vlna, která vymývá můj mozek 16 18/06
Denemarková, Radka: Straka v oleji 16–18 12/06
Etxebarría, Lucía: A jako atypická 18–19 05/06
Exner, Milan: Hypernova 18 14/06
Florin, Magnus: Cirkulace 16–17 20/06
Getting, Peter: Strom alebo o tajomstvách mladých mužov. Moja úplne prvá poviedka 16 13/06
Hrbáč, Petr: Nový klavír 17 18/06
Jančar, Drago: Dva snílkové, První stránka 18–19 04/06
Jícha, Jan: Andělé nekecají 17–19 09/06
Kondrotas, Saulius Tomas: Láska podle Josefa 16–17 02/06
Kremlička, Vít: Sedmero proudů času, Konec Kateřiny, Dovolenka u moře 18–19 16/06
Kratochvíl, Jiří: Mávnutí motýlích křídel 18 11/06
Lundiaková, Hana: Vrhnout, Černý býk 18–19 17/06
Matoušek, Ivan: z románu Adepti 19 03/06
Olič, Jiří: Roztočený medomet 13 03/06
Pohanka, Michal: Zítřa to bouchne 17–18 15/06
Šťastný, Milan: Artur, Drápky ostré, hebký kožíšek 16–17 07/06
Tichá, Jindra: Přirozená linie ženského těla 16–17 10/06
Torch, Pavel: Koniček pana Bauera 16 19/06
Václavíková, Irena: Jeroným S. 18–19 19/06
Vašíčková, Pavla: Půlhodina, Předjaří 16–17 01/06
Zlámalová, Jindra: Milý, drahý Jene Amosi 19 11/06

Poezie

Andersen, Benny 1 20/06
Bártů, Radim 18 01/06
Bělyj, Andrej 1 12/06
Brodskij, Josif 5 08/06
Brousek, Antonín 1 01/06
Čech, Petr 18–19 13/06
Čermák, Jakub 7 02/06
Čermák, Jakub 18–19 07/06
Dvořáková, Iva 17 17/06
Erben, Roman 1, 18–19 18/06
Exner, Milan 8 19/06
Fridrich, Radek 9 19/06
Grombří, Jakub 17 04/06
Hanzlík, Josef 1 08/06
Hejda, Zbyněk 1 05/06
Holub, Norbert 1, 16–17 08/06
Hradecký, Daniel 16 14/06
Jaffé, Ariel 19 17/06
Jammes, Francis 7 12/06
Kivi, Max 19 14/06
Koten, Jiří 1 07/06
Kotyza, Břetislav 16 11/06
Kováčová, Kateřina 9 19/06
Kremlička, Vít 1, 18 16/06
Křivánek, Vladimír 1 14/06
Kuběna, Jiří 18–19 10/06
Langer, Martin 1, 16 04/06
Macura, Ondřej 16–17 05/06
Mácha, Karel Hynek 1 19/06
Maixner, Mirek 1 17/06
Malý, Radek 9 19/06
Mareček, Jiří 17 19/06
Milota, Karel 1 03/06
Neumann, Stanislav Kostka 9 03/06
Nezval, Vítězslav 1 15/06
Po Ĺü–i 1 10/06
Podsiadło, Jacek 16–17 16/06
Rajchman, Pavel 16 06/06
Rajchman, Pavel 9 19/06
Reisinger, Vladislav 18–19/06
Reisinger, Vladislav 9 19/06
Řehák, Jakub 16 09/06
Skýpala, Martin 16 03/06
Stano, Dalimír 17 11/06
Špaček, Viktor 18 01/06
Šiška, Zbyněk 16 11/06
Těsnohlídek, Rudolf 7 09/06
Toman, Marek 1 06/06

Urza, Milan 9 19/06
Zeman, Martin 17 06/06
Žáček, Jiří 17 02/06

Ze čtenářského deníku Aloise Burdy (s. 3)

Denemarková, Radka: Peníze od Hitlera 15/06
Dousková, Irena: Oněgin byl Rusák 09/06
Epstein, Marek: Ohýbač křížů 06/06
Hůlová, Petra: Umělohmotný třípokoj 21/06
Jezdec na delfině. Antologie české erotické literatury 04/06
Jícha, Jan: Dva roky bez prázdnin 17/06
Kohout, Pavel: To byl můj život?? 01/06
Kolmačka, Pavel: Stopy za obzor 05/06
Kudrnáč, J.: Beetles. Oldies but goldies 20/06
Kundera, Milan: Totožnost 14/06
Mornstein, Vojtěch: Gorazdův limit 19/06
Nosková, Věra: Bereme, co je 03/06
Platzová, Magdaléna: Aaronův skok 16/06
Rada, Karel: Oblomovka 13/06
Rudiš, J. a Pýcha, P.: Léto v Laponsku 11/06
Rudiš, Jaroslav: Grandhotel 18/06
Sehnerová, Irena: Mami, já nechci umřít 07/06
Světlík, Eduard: Vilané a tajemný Dr. Aude 10/06
Šmaus, Martin: Děvčátko, rozdělej ohniček 02/06
Urban, Miloš: Pole a palisáda 12/06
Vavrečka, Lukáš: Revolucionáři 08/06

Jedna otázka pro...

Balašík, Miroslav 21/06
Bažant, Jan 03/06
Borkovec, Petr 13/06
Bulvová, Renata 08/06
Frič, Jaroslav Erik 16/06
Hrbáč, Petr 20/06
Jaklová–Oravová, Dagmar 07/06
Kahuda, Václav 04/06
Kalinová, Dana 11/06
Körner, Vladimír 18/06
Kosatík, Pavel 12/06
Kovářík, Mirek 05/06
Lipár, Ondřej 15/06
Machala, Lubomír 06/06
Mandys, Pavel 10/06
Matějková, Lucie 09/06
Slámová, Eva 02/06
Stoilov, Viktor 17/06
Šimůnková, Zora 19/06
Stampach, Ivan O. 14/06

Ejhle slovo

(Míša Bečková, Michal Jareš, Lubor Kasal, Gabriel Pleska, Vladislav Reisinger, Jiří Roupec, Božena Správcová, Michal Škrabal)
Bez 5 12/06
Bleklíst a stejďž 3 19/06
Budete zavezeni 5 05/06
Dlachnit, dobrman, veti 5 20/06
Chyndajz 5 08/06
Kopromlask 5 01/06
Mikrofilmovat 5 15/06
Nejmacešštější, nejvykořistovatelštější 5 04/06
Německý Berlín a španělský Madrid 5 17/06
Nepodkročitelné 7 16/06
Pardoneček, meníčko 5 03/06
Pičičundička 5 06/06
Obědváři 5 14/06
Rolník 5 21/06
Sebáky 5 09/06
Stříkáro – masturbáro 5 02/06
Šibal 5 18/06
Trestoměr 5 13/06
Třepiskla 5 11/06
Vratipeň 3 10/06
Vytuněnej krtek 5 07/06

Čtenář poezie (s. 11)

Bílek, Petr A. 15/06
Binar, Ivan 11/06
Dobiáš, Dalibor 04/06
Halas, Jan 14/06
Haman, Aleš 05/06
Hruška, Pavel 18/06
Hruška, Petr 07/06
Chrobák, Jakub 16/06
Koulová, Jarmila 21/06
Macura, Ondřej 17/06
Med, Jaroslav 03/06
Merta, Vladimír 06/06
Peňás, Jiří 10/06
Reisinger, Vladislav 20/06
Riedlbauchová, Tereza 19/06
Staněk, Jiří 01/06
Štengl, Petr 12/06
Trojak, Bogdan 08/06
Typlt, Jaromír 13/06

Z přítmi zámeckých knihoven (s. 15)

(Luboš Antonín)
Asijské cestopisy v zámeckých knihovnách 10/06
Co měl ministr zahraničí ve své knihovně 19/06
Dietrichsteinská knihovna na zámku Mikulov 15/06
Dítěti je planetou jeho matka a jiné planety dítě v okamžiku zrození nepotřebuje... 02/06

J. B. z Valdštejna 17/06
Journal des Luxus und der Moden 03/06
Jakob Böhme: Aurora, aneb jitřenka vycházející 08/06
Knihovna hrabat Salmů na zámku v Rájci nad Svitavou 18/06
Knihovny na zámku Buchlovice a na hradě Buchlov 20/06
Nový svět ve starých tiscích a mapách zámeckých knihoven 11/06
Od hledání pramenů Nilu k safari 12/06
Peklo je nuda 07/06
Posvátná geografie ve starých tiscích a rukopisech 06/06
Staří robinsoni našich hradů a zámků 21/06
Střepiny zemské kůry roztroušené po hladině oceánu 14/06
V zajetí bílého ticha 13/06
V zámeckých zahradách a parcích... 09/06
Ve stínu Vesuvu... 05/06
Zahrada zdraví 04/06
Zámecké knihovny Černá Hora a Rokytnice u Přerova 16/06
Zámecké knihovny v Libochovicích a v Kuníně 01/06

Továrna na absolutno

(Vitold Ljaguška, Božena Správcová)
Beran, Pavel 19 20/06
Boček, Miroslav 19 12/06
Boček, Miroslav 19 20/06
Černý, Stanislav 18 06/06
Čevela, Josef 19 02/06
Dědoch, Antonín 19 12/06
Dospíšilová, Marie 18 12/06
Haraštová, Zuzana 19 20/06
Kavková, Martina 18 02/06
Kůs, Ludvík 18 06/06
Kyas, Ondřej 19 12/06
Kyas, Ondřej 18 20/06
Lírová, Jindra 18 06/06
Marchal, Andrea 18 06/06
Matras, Tomáš 18 20/06
Musil, Jan 18 02/06
Pařízková, Tereza 18 06/06
Pazourek, Karel 18 20/06
Plotzer, Josef 19 02/06
Reiter, Jiří 18 06/06
Stoklasa, Jan 19 02/06
Svoboda, Václav 18 12/06
Šichman, Miroslav 18 06/06
Škapa, Pavel 18 02/06
Škardová, Jana 18 06/06
Šustková, Hana 19 20/06
Tesař, Pavel 19 06/06
Thál, Jonáš 18 02/06
Vávra, Oleg 18 20/06
Verner, Michal 19 20/06
Videnský, Martin 19 20/06
Vlk, Robert 18 12/06
Vyskočilová, Zuzana 19 12/06
Zengrová, Marcela 18 02/06
Žantovský, Martin 19 02/06

Recenze (v závorce je uveden autor recenze)

Alleau, René: Hermés a dějiny věd (Luboš Antonín) 20 19/06
Ambjørnsen, Ingvar: Elling. Pokrevní bratři (Ondřej Vimr) 23 19/06
Antologie běloruských povídek (Jakub Grombír) 22 19/06
Antošová, Svatava: Nordickou blondýnu jsem nikdy nelízala (Štefan Švec) 21 04/06
Bártů, Radim: Dveře k míjení (Petr Štengl) 20 16/06
Bauer, Michal: Tíseň tmy (Mojmír Trávníček) 23 05/06
Bels, Alberts: Nespavost (Gabriel Pleska, MBA) 22 21/06
Bergman, Ingmar: Co chvilku křičí na jevišti světa (Anežka Kuzmičová) 23 04/06
Bok, Emil: Jedy blaženosti, Šimonka (Mojmír Trávníček) 21 06/06
Brabenec, Vratislav: Všude je střed světa (Gabriel Pleska) 21 01/06
Brdecková, Tereza: Toyen (Lukáš Houdek) 23 01/06
Burda, Vladimír: Lyrické minimum (Karel Kolařík) 20 03/06
Čapote, Truman: Povídky (Michal Jareš) 21 15/06
Čapek, Josef: Lelio. Pro delfína. Stín kapradiny. Kulhavý poutník (Jiří Janáček) 20 10/06
Čeňková, Jana a kol.: Vývoj pro děti a mládež a její žánrové struktury (Jaroslav Toman) 23 21/06

Dědeček, Jiří: Uleželé želé (Gabriel Pleska) 21 06/06
Denemarková, Radka: Peníze od Hitlera (Aleš Haman) 2 18/06
Denemarková, Radka: Peníze od Hitlera (Alena Fialová–Šporková) 2 18/06
Děněžkinová, Irina: Dej mi! (Jakub Grombír) 231 08/06
Doležal, Miloš: Proti zlému krompáč a lopata (Karel Kolařík) 21 17/06
Dostojevskij, Fjodor Michajlovič: Věčný manžel (Zdeněk Mathauser) 22 05/06
Dousková, Irena: Oněgin byl Rusák (Erik Gilk) 23 13/06
Eco, Umberto: Dějiny krásy (Pavel Houser) 21 01/06
Eco, Umberto: Tajemný plamen královny Loany (Vladimír Novotný) 23 08/06
Eco, Umberto: Skeptikové a těšitelé (Anežka Kuzmičová) 21 14/06
Encyklopedie postmodernismu (Aleš Haman) 20 03/06
Epstein, Marek: Ohýbač křížů (Anna Cermanová) 21 09/06
Esterházy, Péter: Pomocná slovesa srdce (Michal Jareš) 21 10/06
Exner, Milan: Oblast stínu (Vladimír Novotný) 23 03/06
Exner, Milan: Zoufalství (Jiří Janáček) 21 20/06
Fabian, Petr: Bludná domů (Petr Šimek) 22 10/06
Fann, Josef: Meziverší (Mojmír Trávníček) 23 15/06
Fischer, Josef Ludvík: Listy o druhých a o sobě (Jiří Rambousek) 22 14/06
Fischerová, Sylva: Krvavý koleno (Milan Exner) 22 06/06
Fořt, Bohumil: Úvod do sémantik fikčních světů (Jiří Koten) 21 04/06
Foulcault, Michel: Je třeba bránit společnost (Veronika Košnarová) 21 18/06
Gallaš, Josef Heřman Agapit: Mé žalosti a mé bolesti (Jakub Chrobák) 22 11/06
Gilbert–Lecomte, Roger: Život láska smrt prázdno a vítr (Veronika Košnarová) 20 21/06
Giono, Jean: Muž, který sázel stromy (Karel Kolařík) 23 10/06
Godard, Jean–Luc: Texty a rozhovory (Lukáš Houdek) 22 09/06
Goldflam, Arnošt: Několik historek ze života A. D. (Aleš Haman) 20 16/06
Goepfertová, Gertruda: Půlnoční deník (Karel Kolařík) 21 05/06
Grass, Günter: Jako rak (Tomáš Kubíček) 23 02/06

Grombír, Jakub: Kráska a network (Ivo Harák) 21 11/06
Grunberg, Arnon: Fantomová bolest (Erik Gilk) 22 18/06
Grygar, Mojmír: Trvání a proměny (Květoslav Chvatík) 23 09/06
Hájíček, Jiří: Selský baroko (Emil Lukeš) 2 05/06
Hájíček, Jiří: Selský baroko (Milan Jungmann) 2 05/06
Halmay, Petr: Koncová světla (Milan Exner) 22 03/06
Haubert, Jan: Básně aneb Visací zámek podle Jana (Gabriel Pleska) 22 16/06
Hejkalová, Markéta: Slepíčí lásky (Gabriel Pleska) 22 11/06
Hollinghurst, Alan: Linie krásy (Miroslav Kotásek) 21 21/06
Hotakainen, Kari: Na domácí frontě (Gabriel Pleska) 23 10/06
Hrabal, Bohumil: Večerníčky pro Cassia (Jakub Chrobák) 23 18/06
Hrbata, Z. – Procházka, M.: Romantismus a romantismy (Aleš Haman) 2 11/06
Hrbata, Z. – Procházka, M.: Romantismus a romantismy (Martin Tomášek) 2 12/06
Hůlová, Petra: Cirkus Les Mémoires (Aleš Haman) 2 01/06
Hůlová, Petra: Cirkus Les Mémoires (Helena Vyplelová) 2 01/06
Humpál, M. – Kadečková, H. – Parente–Čapkova, V.: Moderní skandinávské literatury 1870–2000 (Ondřej Vimr) 20 20/06

Huntigton, Samuel P.: Kam kráčíš, Ameriko? (Petr Janoušek) 20 06/06
Huptych, Miroslav: Kdo pije vlčí mlíko (Jiří Rychlý) 21 10/06
Chamoiseau, Patrick: Otrok, stařec a obří pes (Veronika Košnarová) 23 15/06
Cheng, Anne: Dějiny čínského myšlení (Lukáš Zádrapa) 22 12/06
Iggersovi, Vilma a Georg: Dva pohledy na dějiny (Andrea Chrobáková–Lněničková) 2 16/06

Iggersovi, Vilma a Georg: Dva pohledy na dějiny (Jan Randák) 2 16/06
Janák, Jiří: Brána nebes (Martin Pehal) 22 05/06
Jandl, E. – Mayröckerová, F.: Experimentální hry (Radek Malý) 2 14/06
Jandl, E. – Mayröckerová, F.: Experimentální hry (Radka Denemarková) 2 14/06
Jedlička, Josef: Ornament (Aleš Haman) 22 15/06
Jost, François: Realita/fikce – říše klamu (Lukáš Houdek) 22 17/06
Jurkovič, Ladislav: Písmeny proti zdi (Ivo Harák) 22 02/06
Kalif, J. H.: Norkovna (Michal Jareš) 21 07/06
Kalnieta, Sandra: V plesových střevíčkách sibiřským sněhem (Tomáš Kavka) 22 12/06
Kaneharová, Hitomi: Hadí a náušnice (Jana Matějková) 20 17/06
Kantůrková, E. – Cimický, J. – Dušek, V.: Most přes dlouhou řeku (Božena Správcová) 6 10/06

Kennedyová, Alison Louise: Noční geometrie a vlaky do Garscaddenu (Hana Hejduková) 20 17/06

Kessey, Ken – Babbs, Ken: Poslední kolo. Opravdový western (Šárka Bubíková) 20 05/06
Kieckhefer, Richard: Magie ve středověku (Petr Odehnal) 20 13/06
Klimáček, Viliam: GUnaGU, příběh jednoho divadla (Peter Páluš) 21 07/06
Kolář, Jiří – Bauer, Michal: Z každého z nás postupem let něco zmizí (Mojmír Trávníček) 20 01/06

Kohout, Pavel: To byl můj život?? (Alena Šporková) 2 10/06
Kohout, Pavel: To byl můj život?? (Emil Lukeš) 2–3 10/06
Kolmačka, Pavel: Stopy za obzor (Mojmír Trávníček) 2 13/06
Kolmačka, Pavel: Stopy za obzor (Alena Šporková) 2 13/06
Komárek, Stanislav: Spasení těla (Norbert Holub) 20 06/06
Komárek, Stanislav: Mé polopouště (Petr Štengl) 22 19/06
Körner, Vladimír: Krev zmizelého (Vladimír Novotný) 23 12/06
Koten, Jiří: Aby dům (Jonáš Hájek) 21 19/06
Kovanda, Jaroslav: Žádný žebř (Milan Exner) 20 11/06
Krajina s pobřežím aneb Sto let norské povídky (Vladimír Polách) 23 09/06
Král, Petr: Přesuny (Milan Exner) 21 17/06
Kratochvil, Jiří: Herec (Aleš Haman) 20 14/06
Kraussová, Nicole: Dějiny lásky (Šárka Bubíková) 23 18/06
Krchovský, Jiří H.: Nad jedním světem. Mladost – radost... (Karel Kolařík) 22 06/06
Kroča, David: Poetika básní a dramata Josefa Topola (Jiří Rambousek) 21 04/06
Krouťvor, Josef: Rozsypáný čaj (Milan Exner) 20 16/06
Křemenová, Alma: Anna Pammrová (životopis) (Ivo Harák) 22 04/06
Křesadlo, Jan: Slepá bohyně a jiné příběhy (Martin Pilař) 21 13/06
Kučera, Vojtěch: A hudba? (Ivo Harák) 21 06/06
Kudláč, Antonín K. K.: Příběh(y) Volné myšlenky (Tomáš Kavka) 21 18/06
Kundera, Milan: Nechovejte se tu jako doma, přáteli (Martin Vraný) 21 19/06
Kunen, James Simon: Jahodová proklamace (Hana Hejduková) 20 21/06
Kutra, Radoslav: Já a Prominent. Z pozůstalosti Pětépáka Raimunda Kolmaše (Karel Kolařík) 20 14/06

Kůs, Tomáš T.: Příbytky (Milan Šedivý) 2 07/06
Kushner, Lawrence: Na tomto místě byl Bůh a já, já jsem to nevěděl (Vladimír Novotný) 2 19/06

Kushner, Lawrence: Na tomto místě byl Bůh a já, já jsem to nevěděl (Ivan O. Štampach) 2 19/06

Lagerlöfová, Selma: Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem (Ondřej Vimr) 23 06/06

Langer, František: Pro loutkové divadlo (Jiří Janáček) 22 07/06
Lavřík, Silvester: Zlodeji (Helena Vyplelová) 20 18/06
Le Goff, Jacques – Truong, Nicolas: Tělo ve středověké kultuře (Jan Randák) 20 18/06
Lehár, Jan: Studie o sémantizaci formy (Jan Malura) 21 07/06
Levi, Primo: Když ne nyní, kdy? (Jakub Grombír) 23 21/06
Loe, Erlend: Naivní. Super. (Ondřej Vimr) 23 14/06
Lomová, Lucie: Anča a Pepík zasahují (Ivo Fencel) 21 12/06
Lopatka, Jan: Posudky (Aleš Haman) 20 02/06
Ludvíku Kunderovi k pětáosmdesátinám (Jiří Rambousek) 22 01/06
Malík, Karel: Vnitřnosti (Gabriel Pleska) 22 16/06
Malý, Radek: Větrní (Jakub Chrobák) 20 04/06
Mazzini, Miha: Já, Tito a gramofon (Hana Mžourková) 22 09/06
Med, Jaroslav: Od skepse k naději (Mojmír Trávníček) 2 09/06
Med, Jaroslav: Od skepse k naději (Karel Kolařík) 2 09/06
Medveděv, Žores: Stalin a židovský problém (Andrea Chrobáková–Lněničková) 22 01/06
Miązek, Bonifacy: Návrat (Ivo Harák) 21 09/06
Michaels, Leonard: Levá noha, co běží. Pravá noha, co stojí (Martin Skýpala) 21 12/06
Mikulášková, Marcela: Korále okolo hrdla (Nikola Richtrová) 20 01/06
Milý a dobrý hochu, milovaný, důstojný pane! (Karel Kolařík) 20 08/06
Mistr Zhuang: Sebrané spisy (Lukáš Zádrapa) 23 19/06
Nádvorníková, Alena: Sopky a tratě (Veronika Košnarová) 21 20/06
Naimark, Norman N.: Plameny nenávisť. Etnické čistky v Evropě 20. století (Jan Randák) 23 14/06

Nash, Ogden: Kdyby Ogden uměl česky (Gabriel Pleska) 9 18/06
Nevrlý, Miloslav: Kryštofovo údolí (Jiří Janáček) 21 01/06
Novotný, Vladimír: Paradoxy a paralely (Aleš Haman) 20 19/06
Nünig, Ansgar (ed.): Lexikon teorie literatury a kultury (Karel Piorecký) 2 17/06
Nünig, Ansgar (ed.): Lexikon teorie literatury a kultury (Aleš Haman) 2–3 17/06

Od iniciativy k tradicii (Aleš Haman) 23 06/06
 Od struktury k fikčnímu světu (Michal Topor) 20 05/06
 Opelík, Jiří: Holanovské nápovědy (Karel Piorecký) 2 03/06
 Opelík, Jiří: Holanovské nápovědy (Vladimír Krivánek) 2 04/06
 Pachmanová, Martina: Neznámá území českého moderního umění: Pod lupou genderu (Michal Topor) 22 02/06

Paasilinna, Arto: Chlupatý sluha pana faráře (Gabriel Pleska) 21 05/06
 Pátková, Marcela: Bylas u toho... (Mirek Kovářík) 21 16/06
 Payne Pazdera, Petr: Figury, figurace, figuranti a figuríny (Michal Kříž) 22 08/06
 Peake, Mervyn: Gormenghast 2 (Erik Gilk) 21 03/06
 Pekař, Josef: Příběh Knihy o Kosti (Jan Randák) 22 04/06
 Pelevin, Viktor: Helma hrůzy (Anežka Kuzmičová) 20 17/06
 Pierre, DBC: Vernon Bůh Little (Miroslav Kotásek) 21 03/06
 Pilař, Martin: Vrabec v hrsti (Jiří Koten) 23 11/06
 Plus Minus (Gabriel Pleska) 20 15/06
 Poviedka 2005 (Helena Vypelová) 2 02/06
 Poviedka 2005 (Alena Šporková) 2 02/06
 Poslední, Petr: Obtížná kontinuita (Vladimír Novotný) 23 04/06
 Praha a Lužičti Srbové (Barbora Smrčková) 21 03/06
 Rejchrt, Pavel: O smlouvách dvojí krve (Josef Straka) 23 13/06
 Rejžek, Jan: Z mého deníčku (Aleš Haman) 20 12/06
 Riedlbauchová, Tereza: Velká biskupovská noc (Kateřina Pípková) 23 07/06
 Robbins, Tom: Vila Inkognito (Jakub Grombíř) 20 12/06
 Roger, Bernard: Objevování alchymie (Luboš Antonín) 20 19/06
 Ronenová, Ruth: Možné světy v teorii literatury (Jiří Koten) 23 16/06
 Roszak, Theodore: Kde končí pustina (Martin Škabraha) 21 05/06
 Roth, Philip: Lidská skvrna (Šárka Bubíková) 2 06/06
 Roth, Philip: Lidská skvrna (Jiří Rychlý) 2 06/06
 Roth, Philip: Spiknutí proti Americe (Šárka Bubíková) 22 21/06
 Rudiš, Jaroslav a Pýcha, Petr: Léto v Laponsku (Anna Cermanová) 21 16/06
 Rudiš, Jaroslav: Grandhotel (Vladimír Novotný) 2 21/06
 Rudiš, Jaroslav: Grandhotel (Petr Hrtánek) 2 21/06
 Rulf, Jiří: Srdce metronomu (Milan Exner) 20 02/06
 Rut, Přemysl: Paní Když a slečna Kdyby (Aleš Haman) 20 04/06
 Ryba, Oscar: Život mezi prsty (Ivo Harák) 22 10/06
 Řezníček, Pavel: Kakodémonický kartáč (Karel Kolařík) 20 15/06
 Saicová–Římalová, Lucie: Komunikační strategie v dopisech Boženy Němcové (Jaroslava Janáčková) 22 17/06

Sichinger, Martin: Přes čáry a vlny (Erik Gilk) 20 08/06
 Schanfeldová, Yvetta: Noční krční hřidel (Mirek Kovářík) 21 16/06
 Sládek, Josef Václav: Básně I, II, III (Martin Tomášek) 22 18/06
 Slíva, Vít: Boudní muzika (Kateřina Pípková) 20 09/06
 Slovo a smysl (Robert Ibrahim) 20 10/06
 Slovo je zázrak asi (Nikola Richtrová) 23 05/06
 Smazalová, Šárka: Čaj a jiné texty (Ivo Harák) 23 17/06
 Stich, Alexandr: Jazykověda – věc veřejná (Marek Nagy) 22 08/06
 Stránský, Jiří: Perlorodky (Helena Vypelová) 21 08/06
 Středa, Ludvík: Dobývání Annapúrny, Živé ploty (Jiří Janáček) 21 14/06
 Svět je podvodný verbíř (Hana Kusáková) 22 07/06
 Sýkora, Jaroslav Eliah: Kapka na větvičce světla (Ivo Harák) 23 16/06
 Šebek, J.: Mezi křížem a národem (Jan Randák) 23 20/06
 Šedivý, Milan: Sonáta pro vnitřní hlas (Tomáš T. Kůs) 2 07/06
 Šimůnková, Zora: Ten sprosták a jiné povídky (Ivo Harák) 23 08/06
 Šlosar, Dušan: Otisky (Jiří Poláček) 23 07/06
 Štroblová, Jana: Bylo nebylo – jsme nejsme (Kateřina Pípková) 21 14/06
 Tashlin, Frank: Medvěd, který nebyl (Gabriel Pleska) 9 18/06
 Thomas, Alfred: Čechy královny Anny (Jana Kolářová) 21 11/06
 Trojak, Bogdan: Kumštkaabinet (Jakub Chrobák) 21 02/06
 Třeštík, Dušan: Češi a dějiny v postmoderním očistci 20 09/06
 Tvůrci slovanské kultury ve vězení a o věznění (Aleš Fettes) 21 15/06
 Urban, Miloš: Pole a palisáda (Petr Hrtánek) 22 13/06
 Václavíková, Irena: Zámky (Jana Vrajová) 2 15/06
 Václavíková, Irena: Zámky (Milan Exner) 2 15/06
 Václavíková, Irena: Zámky (Gabriel Pleska) 2 15/06
 Viewegh, Michal: Báječný rok (Aleš Haman) 20 12/06
 Víra a výraz (Karel Kolařík) 21 02/06
 Vlasatý, Vladimír: Molomor (Michal Jareš) 2 20/06
 Vlasatý, Vladimír: Molomor (Božena Správcová) 2 20/06
 Vlček, Vojtěch: Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel (Karel Kolařík) 22 20/06
 Vogl, Václav: Smetišťe vzpomínek (Alena Fialová–Šporková) 22 20/06
 Vokolek, Václav: Exily a úkryty v české krajině (Karel Kolařík) 21 13/06
 Vondruška, Josef: Chlastej a modli se (Jana Matějková) 21 21/06
 Walser, Robert: Jakub von Gunten (Michal Topor) 21 07/06
 Weinberger, Jiří: Na konci chrípky je krásné! (Jaroslav Toman) 21 09/06
 Wellek, René: Koncepty literární vědy (Aleš Haman) 22 13/06
 Werner, Andy: Funk you (Štefan Švec) 23 01/06
 Wernisch, Ivan: Hlava na stole (Jakub Chrobák) 2 08/06
 Wernisch, Ivan: Hlava na stole (Božena Správcová) 2 08/06
 Wintersonová, Jeanette: Tíha (Anna Cermanová) 21 07/06
 Zábavné povídky raného obrození (Martin Tomášek) 22 03/06
 Zeh, Juli: Hráčský instinkt (Jakub Kára) 23 20/06
 Zoja, Luigi: Soumrak otců (Michal Topor) 20 11/06
 Žák, David Jan: Axe Africa (Anna Cermanová) 20 20/06

Výlov (s. 19)

(Anna Cermanová, Jakub Grombíř, Michal Jareš, Lubor Kasal, Jana Matějková, Peter Páluš, Gabriel Pleska, Michal Škrabal)
 Almanach Vitřholc 13/06
 Althammer–Švorčíková, Eva: Češi jsou vlastně docela milí 12/06
 Aluze 1/06 19/06
 Anthony, Andrew: Penaltová loterie 05/06
 Brenkus, Radovan: Rekviem v prachu 20/06
 Burroughs, W. S.: Západní země 08/06
 Corbin, Alain: Narcis a miazma 17/06
 Daneš, Martin: České výpečky 18/06
 Derer, Ivan: Kratka zprava 05/06
 Dočekal, Boris: Láska na lokální železnici 04/06
 Dumková, Věra: Bojíš se zrcadel ve tmě? 15/06
 Dvořák, Jan: Malý slovník managementu divadla 06/06
 Fenc, Ivo: Norman Bates kontra Fantomas 21/06
 Figury na válečné šachovnici 14/06

Francouzské drama dnes 11/06
 Frýbert, Tomáš: Železná plíce 08/06
 Gold, Jiří: ...in vento scribere 09/06
 Grant, Rob: Červený trpaslík: pozpátku 07/06
 Harák, Ivo: Měkké gumy 15/06
 Hejátko, Pavel Josefovič: Hlenobyti 09/06
 Henryková, Jitka: Salon odmítnutých 01/06
 Holý, Jiří–Zandt, Gertraude: Transfer/Vyhnání/Odsun v kontextu české literatury 12/06
 Horanský, Miloš: Amortale 15/06
 Hořec, Jaromír: Brzy jazyk nazývati Ruzyně 03/06
 Kantůrková, Eva: Jsem osoba vzdorovitá a neposlušná 06/06
 Kaprálová, Dora: Návraty do Želar 02/06
 Kimley, Peter A.: Skrytý život žraloků 10/06
 Klukanová, Ludmila: Věno 09/06
 Klusáková, Jana: Rok s Kokoliou 07/06
 Klusáková, Jana: Nediplotický rozhovor s Cyrilem Svobodou 14/06
 Koča, Martin: Věci z půlnoci 08/06
 Kolmaš, Josef: Dějiny a duchovní kultura Tibetu. Suma tibetského písemnictví 17/06
 Kosatík, Pavel: Sulek maluje 02/06
 Krátká, Karla: Nemocná láskou pro tebe píšu 20/06
 Kučera, Štěpán: Tajná kronika Rychlých šípů 18/06
 Kukal, Petr: Polabské evangelium 15/06
 Legátová, Květa: Posedlá a jiné hry 08/06
 Literární noviny 43/06 19/06
 Literární Vysočina 13/06
 Malíř, Dušan: Slunce v Arles 16/06
 Misanthrop: Plivanec na rozloučenou 16/06
 Navara, Luděk: Příběhy železné opony 17/06
 Novarin, Valér: Imaginární opereta 07/06
 Oelemann, Christian: Jednou a dost 01/06
 Parkanová, Beata: Moje vtipný peklo 18/06
 Pavlík, Jiří: Sedmidenní naděje 20/06
 Paulová, Jana: Jak běžet do kopce 10/06
 Pollert, Lukáš: Lukáš se ptá... 14/06
 Prokůpek, Petr: Dobře to děláte, chlapi 06/06
 Psí víno 37/8 19/06
 Réageová, Pauline: Příběh O/Návrat do Roissy 02/06
 Richter, Karel: Bez démonů minulosti 12/06
 Roberts, Adam: Silmámilion 10/06
 Rybáková, Viktorie: Ochočené smrti 03/06
 Sborník prací o cenu prof. Antonína Voráčka 13/06
 Sidonová, Kateřina: Jeden den ve IV. B 04/06
 Smoláková, Vlasta: Fenomén Lébl 2 11/06
 Stehlíková, Eva: Divadlo za časů Nerona a Seneky 11/06
 Stibor, Vladimír: Návrat měsíčních vzducholodí 03/06
 Šimůnková, Zora: Pohádky a příběhy 16/06
 Šula, Jan: Co na Řípu ještě nevěděli 21/06
 Švec, Michal: Prlíš málo paranoje 07/06
 Vacátko, Vladimír: Letos maturujem 20/06
 V kouli 03/06
 Vandenberg, Philipp: Gladiátor 01/06
 Weles 26 19/06
 Welzl, Jan: Hrdinové Ledového moře 04/06
 Zahradník, Jakub: Ztepilí viržínko 21/06
 Záviš: Ať žije republika 05/06
 Žáček, Jiří: Můj přítel Yetti 09/06

PaTvar (s. 24)

(Ivo Fenc, Michal Jareš, Gabriel Pleska, Michal Škrabal)
 Cink, Jindra: Jdeme s Říši 07/06
 Clausenová, Bettina: Trosky Wellingtonu 12/06
 Foglar, Jaroslav: Když duben přichází 06/06
 Gubarev, Alexej – Remek, Vladimír: Splněné naděje 05/06
 Haering, Otakar: Marbulínek 01/06
 Halířová, Heda: Udet, syn divočiny 04/06
 Honner, Jakub: Na cestě stál osud 09/06
 Jelínek, Sl. V.: Prodavači lidské kůže 15/06
 Jiříček, Josef: Parta 312 10/06
 Kvidon z Felsů: Lips Tullian 02/06
 Konstantinovskij, Majlen: O tom, jak pracuje atom 03/06
 Leblanc, Maurice: Stéblo slámy 19/06
 Leroux, Gaston: Dvojí život Theofrasta Longueta 18/06
 Pašek, Mirko: Veselé příběhy vojína Kulihrácha 11/06
 Przymanowski, Janusz: Čtyři tankisté a pes 21/06
 Sovětské častušky 13/06
 Spillane, Mickey: Já, porota 14/06
 Steklač, Vojtěch: Šeredka 17/06
 Stine, R. L.: Kdo spí v mém hrobě 16/06
 Svačinová, Blanka – Voříšková, Marie: Puntovy příhody 08/06
 Zbych, Andrzej: S nasazením života 20/06

Zahraniční aktuality

Francouzské okno (Ladislava Chateau) – v každém čísle
 Severní vítr (Ondřej Vimr, Anežka Kuzmičová) 01/06, 11/06
 Zimbabwské safari (Jaroslav Olša jr.) 02/06
 Polské zloto (Štěpán Balík) 05/06, 13/06
 Brazílská káva (Markéta Pilátová) 08/06
 Balkánský sýr (Ivana Srbková) 09/06, 13/06, 20/06

ProTvar, sloupky Vladimíra Novotného (v každém čísle na jedné z lichých stran)

Fejetony Václava Bidla (s. 24)

S úctou, glosy různých autorů (s. 3)

Zlá ovce, Michal Jareš (s. 24)

Literární život

Zasláno

Oznámili

Errata a ostatní redakční glosy

zámecké knihovny dírná u soběslavi a choustník

Dírná u Soběslavi

Statek v Dírně u Soběslavi získal v roce 1624 starobylý český rod Wratislawů z Mitrovic. S výjimkou let, kdy byl jejich majetek vyvlastněn komunisty, vlastní barokní zámek, který zde v letech 1757–1759 vystavěl František Adam Wratislaw hrabě z Mitrovic, dodnes. V současné době je část zámku využívána jako *Zámecký penzion Wratislaw* a původní zámecká knihovna je majetkem Knihovny Národního muzea, která ji deponovala na jednom z historických objektů v jižních Čechách. Knihovnu tvoří 1018 svazků, z toho je 24 svazky starých tisků vydaných do roku 1800. Mezi nimi nacházíme tři tisky z produkce tiskáren Františka Antonína hraběte Šporka; Šporkův životopis z pera Gotthalda Caesara von Stillenau nese vpisok „*Dono accepi ab H/.../ac Excell/.../d.d.S.R. Imp. Comite Franc. Ant. De Sporck /.../ss April A. 1721*“. Z přelomu 18. a 19. století pocházejí historická díla Ignáce Cornovy, torzo Schallerova popisu Prahy nebo práce německého osvícence a ilumináta Adolfa svobodného pána von Knigge. Mezi tisky prvé poloviny 19. století zaujímá významné místo šestnáctisvazková sbírka zákonů uspořádaná známým pražským advokátem Janem Kaňkou. Devětačtyřiceti svazky je v knihovně v německých překladech z let 1833–1853 zastoupeno dílo známého anglického pro-

zaika E. L. Bulwera. Knihovna obsahuje i jistý počet bohemik, především z první poloviny 20. století. Autograf autora nese na titulním listu sbírka básní Jindřicha Černého *Přes plot a za větrem* vydaná v roce 1941 v Pelhřimově, z téhož období je v knihovně zastoupena například kniha *Královské potěšení Isis* kontroverzního kutnohorského rodáka Felixe Achilla de la Cámery, vydaná v Červeném Kostelci v roce 1943. Vedle známé studie Zdeňka Nejedlého o Bedřichu Smetanovi z roku 1924 najdeme v zámecké knihovně i německé překlady Haškova *Švejka* z let 1926–1927 a z roku 1928. Knihovna obsahuje i třináct čísel *Časopisu československých houbařů* z let 1919–1921. Bohemikální charakter má také několik svazků odborné numismatické literatury, které doplňuje sedmnáct svazků *Numismatického časopisu československého* z let 1924–1943. Zámecká knihovna v Dírně patří spíše k menším zámeckým knihovnám, je však třeba přihlídnout k tomu, že není zachována ve své původní úplnosti. Již v roce 1956 bylo konstatováno dr. Bohumírem Lífkou, že „z této knihovny byl již nějakým kořistníkem učiněn výběr“. Ještě po převozu ze Soběslavi byl stav knihovny o osm set svazků větší, než uvádí lokální katalog. Nasvědčuje tomu i to, že tři prvotisky, které původně náležely do fondu Dírná, se dnes nacházejí ve vlastnictví SOA Třeboň, další staré tisky v knihovně Dírná však pocházejí až z konce 18. století.

Při provenienčním průzkumu zámeckých knihoven bylo zjištěno, že se některé cenné staré tisky mající vlastnické značky Wratislawů nacházejí v zámecké knihovně Koloďeje, kam přešly sňatky hrabat Wratislawů s hrabaty Dercsényi de Dercsényi.

Choustník

Zámecká knihovna Choustník pochází ze zámečku nacházejícího se ve stejnojmenné obci ležící na úpatí skalního masivu, na jehož vrcholu se vypíná rozsáhlá zřícenina starého gotického hradu ze 13. století. Zámek asi ze druhé poloviny 17. století změnil řadu majitelů, z nichž posledními byli od osmdesátých let 19. století potomci bretonského knížecího rodu Rohan-Rochefort-Guéméné, který již vlastnil zámek Sychrov. Rohanové jsou také vlastními tvůrci dnešní zámecké knihovny čítající 1757 svazků, z nichž 368 bylo vydáno do roku 1800. Na historii slavného rodu doloženého v Bretani od 12. století upomínají v knihovně například *Memoires du duc de Rohan...* vydané v roce 1756 v Amsterdamu, s pěkným rytým ex-libris G.F.M.L. GRAF V. KINSKY. *Die Catholische Strassburger Bibel oder Heilige Schrift...*, vydaná ve Štrasburku v roce 1784, nese tištěné věnování Armandu Gastonovi von Rohan, kardinálu-biskupovi a knížeti štrasburskému s jeho portrétem rytým Johannem Striedbeckem. K dalším knihám týkajícím se rodu Rohanů patří např.: *Les trois Rohan* Rogera de Beauvoir (1843), *Plaidoyer de M. Hennequin pour MM. les princes de Rohan...* (1832), *Le duc de Rohan et les protestants sous Louis XIII* (1884) od Henryho de La Garde. Ve fondu starých tisků nalezneme cestopisy 18. století, historická díla a zemědělskou literaturu. Mezi tisky 19. století jsou četná militaria, popis vojenských tažení z druhé poloviny století, mapy a hlavně beletrie a cestopisná literatura.

V knihovně převažují naučná a beletristická díla ve francouzštině, němčině a angličtině. Početná je rovněž německá literatura věnovaná politice a vojenskosti a zastoupena je i literatura cestopisná. Čtyřicet svazků má opavské vydání *Sammlung der besten Reisenbeschreibungen* z let 1786–1789, stejný počet má Bueschningovo *Grosse Erdbeschreibung* vycházející v letech 1785–1787 rovněž v Opavě, z něhož však jeden svazek schází.

První majitel Choustníku z rodu Rohanů Kamil Josef (1801–1892) zemřel bezdětný, choustnické panství po něm zdědil c. k. rytmistr dragounů v záloze Raoul Benjamin (1860–1931), který se v roce 1888 oženil v Dalkey u Dublinu s Mary Agnes, dcerou Johna Rocka Esq. Ve fondu zámecké knihovny Choustník nacházíme provenienční značky z Irska i Anglie. K zajímavým provenienčním značkám patří vpisok sestry Raoula Benjamina Stefanie, provdané kněžny Trubecké. Vyskytují se i knihy se vpisky jejich matky Heleny, rozené kněžny Auersperg (1835 v Praze–1897 na Choustníku).

V knihovně také nacházíme vpisky šesti dětí Raoula Benjamina. Syn Oscar, studující práv a praporečník dragounského pluku, narozený v roce 1892 v belgickém Ostende, je uváděn jako zesnulý bez konkrétního data v měsíci říjnu roku 1918, pravděpodobně tedy padl či zemřel na následky války ve věku šestadvaceti let. Válečné tragédie provázely i osud jeho sester Teresity (1896 až 1977) a Klotildy (1901–1957), které se ve dvacátých letech 20. století provdaly za bratry Adolfa a Ottu rytíře Weiss von Tessbach, kterým patřil zámek v nedalekém Pacově. JUDr. Adolf rytíř Weiss von Tessbach (1896 až 1979) utrpěl zranění za 1. světové války, JUDr. Otto rytíř Weiss von Tessbach (1898 až 1945) byl zastřelen 11. května 1945 v lesích u obce Eš nedaleko Pacova, když jel na bicyklu za svojí ženou na Choustník. Řada knih se vpisky Teresity a Klotildy se

dnes nachází v zámecké knihovně Pacov. Další ze sourozenců Charles princ Rohan (1894 Folkestone–1965 Exeter, Velká Británie) se v roce 1923 v Českých Budějovicích oženil s Marií Annou, dcerou známého budějovického podnikatele Franze barona Hardtmutha. Její vpisky jsou v knihovně velmi četné.

Autorskou dedikaci Kamile princezny Rohanové datované ke 30. březnu roku 1838 nese osmý ročník „*Almanach de Carlsbar...*“, Prague 1838. Pochází z pera rytíře Jean de Carro, absolventa lékařské fakulty v Edinburku, který se stal proslulým lázeňským lékařem v Karlových Varech a vydavatelem lázeňských almanachů. *Ritas Briefe* Enricy von Handel-Mazzetti (1871–1955) z roku 1918 zas nese vlastnoruční věnování autorky.

Mezi dalšími knihami označenými vlastnickým vpiskem Marie princezny Rohan rozené Hardtmuth nacházíme literaturu náboženskou, dětskou literaturu včetně německého překladu pohádek L. N. Tolstého, beletrii, zastoupenou například romány Arnolda Zweiga, Arthura Schnitzlera, Theodora Dreisera a dalších autorů. V zámecké knihovně Choustník se nachází i kniha hostů z první poloviny 20. století, jedná se pravděpodobně o knihu vedenou budějovickými Hardtmuthy. Kniha je psána německy, ale vyskytuje se zde řada českých jmen, většinou občanských, návštěvy šlechty nejsou téměř vůbec zaznamenány. K zajímavým zápisům patří návštěva z 23. října roku 1920: *Commandant de l'Armée japonaise Joshimoto Tschuchiga*.

Jiným provenienčně zajímavým souborem jsou knihy označené vpisky polního maršála Franze Schuhaje (1747–1818). Schuhaj, původem z Uher, nastoupil v šestnácti letech k dělostřelectvu a zúčastnil se tureckých a napoleonských válek. V roce 1798 byl povýšen do stavu svobodných pánů, o dva roky později povýšen na plukovníka, postupoval v hodnostech a zemřel v roce 1818 v Praze bez potomků v hodnosti polního maršála. Mezi jeho knihami převažují militaria, zpravidla ve francouzštině a němčině, pojednání matematická i pojednání věnovaná chemii a literatura jasně související s jeho vojenskou profesí. Jakým způsobem se dostaly jeho knihy do zámecké knihovny Choustník, není známo.

V roce 1674 získal Choustník generál Jan hrabě Špork a s dcerou jeho synovce Marií Konstancií přešlo panství v 18. století do majetku jejího druhého manžela hraběte Karla Josefa Voračického z Paběnic, jehož rodu panství patřilo roku 1843. Své mládí na choustnickém zámku prožila i Eleonora hraběnka Voračická z Paběnic (1809–1898), jedna z nejpozoruhodnějších žen 19. století. Její otec Jan Antonín Voračický byl znám jako zanícený buditel a nejstarší z jeho pěti dcer jeho ušlechtilé snahy a záliby v plné míře zdědila. V otcovském domě si podávali dveře přední buditelé a obrozenci – Dobrovský, Jungmann, Palacký, Šafařík i Hanka. Jako hraběnku Březenskou ji vypočetila v *Pohorské vesnici* Božena Němcová a své nejslavnější dílo, *Babičku*, jí v roce 1855 dokonce věnovala. Básník Václav Šolc mohl díky pomoci hraběnky Eleonory vydat svou jedinou básnickou sbírku *Prvosienky*. Jeden z jejích synů z jejího manželství s Michalem hrabětem Kounicem Václav hrabě Kounic, švagr Antonína Dvořáka, zase proslul jako mecenáš vysokoškolského studentstva a zakladatel Kounicových kolejí v Brně. Se vpisky Eleonory hraběnky Kounicové, rozené Voračické z Paběnic, se setkáváme například v *Anecdotes of Distinguished Persons...* (1798) nebo v *The Student's Miscellany... in prose and verse...* (1779).

Luboš Antonín

**Oddělení zámeckých knihoven
Knihovny Národního muzea**

tvár 02/07/15

Kostelní věž v Dírně (kreslil prof. L. Ferber v Táboře)

ondřej hník

Pěkný prevíti

Jednou ráno jsem se probudil a zjistil jsem, že se mi v knihovně rozmnožily knihy. Najednou jsem měl dvě *Paní Bovaryové*, sedm Dostojevských a dvanáct *Břich Paříže*. Spíš než co s těmi knihami budu dělat, jsem si lámal hlavu nad tím, jak se to stalo. Samozřejmě jsem na to nepřišel, a tak jsem si pak přece jenom lámal hlavu nad tím, co s těmi knihami budu dělat. Nemusel jsem dlouho přemýšlet, rozdal jsem je. Ale další den se situace opakovala. Tentokrát se rozmnožila hlavně poezie. Třetí den drama a pak už si knihy dělaly co chtěly a množily se bez jakéhokoli řádu.

Množení probíhalo zásadně v noci. Zásoboval jsem přátele a nedělal si s tím starosti. Pak jsem knihy odnášel do antikvariátů a aspoň jsem si trochu přivydělal. Postupně jsem přišel na velice snadný způsob, jak získat knihu, kterou jsem ještě neměl. Jednoduše jsem si ji půjčil z knihovny nebo od přátel, dal ji do své knihovny a dříve nebo později se zcela určitě rozmnožila. Po čase mě ale i to přestalo bavit, protože už jsem všechna základní díla měl. Pražské antikvariáty už mě znaly a praskaly ve švech. Topit knihami se dalo akorát na chatě, ale obyčejné petry papír dobře nespálily a musel se každou chvíli vybírat popel. Postavil jsem tedy speciální kamna na knihy. V nich se to páliło jedna báseň. Kdybych byl fajnšmekr, vybudoval bych jedny kamna na prózu, druhá na poezii a třetí na drama, ale toho tolik nebylo. Večer jsem kamna napéchoval knihami a do rána se na ně nemuselo šáhnout, a člověk se probudil do vyhřáté místnosti.

Půda i garáž se ale po čase naplnily a přes léto se netopilo. Už mě to množení začínalo lézt krkem. Malování pokoje, kde stála knihovna, přišlo v pravý čas. Při vyklízení knihovny jsem vzadu za knihami objevil docela malou knížečku, o které jsem si nepamatoval, že bych ji kdy měl. K mému velkému překvapení neobsahovala žádný souvislý text, ale jen písmena bez ladu a skladu. Zato název byl přilnavý: *Kapesní množička knih*. Bez nakladatele a roku vydání. Kdo mi ji tam sakra nastrčil!? Jakmile jsem ale onu knížečku umístil mimo knihovnu, druhý den ráno už jsem žádné namnožené knihy neobjevil. Ztratila tím množící schopnost. Oddychl jsem si.

Několik let poté jsem s přáteli navštívil zámek v Březnici. Průvodkyni dělala kamarádka, tak nám vyprávěla i všelijaké drby. V tamní knihovně se prý množí knihy takovou geometrickou řadou, že je už nikdo není schopen odvážet, tak je prostě házou do hladomorny...

Přespali jsme v penzionu *Růže* u náměstí a hned druhý den jsem s kamarádkou zašel za kastelánem, abych mu poskytl *know-how*. Kroutil hlavou, ale ochotně mě do zámecké knihovny pustil, popřál mi hodně štěstí a pro jistotu odešel. Prostrachal jsem všechny regály. Byla tam! Ale k mému velkému překvapení to nebyla kapesní, ale *Velká množička knih*! Představte si, jak asi musela oproti kapesní množičce množit! Představte si ty hory knih!

Za odměnu jsem si *Velkou množičku knih* mohl odnést. Tak už jsem měl množičky dvě. Tyhle množičky jsou pěkný prevíti! Můžou pomáhat, jako třeba když nemůžete sehnat Da Vinciho *Traktát o umění*, ale také páchat zlo, třeba namnožit satanskou bibli. Množí a množí, a samy nevědí co. Takže co teď? Co s nimi?

Pondělí byl návštěvní den v literárním oddělení na ministerstvu porad. Vypravil jsem se tedy pro radu tam. Někakým magistrem literární teorie mi však bylo suše sděleno, že jsem obyčejná literární postava a jako taková s tím nic neudělám!

- A znáte aspoň svého autora?
- Neznám.
- Tak vidíte.
- Hmm. Jak bych ho mohl znát, když nemůžu vystoupit z povídky?
- No právě. To nemůžete. Žádná literární postava nemůže. Ale jsou autoři, kteří se s protagonistou svých povídek ztotožňují, a v takovém případě hrdinové své autory znají skrz sebe sama. Ale vy jste evidentně jiný případ...obyčejný výplod fantazie... tak je mi líto... Na shledanou.
- Sbohem.

Docent a pomvěd

- Pane docente, mám pro vás něco, co by z vás mohlo udělat profesora!
- Cože, a copak to je?
- Hloubkoměr.
- Hloubkoměr? Tak to jste si asi spletl katedru, tady nejste na fyzice.
- Vždyť já vím, že jsem na filologii, můj hloubkoměr je filologický hloubkoměr. Je to přístroj, který umožňuje změřit hloubku literárního díla!

- Cože?! To mě začíná zajímat! Pověďte dál!
- No prostě měří hloubku literárního díla, vy už z toho nejste nadšen?
- Jsem! To je geniální! Ale máte už hotový exemplář, nebo je to zatím v náčrtu?
- Pane docente, mám ho dokonce tady s sebou!
- Tak sem s ním, člověče!
- Máte po ruce nějaké hluboké literární dílo?
- Ale kdepak, to nemůžete říkat dopředu, to přece ukáže až ten váš hloubkoměr! Už hořím nedočkavostí! Vytáhnu tady z regálu třeba Dostojevského.
- Teď vám ukázu, jak to funguje.
- Vložíte hloubkoměr, to je tahleta kartička, na libovolné místo v knize, jako by to byla záložka. A knihu zavřete. Téééééď. Tak. A teď ji zase otevřete a podíváte se na stupnici na kartičce. Nula je počáteční stav a jak vidíte, hodnoty jdou jen do minusu. Bílá páska uprostřed na stupnici černá od nuly až po výslednou zápornou hodnotu. Když nezčerná, je výsledek nula, dílo je tedy maximálně povrchní, neboli z hlediska hloubkoměru minimálně hluboké.
- Ukažte! A co teda hloubkoměr u *Zločinu a trestu* ukázal?
- Minus čtyřicet osm!
- A jaká je maximální hodnota?
- Minus padesát! Dál už to nejde.
- Hmmm.
- A teď vám podám *Robinsona*! Kolik ukazuje?
- Minus dvacet devět.
- Skvělá práce.
- A teď *Tyrolské elegie*.
- Minus čtyřicet jedna.
- A teď to rozjedeme! *Confiteor*.
- Minus čtyřicet jedna a půl.
- *Mahábhárata*.
- Minus padesát.
- Teď se vyřáďme! *Bible*!
- Minus padesát.
- *Něžně háčkovany čas*.
- Minus tři.
- *Sto roků samoty*.
- Minus čtyřicet dva.
- *Jak se kalil samet*.
- Minus dva.
- *Kapitál*.
- Minus třicet jedna.
- *Hřbitovní kvítí*.
- Minus čtyřicet šest a půl.
- Tady je nějaká Majerová.
- Minus sedm.
- Hmmm.
- Zdá se, že váš hloubkoměr opravdu funguje!
- Aby ne, pane docente, ale představte si, že funguje i na vědecké a publicistické práce! A možná na všechny písemnosti! Dosah jeho fungování si zatím nedovedeme představit! Představte si, že se jím budou dát měřit všechny diplomky a závěrečné práce!
- Člověče, vy jste geniální! A proč si to nepatentujete vy a proč s tím jdete za mnou?
- Protože mně se to zdá na doktorát škoda, no řekněte. A já nikdy profesorem nebudu. Tak si ho prosím vás nechte a naložte s ním podle svého. Mám doma ještě jeden exemplář, a ten si nechám pro sebe a nebudu ho nikde vytahovat na veřejnosti.

Pan docent si hloubkoměr s radostí a nadšením ponechal. Změřil si všechny svoje knihy a vědecké práce a byl s výsledky hloubkoměru spokojen. Pro jistotu ještě přeměřil všechny diplomky, které vedl, a ani tady se nemusel chytat za hlavu. Kdyby si na něm přece jen chtěl udělat profesuru, jak mu student Ryba navrhoval, musel by ho pak dát do oběhu, a to by rozhodně nedělalo na fakultách ani jinde dobrotu. I když by ušetřil mnoho práce. Lidé by si o sobě mnoho mysleli a trpěli syndromem vědecké nebo literární nedoceněnosti nebo naopak syndromem vědecké nebo literární přeceněnosti, záviděli by jeden druhému a handrkovali se ještě víc než doteďka. A to všechno kvůli pár listům papíru. A lidem by došlo, že nečtou literaturu, ale cancy a výšplechty. A ten hloubkoměr by se pak určitě zdokonalil a dal by se strkat do televize a do politiky a bůhví kam ještě a byla by z toho předčasná apokalypsa...

Student Ryba, potom už magistr, se oženil a přestěhoval se na jižní Moravu, kde se žije vinařstvím. Pan docent Šplíchal udělal profesuru na šlechtnější věci, odešel do důchodu a hloubkoměr upadl v zapomnění... Díky Bohu...

foto archiv O. H.

Ondřej Hník se narodil se v lednu 1977. V současné době působí na katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty UK v Praze a na Základní škole Bohumila Hrabala v Praze. Prošel několika zajímavými a inspirativními brigádami a zaměstnáními: bývalou Trojskou mlékárnou, skladem fotografických materiálů firmy Kodak, pracoval jako nosič kufrů a recepční. Má za sebou několik publikací v literárních časopisech (*Host*, *Tvar*) a almanaších.

Debutoval básnickou sbírkou *Přijel jsem zasadit strom* (Bertoni, 2006).

mořic klein

Ode zdi ke dnu a k ničemu

Živil jsem se jedno léto tím, že jsem v nejrušnějším centru Prahy přecházel kolem stánku firmy Premiant Tour, zastavoval jsem kolemjdoucí turisty a přesvědčoval je, aby si koupili drahou okružní jízdu po Praze nebo zájezd do Telče, do Terezína či na Karlštejn. Práce to nebyla špatně placená. Ovšem šlo o práci na ulici. Zdravil jsem se s trafikanty, s prodáváči zmrzliny, s prodáváči párků, s policajty, s verbíři Greenpeace, s žebráky, pro oběd jsem si chodil k Číňanům a čurat jsem chodil do MacDonaldu. Takové podmínky předurčovaly výběr dalších zaměstnanců. Mezi nimi převažovali lidé, které nepřijali na vysoké školy nebo kteří z nich utekli před zkouškami a nastoupili do Premiantu na dobu přechodnou, aby si zatím vydělávali a vyhoupli se odsud k lepší budoucnosti. Ale ta na sebe pak nechala čekat.

Byl ale mezi zaměstnanci Premiantu jeden, který nevyhlížel budoucnost ani lepší, ani horší, který nepočítal s budoucností žádnou, protože mu byla ničím. A to byl David. Ten pracoval v Premiantu nejspíš proto, že v něm nemusel sebe až tak nasazovat, že v něm mohl zůstat odpoutaný. Já jsem začal při téhle práci zase hodně kouřit. Protože turisté se k nám netlačili. A jak jsem stál před stánkem nečinně dlouhé minuty, a při slabém dni i dlouhé hodiny, a jak jsem čím dál tím nepozorněji vnímal, co se kolem mě děje, odpařovaly se mi v hlavě myšlenky lehce, jako se po dešti odděluje od rozpáleného chodníku pára, a tělo si žádalo nějak se k uplývání myšlenek připojit, tah myšlenek doprovodit potáhnutím z cigarety. Řekl bych, že David se v Premiantu držel právě kvůli tomuto neomezování a nerušenému tahu.

David byl v Čechách odmalička bez rodičů, oba žili v Německu, každý zvlášť. Donedávna bydlel u babičky. Ale překázelo mu, že babička neustále dohlíží, jestli se vrací včas a v pořádku domů, jestli si vypere prádlo a jestli jí platí smluvené nájemné, proto si před létem vypůjčil od kamaráda zahradní domek a přespával v něm. Od předposlední zastávky tramvaje vedla cesta k domku kolem hospody, vilkovou čtvrtí, kolem rybníka a pak pár metrů po kolejích. Nebyla k němu přivedena elektřina, pro vodu se chodilo několik metrů k hadici. Před domkem se prohýbala velká zvlněná zahrada s jabloněmi a s rybízovými keři a hned za plotem z pokrouceného pletiva ležely na náspu z kamení obarveného rzí a olejem a prorostlého plevem blyštící se kolejnice. Za kolejemi se pod tlustě obrostlými hlavami stromů ztrácel další zahradní domky a teprve za širokým pásem zelených pahrbků korun bylo slyšet chrčet město. Z něho vidět bylo jen barevně žhnoucí destičku billboardu. A od paty domku se zvedal zalesněný svah stoupající až k Bílé hoře.

Občas zkoušeli do domku vlézt rozbitým oknem bezdomovci či zloději. V noci měl David hrůzu z toho, že zase přijdou. Když pak zaslechl šelest za dveřmi nebo pod oknem, vyšplhal vyděšený a roztrášený po žebríku do patra, žebrík za sebou vytáhl a křičel do tmy: „hajzle, táhni, táhni, hajzle!!!“

Ze svahu nad domkem pozoroval někdy David břeh rybníka. Odpoledne a navečer se přicházeli vykoupat v rybníku lidé z vilek a ženy při slunečném počasí odvažovaly plavky ze svých prsou a některé i ze svých klínů. Ale kdykoli jsem přišel s Davidem až k rybníku já, viděl jsem v něm vždycky plavat jen červené kapry, které si do něj někdo nasadil.

David si přál nemít nic. Přál si ztenčít až na nic řemeny, které by ho mohly svírat. Toho „nic“ dosahoval docela snadno. Nedobře ho ale snášel. „Ničím“ byly pro Davida i ženy. Přesněji: něčím nepotřebným byl pro něj vztah k ženám. Ženy přijimal jako milenky. A zase ještě přesněji: jako souložnice. A to souložnice nerovnoprávné, které si bral jen jako příbor k pozření vlastního slastného žrádla. Jenže před takovým příborníkem se ženy nestrkaly v zástupu. A to Davida decimovalo. Sžíralo. Vyprávěl mi, jak v bytě svého známého brečel v noci po večírku u zdi, když za ní slyšel vzdechy holky, se kterou do bytu přišel a která po večírku odešla spát s jeho známým do vedlejšího pokoje. Proto se teď otupoval a umrtvoval pivem. Začínal ve dvě hodiny odpoledne, do večera stihl šest piv z láhve, pak přidával točené. Pivo mu pomáhalo tlumit smysly a brzdit mozek. Po více pivech rezignovala i vůle, která se ještě vzpouzela. A za tenhle stav úplné rezignace byl pak vděčný. Den co den.

A jeho mistryně německého původu a jakési snad sanskrtské přezdívky mu potvrzovala, že takové vypíjení mu nemůže bránit v tom, aby prospíval na své Cestě. David se občas účastnil jejich seminářů, které byly v Čechách pořádány bez její přítomnosti. Ovšem jen fyzické.

Já jsem odešel z Premiantu na začátku podzimu, David pak na začátku zimy, jak jsem se doslechl. Prý se cítil být příliš spoutaný i pravidelným docházením k stánku. Přes zimu ale ještě zůstal v dřevěném zahradním domku. Byla v něm kamna, odněkud si tahal vyřazené palety a rozebíral je na topení, takže v něm za mrazů nezduhl. Z Premiantu odcházel zadlužený, protože všechno, co v něm vydělal, propil. Na konci zimy se objevil před dveřmi činžáku, ve kterém bydlela moje sestra. Pamatoval si, kam jsem ho jednou přivedl, a měl nekonečně času počkat si, až bude z domu vycházet nebo se bude vracet. Sestra ho nejprve zamkla v koupelně, aby se vykoupal. Špínu z nohou prý loupal po velkých šupínách. Pak teprve ho pustila ke stolu. Přes celou zimu seděl v domku, hrál na kytaru a zpíval si a nechával zatím co rychleji běžet čas. V policích našel plechovku napěchovanou starými bujóny, každý den té zimy rozvařil ve vodě jeden. K tomu ve stromech na zahradě zbyla ještě zmrzlá jabka. Z kuřete, které mu sestra naservírovala, mezi zuby rozemlel a spolykal i kosti, a když dojedl, líbal sestře s díky ruce.

Na začátku jara si David našel zase práci v konírnách nedaleko Prahy. Jenže u koní byl zapřažený sám jako kůň. Utekl do jakéhosi meditačního centra v jižních Čechách. A neslyšel jsem o něm dlouho nic. Až se zase ukázal v Praze. Přišel navštívit do zaměstnání jiného svého kamaráda. Přinesl mu pod kabátem jako dárek sošku anděla, uraženého z podstavce či z většího sousoší. Kamarád se polekal, kde že to David ukradl nebo či vlastně ta soška je. Ale David mu na to odpověděl, že „to není nikoho anděl, toho jsem našel“. Lákal svého kamaráda na pivo. Jenže ten byl uprostřed pracovní doby, proto Davidovi navrhl, aby se sešli večer. Z toho se zase vyvlékal David. „Já jsem tady teď, rozumíš. Večer, večer, to já už nevím, nebude to spontánní. Rozumíš.“

Od té doby jsme neslyšeli o Davidovi nikdo nic. Ani nemůžeme hádat, jestli se mu daří dobře nebo špatně. Protože nevíme, co je pro jeho nic dobře nebo špatně. V tu zimu, kdy se vystavil mrazu a hladu, chtěl prý změřit, kam až lze propadat ke dnu. Snad by se teď mohl mít dobře, kdyby mu byly ničím zdi, u kterých brečel, a ničím mu bylo dno, ke kterému ho možná i takové zdi odrazily.

Zpátky s růžemi

V tom čase naděje a nenaděje, očekávání a odmítání, jediné, co jsem na stopu za městem cítil, byla vděčnost, radost z toho, že mám kam jet a mám s kým jet. Z polí foukal na výpadovku silný vítr a šelestil papírem, ve kterém byly zabalené růže, a prohýbal a rozechvíval ho, jako kdyby papír byl plamenem.

Stopli jsme žlutého porsche, kterého po silnici hnál drobný chlápek taliánských rysů. Snědý, se slunečními brýlemi přes oči a se zlatým řetězem pod krkem, s černými vlasy pod vrstvou gelu jakoby tekutými. Vypstal se, kam míříme, a zaručil se nám, že nás do Prahy doveze tak rychle, jak potřebujeme, protože je zvyklý tu stovku kilometrů urazit za tři čtvrtě hodiny. Z Hradce až na Václavák za tři čtvrtě hodiny, takový zatím drží rekord. Jen co přelétneme přes tyhle vesničky, řekl prdele, mezi kterými se úzká silnice nemožně kroutí, a vjedeme na dálnici, pak už tam budeme. Ale brzo jsme dojeli stěhující se, na nákladní auta naskládaný cirkus. Za každým nákladákem s připravenou maringotkou se táhla kolona aut. „Do piči jedem, ne,“ rozzlobil se chlápek a zeptal se, jestli umíme ubalit jointa. Pak zrychlil a ostrými smyky se prodíral kupředu, z protisměru proti nám neustále vyrážela auta, která prudce brzdila nebo se klidila hluboko do krajnice, jejich řidiči na nás blikali světly nebo troubili, když to stačili. Ani ve vesnicích jsme nezpomalovali, jediné když chlápek uviděl mladou ženskou, přibrzdil, zatroubil na ni, zamával a moc spokojeně se smál, když se ženská lekla. Jak slíbil, za padesát pět minut nás vyložil u koně, přestože v Praze už houkal a mával na ženské na chodnicích skoro pořád.

Cesta sice trvala krátce, ale vyhladověli jsme při ní. Koupili jsme v K-martu několik plastových vaniček mexického salátu, chleba a červené víno v krabici, posadili se hned za obchodním domem na obrubník chodníku a s velkou chutí se najedli. I když už se začínalo stmívat a my nevěděli, jak a jestli vůbec nám dál jede vlak, nespěchali jsme. A štěstí nám přálo, na nádraží jsme nemuseli dlouho čekat na vlak, který byl zároveň poslední a na který ještě navazoval přípoj do Sedlčan. Ve vlaku jsme zmoženi vínem usnuli. Ale oba nás probudilo, co se nám dělo v žaludku. Nejspíš majonéza v mexickém salátu nebyla úplně nezávadná. V Olbramovicích jsme přestoupili na lokálku do Sedlčan, jediný malý vagon motoráčku byl napěchován a zadýchán lidmi, kteří se vraceli pozdě z práce.

Zkusil jsem při jízdě opravit papír kolem růží, protože při cestování sklouzl, ale už se to moc nepovedlo.

V Sedlčanech jsme nejprve prošli městem od nádraží až na opačný okraj, abychom si prohlédli dům. Ještě se v něm svítilo. Vrátili jsme se do středu města a posadili se v jakési herně v patře domu blízko náměstí. Objednávali jsme si jen piva, protože nalít či vhodit do žaludku něco těžšího jsme se ještě báli. Před půlnocí, když se nám zdálo, že by v domě už mohli spát, jsme se zvedli a znovu vystoupili na kraj města. Ale v domě ještě nezhasli.

V ulici kolmé k ulici s naším domem stála řada nízkých garáží a za nimi stál na vypuštěných, popraskaných a do země zabořených pneumatikách rezivějící vrak auta. Dveře byly v pantech zkřížené a nedovíraly. Vlezli jsme dovnitř a vyčkávali. Když už nám v autě tuhnuly nohy, vázla řeč a čas se příliš vlekl, vyšli jsme znovu k domu. Ale v okně bez záclon nad vchodovými dveřmi bylo pořád světlo. Nechtěl jsem riskovat, že si růží všimne někdo ještě teď v noci, záleželo mi na tom, aby je našla až zítra ráno. Vrátili jsme se zpátky ke garážím. U nich jsme se položili na asfaltovou silnici. Začínalo nám být s postupující nocí i v našich dlouhých kabátech chladno, ale asfalt nás do zad podivuhodně hřál. A navíc nám tak chvíle ubíhala rychleji, protože naši mysl poutal ten nezvyklý prožitek, při kterém jsme skoro na prahu říjnového rána leželi na asfaltové silnici sto padesát kilometrů od našich kolejí, a přitom nám bylo teplo a bylo dobře. Přestože já jsem měl určité důvod k tomu, aby mi dobře nebylo, vzhledem k mé nezkušenosti jsem mohl být i zoufalý. Jinak bych se totiž za tímto prožitkem ani nevydal.

Leželi jsme na silnici, po které mě naposledy v létě vyprovázela a po které já pak od ní odcházel. Zdálo se mi tehdy, že ta silnice se vine od ní do nekonečna. Při loučení se obracela ke mně zády a opírala se o plůtek před jejich domem, jako kdyby vyčkávala, jestli ji obejmu a tím objetím se vše mezi námi rozletí. Ale to bylo pro moji odvahu málo. Pak mě vyprovázela s prosbou, ať jdu pro krajnici za bílou čarou, aby mě nic nesrazilo. Ale to bylo pro mé očekávání moc málo. Ted jsme málem ani nestačili vyskočit z vozovky, když se nám objevilo v hlavách auto. Zahoukalo na nás, projelo kolem a zabočilo do ulice s naším domem. Před ním zastavilo, řidič si otevřel široká vrátka a s autem zajel. To byl její tatínek. Věděl jsem od ní, že se takhle pozdě vrací pravidelně od své milenky a že v tom posledním nasvíceném okně na něj čeká její máma.

Asi za půl hodiny se celý dům konečně ocitnul ve tmě. Ale pro jistotu jsme se k němu přece jen připlížili nenápadně a rychle. Před vchodové dveře jsem na schody položil tu kytici ve zmačkaném papíru, který odpoledne jakoby hořel. Pak jsme odešli na nádraží, tam čekali na vlhkých lavičkách na první ranní vlak a jím ve čtyři hodiny odjeli zpátky.

Dívku, do které jsem se zamiloval v létě o prázdninách a které jsem teď přivezl z kolejí k narozeninám růže, jsem pak slyšel ještě jednou v kolejním telefonu. Nesetkal jsem se s ní už nikdy. Ale je to zatím jen devět let.

Mořic Klein: *Jsem ročník 1976. Vyrostl jsem v malém městě Sedlec-Prčice, doma se cítím být ve venkovské krajině Středočeské pahorkatiny. Po několika šťastných letech v Praze jsem se na venkov zase vrátil, abych na něm prožil roky ještě šťastnější. Zaměřuju se zejména na psaní povídek a cestovních zápisků, některé z nich jsem otiskl v Hostu, Tvaru, Welesu či internetovém almanachu Wagon.*

miroslav brück

K domovu

Orol si sadá na vodu
a úzka cestička v pozadí
sa môže zdať ako východisková
len v prvotnom náčrte

Ale čím závažnejšia výpoveď
tým viac sa stenčuje
až v mrazoch úplne zaniká

Tak ostáva seno poprevracané slnkom
jašterica miznúca medzi odovzdaným drevom
divozel upokojujúci svojou stavbou

chvenie vody až do konca

Jarná otázka 1

Vtáky už spievajú
ale sneh na hrobch zostáva
neporušený

Jarná otázka 2

Havran na vrchole brezy
v predtuche jedovatého
kličenia

Podobnosť

S odvolaním na počasie opadávaš
fyzická podobnosť s predkami
je čoraz zjavnejšia – kožné znamienka
mimické zlovyky nahrbený profil
(komická korekcia pred zrkadlom)

Zo dňa na deň bližšie k sebe
čerstvý štrk navezený
okolo cintorína ironicky škripe
(minulosť ktorá bola prítomnosťou
sa dá vysvetliť už len hudbou
tvárou pripomínajúcou oceán)

Predtucha

Dokonca aj voči sebe
klamanie a obchádzky
bosá stojíš vo vode
súčasne na ľade a v pare
(nemožnosť vyjadriť sa inak
ako metaforou sa stáva výhodou)

Najmä voči sebe presakujúca lož
mystika sviece a návnada
v твоjich vlasoch
jesenný podklad je zo žeravých
uhlíkov a prísľuhujúceho dymu
(sezónny rituál odvahy sa začína)

Prielom

Tmavnúce schody k dobiehajúcim
nástupišťam
(cestovný poriadok v područí
zimného času)

Puknuté zárubne prepúšťajú
surovú hmlu bylinné extrakty
kyslý odpad periférií

Lampa zaclonená ostrím твоjich prs
drôt pod napätím dýchajúci na kožu
inštinkt káže uhnúť – ale čo ak nie

Po vzduchu

Ak si pútnik nemôžeš zablúdiť
tvoja cesta je len jediná
a ak si prešiel na druhú stranu lesa
tak len preto aby ťa pohltilo
empatické svetlo rybníka

Tu sa nikto nepomýli
prácou rýb včiel a práškujúcich motýľov
je nezastať v ťahavom sladnúcom pohybe
v hlavách sľedivých rybníkárov
bzučia živočíšne triedy a druhý
stavovce kôrovce a mäkkýše

nie tu sa nikto nepomýli
ikry a med budú nakladené
vo svojich jamkách
vážka sa nevychýli z letovej zóny
kôra vzduchu praská
musíš sa nadýchnuť
(najvyššia pozemská výsada
– plynúť)

Pod čiernym deravým snehom

Ešte držia slová pokope
aj keď obava z prehlbujúceho svetla
je čoraz väčšia
Marec apríl všetko sa bolestne obnažilo
živočíšne pozostatky
otvory na cintorínoch
fatálne trhliny v budovách
prachové stopy anilínu a krvi

Ešte držia stromy pokope
atmosférický tlak v záhradách
stúpa vzídená vňať
sa pokrýva so svojim pôvodným profilom
zoskupená voda sa zbavuje
listnatého zákalu
dymiaca zemina
sa premieňa a posúva

prítomnosť nemusí byť
rozkladajúca a nenávratná

Prehľad správ

Tvoje bezvýznamné dejiny
zanikajúce v kontinuitnom procese
obiehajúcej trávy a zajačích stôp
sú prevažne dejinami
omylov a zlyhaní
hermetickej melanchólie
zatlačenej sebaíroniou
rozpínavými pochybnosťami
vracajúcimi sa na dno oka

Čas vymedzený na tvoje parazitné dejiny
pozostáva z navrstveného prachu
odkazujúcich artefaktov
reflexívnych dotykov
zimného vzplanutia k nadčasovej žene
presakujúcej nenávratnou hmlou

Tvoja prerastajúca dejová štruktúra
zasypaná spoločenskými prevratmi
a vzostupnou architektúrou
je poznamenaná odchýlkami a trhlinami
výpadkami vedomia kompromismi
svetlom dozerajúceho listu

Zmysel obratu

To najlepšie odkladáš
do jesenných prepadlísk ale zbytočne
po slovách zostávajú púšte
pichľavé hranice popraskané obelisky
s horúcimi škorpiónmi v dutinách
vykradnuté hrobky
a žobravé oči karaván

Vraciaš sa aj to len s čiastočným
poznáním seba
aby si mohol odpovedať na dažde
a ropné mláky
poľné usadlosti sú ako po pitve
svedomie zastrčené
v rozkladajúcej tme
nepýtaj sa prečo
aj vták letí bez otázok a doletí
(doma je všetko prirodzenejšie)

Zimné zlyhávanie

Ostrou puklinou zimy
pozoruješ násilne umlčanú vodu
aby nevypovedala
o pohybe a smerovaní
(labuť v samotke ľadu odoláva
a tuposť sekery sa zajakáva

v hrdle potoka)

v clone interiéru znehybnieva
obnažená žena
s presvetlenou stopu v pozadí

Prvý pohľad je o deštrukcii
druhý o katarzii
usmievaš sa bezdôvodne
si vo vratkej pozícii zneisteného
jazdca

Postupnosť

Ak si slobodný rozhodneš sa
obmedzuje ťa len čas a predstavivosť
môžeš byť líder strany
tvorca idey
tetovač ruží
kultivovaný zabijak
alebo len alergický na chlad

chvíľkový motýľ
zvažujúci predmet svojho záujmu

vyvážený a smrteľný

V obehu

Aj keď ľahší o batožinu
a drobné mince ale pokračuješ
napriek otočenému dažďu
sprisahaniam vyvrátenému zrnu

So strohou výbavou putujúceho
s naivitou mlčania no pokračuješ
možno len zo strachu zastaviť sa
aby to nevyznelo ako konečná

Postupuješ
aj keď tvoje straty sa zvyšujú
a únava ti vnucuje dvojité videnie
pod nohami obieha asketická voda
s privlastnenou štruktúrou slnka
les sa dorozumieva listnatými
posunkami podobne ako žena
s pragmatickým prízvukom
a predsa sfarbená naklonenou jeseňou
jej polonahé vlasy zbavené
mlčanlivosti nič neodokryjú

musíš zabudnúť

Miroslav Brück sa narodil 9. 7. 1964 v Skalici. Žije a pracuje naďalej v Skalici ako polygraf. Vydal básnické zbierky *Noc, tráva v pozadí* (1989), *Pokušenie veriť* (1993), *Nočné ostrovy a iné záchrany* (1997), *Orientačná mapa na zimu* (2001), *Hraničná cesta* (2005). Jeho básne boli preložené do poľštiny, bulharčiny, maďarčiny, francúzštiny a chorvátčiny. Príležitostne sa venuje aj kratším prozaickým žánrom, kultúrnej publicistike a recenziám. Je členom Klubu nezávislých spisovateľov v Bratislave.

radovan brenkus

Ďaleko od rána aj večera

Vrba ohne prúty do rybníka
a nenapije sa ani z teba.
Tak nejako je to s nami,
kým cievami vzlíname spodné vody.

Zážitky putujú na jeho dno
a kamenejú na čosi neznáme,
na odľahlé predstavy
(trochu zatrepocú po rozmliaždení)
podobné vrakom lodí.

Ten, kto sa večer prejde
na troch nohách po brehu,
zostane stáť kamenný.

Zlatá socha

Potáca sa tvárou vesmíru.
Z hrude trčia krvácajúce telá.
Po lícach sa rinú slzy.

Uhoľnaté temno omamuje slnko,
zrúti sa do slaných záplav
po prasknutí hlavy.

Jej bezhlavý tieň rozbitej tváre
zostúpi k mokrým chodidlám
opitej večnosti. Na ohnivý oltár.
V ďalšom chladnom chráme
namiesto holubov
bude znova krmiť potkany.

Nekonečná únava

Zavrieť olovené viečka
a už ich neotvoriť.

Niečo, čo sa v tebe zlomilo,
ich reže a reže,
aby sa nezaspalo na večnosť.

Hľadáme, stále čosi hľadáme,
a zároveň sa nenachádzame.

Prebdená noc, v ktorej sa túlaš
údolím potratených hviezd,
ti vtĺka do viečok spomienky.

Také živé,

až ti je zúfalo ľúto,
že sa ich rekapitulácie nezúčastnil nik,
kto sa na nich podieľal.

A pritom je to príbeh
o najväčšom žiali,
o jednej nespokojnej ceste,
kde sme si všetci zvykli na bolesť,
o našej strate Boha.

Len opakujúci sa príbeh
o zrode, živote a smrti.
No hľadanie končí v desivých snoch,
akoby tá cesta bola cieľ.

Podoba neurčitého

Cieľom ducha prevteľujúceho sa cez nás,
keď každý zvlášť vedie jeho život,
je spoznať za neodomknutelnými dverami
zamurovanú svetlú tmú domu.
(V ňom odjakživa sídli temný cudzinec.)

Spoznať voľačo neprístupné,
odkiaľ mnohí prekračovali prah,
aby som aj ja odtiaľ vyšiel.

Tu sa vchádza a vychádza
jedine v námesačnom konaní
(dom nahrádza teplú náruč).

Ale len raz, aby som pod strechou
jasne a presne zbadal seba,
v príbytku, kde bývam ako jeden,
a potom len raz
zasa musel vstúpiť dnu,
aby sa po mne mohli
povinne vracat ďalší.

Keď tam niekto vojde do prázdna
(za čudného zahúkania kuvika),
ustavične vyjde ktosi iný, naplnený,
aby niečo beztvaré, čím sa ako kľúčom
otváram slepý v spánku
pre tých, ktorí majú zistiť to isté,
bolo prístupné.

Až príliš počuť videnie

Keď sa pozrieš do zrkadla,
v jeho očiach zbadáš prudký útok tenoru

vykvileného za všetky zatratené duše,
popri metalových riffoch orientálne
vybrnkávanie gitary s chrámovým organom
a spinetom horiacim aj za čarodejnicu
na hranici. Hovoríš nie, no pohľadom
šepkáš slzy novodobých dejín stredoveku.

To prudké pokračujúce besnenie.
Až také pohlcujúce miznutím
osirotenej tváre na kríži,
že sa nielen ja strácam v sebe.

Radovan Brenkus sa narodil 30. januára 1974 v Bardejove. V súčasnosti patrí k popredným slovenským spisovateľom. Autor úspešne ukončil štúdium na Prírodovedeckej fakulte Univerzity P. J. Šafárika, v odbore matematika a fyzika. V Košiciach pracoval ako pedagóg a momentálne pôsobí ako odborný pracovník v Ústave experimentálnej fyziky Slovenskej akadémie vied.

Je držiteľom viacerých ocenení z celoštátnych literárnych súťaží v poézii a próze. Svoju literárnu tvorbu prezentuje v Slovenskom rozhlase, taktiež publikuje časopisecky. Dosiaľ vydal básnické zbierky *Pochod mŕtvych* (1997), *Rekviem v prachu* (2002) a *Romanca s bludičkou* (2005). V próze debutoval knihou poviedok *Návraty pekla* (2005).

Brenkus je externým redaktorom slovenského literárneho časopisu *Dotyky*, venuje sa literárnej kritike a vydavateľskej činnosti vo vydavateľstve Pectus.

VÝLOV

V temných vodách pod hladinu nevidíš. Leccos nečekaného vyplave.

Kniha s názvom **Býkárna** nemusí byť nutne škodolibou paraliterárni hrou tří zkušených, avšak nestřídmě veselých básníků, ale ona zrovna je. Nakladatelství *Druhé město* opus vydalo (2006) v jistě nelaciné úpravě čtvercového formátu, plné různých ozvláštnujících průstřihů a typografických hračiček. Jak se píše v úvodu, kniha vznikla kolektivním úsilím **Milana Ohniska, Michala Šandy a Ivana Wersnishe**, které přestalo bavit vůbec být, nakonec ale raději napsali nějakou bejkárnu pro obveselení. Předtím se mezi sebou žertovně zaměnili (např. Michal Šanda se stal Milanem Ohniskem) a zbaveni pout identity, přestali básně podepisovat. „Dia spoře oděného / uviděla jedna holka / uvrhla se hned na něho / blazeován řekl jen kšá.“ Třeskatě vtipný nápad? „Vylíž mi kufr / vylíž mi tetu / vylíž mi kanára / zaklapni kecky / kokrdo.“ Dada? „Naháčku na háčku / vzbud’ se přeci! pomni: / Kdo promne život z tratí / a život z tratí promni.“ Jazyková ekvilibristika, experiment, hra? Kdo hledá, najde; ale kde nic není... – Zde cosi je, zde jsou tři dobří básníci, kteří však v opojení z té bejkárny vyloučili ze svého obveselování čtenáře. Otevřít knihu namátkou a přečíst verš,

dva, to ještě lze. Ale zkusit se veselou poezií probírat soustavně, to z toho humoru trnou stoličky. Méně = více?

V roce 1999 vydalo nakladatelství *Maťa* deníkovou prózu **Filipa Topola** *Mně 13*. O rok později následovala od téhož autora *Karla Klenotníka cesta na Korsiku*. V roce 2004 pak nakladatelství obě dříve vydané novely spolu s jedním dosud nepublikovaným textem (*Zápisky milencovy*) zahrnulo do knihy s názvem **Tři novely**. Tuto knihu *Tvar* nerecenzoval, tak proč že ji loví teď? *Mata* se rozhodl pro reedici – v nové barvě a grafické úpravě. *Mně 13* je ranou autorovou deníkovou prózou, zachycující výšeč jeho dospívání, *Klenotníka* lze považovat za dlouhou báseň v próze, tematizující cestu do Itálie, která má hlavního hrdinu zbavit životního smutku a která se stane i putováním iniciálním. Poslední a nově/staré *Zápisky milencovy* jsou lyrickým záznamem lásky, z které mrazí – milenkou je zde personifikovaná Zima. A zavládnou rozpaky. Co s touto až příliš kratičkou pětistránkovou (ne)novelou, která – nebýt populárního jména autora – by pravděpodobně nikdy (a právem) nespatriła tiskařskou čerň? *Mně 13* i především *Klenotník* se snad dají označit za texty

kultovní, reedice byla pravděpodobně podminěna stálým zájmem čtenářstva. O přílepek *Zápisků* by mohla být napříště lehčí.

Leckterý titul krásné literatury by se odpozem oklepal, byv označen za *milou dárkovou knížku*. Soubor „150ti krátkých románů v jedné knize“ **Smradlavý pes** (Práh, 2006) tak na svých stránkách nazval distributor. Kdoví, co si o tom myslí autor, žurnalista a komentátor deníku *Mladá fronta Dnes* **Martin Komárek**. Já si beze vši zlé ironie myslím, že tahleta *milá dárková* není úplně k zahození. 150 krátkých textů přirozeně nemá s románem nic společného, to spíše s bajkou, aforismem, černohumorným skečem či anekdotou. Počáteční formule se opakuje jako u pohádky či mýtu: „Byl jeden muž...“ (...žena / zvíře / kočovník / skřítek / básník...). Nejlépe se daří tam, kde se místo řachavé pointě dá prostor otevřenému vyznění. Někdy je však děj utat tak zprudka, že čtenář hloupě obrací stránku, hledaje pokračování. Pojítko příběhů je jasné: moralizování. Naštěstí nevlezlé, a tedy vhodné pro mudřivě zastavení, životní zbilancování anebo jako ... *milý dárek*.

Poslední vylovený titul se mrská v síti ostošest, nechce se mu na světlo, ale musí

– **2. díl sebraných spisů Vladimíra Körnera**. Svazek obsahuje tři novely: *Adelheid*, *Zánik samoty Berhof*, *Zrození horského pramene* (vydal *Dauphin* v roce 2006). Příběhy zasazené do posledních let 2. světové války není nutno připomínat, známé jsou dostatečně jak z dřívějších vydání, tak z filmových adaptací. Do nebe plačtivě volající je však úroveň tohoto čtenářského vydání, které – ač právě ono by mělo být chyb prosto – zahanbí výčtem svých nedostatků mnohou redakcí neošetřenou knihu. Překlepy: „Viktor se otrásla hodil...“ (s. 12), „vyňal hřebík ze rtů...“ (s. 24), „vyprávět než o střílení“ (s. 184), vlastní jméno „*Karle man*“ namísto „*Karleman*“. Slité řádky na s. 24. Tečky, které se zjevují, kde nemají („*Září. je nejhezčí měsíc.*“ – s. 30), a naopak jinde chybí („*Do tváře jí zatím neviděl Doufal, že...*“ – s. 84). Nevím, na koho padá vina; řekla bych hlavně na lenost toho, komu bylo zatěžko přečíst tiskařské obtahy, anebo do textu zanést korektury. Škoda jedné zmařené práce.

Nevesely truchlivy jsou ty vodní kraje. Půjčím si raději z Býkárny verše. „Nemusíme přeci / hned rozumět si ve všem. // Vždyť pěkné už to jen / že nerozumíme si v ničem.“

Anna Cermanová

DIAGNÓZA: KANTOVSTVÍ BEZ TRANSCENDENTÁLNÍHO SUBJEKTU

Claude Lévi-Strauss:
Strukturalní antropologie
Přeložil Jindřich Vacek
Argo, Praha 2006

Jméno Clauda Gustava Lévi-Strausse není českému čtenáři jistě neznámé, jeho dílo bylo překládáno do češtiny již od šedesátých let 20. století, zvl. Jiřím Pecharem (např. *Tristes tropiques*, česky *Smutné tropy*, 1966 nebo *La Pensée sauvage*, česky *Myšlení přírodních národů*, 1971 atd.). Jeho osobnost bývá taktéž zmiňována snad ve všech „úvodních pojednáních“ o strukturalismu a právě zde – viděno z perspektivy vývoje české vědy – vznikají zajímavé problémy. „Otec strukturalismu“, „strukturalismus ve své čisté podobě“, „vybroušený krystal“: tato označení a mnohá jiná se objevují v souvislosti s vědeckým dílem Lévi-Strausse; i Jacques Derrida ve své slavné přednášce *La structure, le signe et le jeu dans le discours des sciences humaines* (česky *Struktura, znak a hra v diskurzu věd o člověku*) zahájil svůj útok na „předsudky“ strukturalní vědy právě skrze dílo Lévi-Strausse. Lévi-Straussův program strukturalní antropologie je tak v obecném povědomí jakousi synekdochou celého strukturalního myšlení vůbec. Oproti tomu, to musíme poctivě přiznat, je jeho vědecký odkaz nejen bravurní ukázkou strukturalní analýzy jako metody vědeckého myšlení a praxe, ale také – především svým přístupem – příkladem poctivé a do mnoha oborů přesahující vědecké práce. V neposlední řadě pak na Lévi-Strausse (a především na jeho pojem *diskurz*) navazuje celý francouzský strukturalismus i s následnou vlastní kritikou.

Českému čtenáři se do rukou dostává v podstatě klasické a kanonické dílo tohoto autora. *Strukturalní antropologie* (*Anthropologie structurale*, 1958, sousedě ze Slovenska ji mají již od roku 2000; o patnáct let později vyšla *Anthropologie structurale deux*,

1973) je souborem studií, statí a přednášek, které autor napsal či proslovil v letech 1945 až 1957. Knihu lze číst v podstatě dvojitým způsobem (v žádném případě ovšem nechci vnucovat čtenáři nějaký návod k četbě): na jedné straně jako komplexní pojednání o problematice antropologie jako vědy, jež chce být vědou strukturalní, i s analýzami konkrétního „materiálu“ (mýtů, příbuzenských systémů, jazyka i obydlí) převážně z území Jižní Ameriky; na straně druhé, předsudečně, jako analýzu strukturalní metody jako takové, jako brilantní analýzu vědeckého postupu, který se o pár let později (v monumentálních čtyřdílných *Mythologiques*, 1964–1971) *anaklasticky* zřekne karteziánské zásady jediného a pouze jediného principu. Osu této četby by mohly tvořit tři Lévi-Straussovy texty: (1) *Strukturalní analýza v jazykovědě a antropologii* (z roku 1945, v českém vydání strany 39–56), (2) *Struktura mýtů* (z roku 1955, s. 182–204) a (3) *Pojem struktury v etnologii* (z roku 1953, s. 239–274). Domnívám se, že Lévi-Straussovy etnografické a etnologické analýzy patří dnes již k tomu klasickému, co v tomto oboru – antropologii obecně – vzniklo, a nepotřebují, abych je zde oslavoval, zvláště jsem-li v daném oboru laik, proto považuji za zajímavé upřít pozornost na již zmíněné teoretické studie, mající v podstatě iniciační funkci vzhledem k tomu, co zakládají. Otevírají totiž tři základní okruhy problémů, jež se váží k jakémukoliv myšlení, které by se chtělo vykázat jako strukturalní.

První zmíněná studie odhaluje dnes již slavnou vnitřní souvislost Saussurovy strukturalní lingvistiky s postupy strukturalní teorie společnosti, přičemž východiskem k této transpozici není jen Saussurův *Kurz obecné lingvistiky*, ale také práce z oblasti fonologie N. Trubackého a R. Jakobsona (se kterým se Lévi-Strauss setkal ve čtyřicátých letech ve Spojených státech) a taktéž práce L. Hjelmsleva a A. Martineta. Saussurova konstrukce *langue*, vypracovaná pro popis specifického znakového systému – přirozeného jazyka, nabízí svůj model popisu

i jiným vědám, např. právě vědě o kultuře určitých společností, včetně těch nejpřimitivnějších. Atribut *primitivní* se přitom týká jen rozsahu a složitosti daného popisu, nikoli hodnoty daného jevu, neboť jednou z intencí Lévi-Straussovy strukturalní antropologie je i v důsledku etický princip: popisovat, a tedy poznávat cizí společnost nelze pouhým převedením jejích hodnot na hodnoty naše (tedy převodem údivu z neznámého na samozřejmost známého). Tomu právě zabráňuje strukturalní metoda analýzy, která přesvědčivě dokazuje a hlavně odkrývá „společný základ“ jak myšlení tzv. primitivních národů, tak i tzv. moderních společností.

V pořadí druhá zmíněná studie je pravděpodobně nejznámější, neboť představuje na logice založený aparát analýzy mýtů jako specifických narativních útvarů (Lévi-Strauss si vybral mýtus o Oidipovi) a na základě *komutativní metody*, převzaté z fonologie (princip /ne/nahraditelnosti jednoho fonému druhým), odhaluje to, co Lévi-Strauss nazývá v návaznosti na lingvistický popis jednotek v jednotlivých jazykových plánech (foném, morfém, slovo) *mytématy*. Jedná se o jednotky „nového řádu“ – diskurzu: zakládají novou lingvistiku diskurzu (*linguistique du discours*), jejíž hypotézy rozpracoval později Roland Barthes (*Introduction à l'analyse structurale des récits*, česky *Úvod do strukturalní analýzy vyprávění*).

Třetí studie představuje v rámci celého souboru jakési centrum. Nejenže v ní Lévi-Strauss definuje samotný pojem *struktury*, ale také přichází s návrhem nové vědy: „(...) *třebaže smíme doufat, že sociální antropologie, ekonomie a lingvistika jednou spojí své síly a založí společný obor, jímž bude věda o komunikaci, přiznejme, že nový obor bude sestávat především z pravidel*“ [zvýraznil Lévi-Strauss] (s. 258). Tedy kód, definovaný jako soubor pravidel, je tím, co zaručuje izomorfismus jednotlivých modelů, které reprezentují konkrétní obsahy, „věci“ (zde v podstatě začíná Foucaultova *archeologie*). Antropologie, stejně jako ekonomie a lingvistika, je systé-

mem komunikace, „směny znaků“, a vůbec nezáleží na povaze jednotlivých aspektů obsahu, zda se jedná o jazykové znaky, peníze (vzpomeňme na Saussura) nebo např. o systém příbuzenství (jedna z prvních slavných Lévi-Straussových prací se zabývá právě systémem příbuzenských vztahů: *Les structures élémentaires de la parenté*, 1949). Cílem tohoto typu myšlení je odhalit všechny „obsahy“ jako „modely“ jedné a téže struktury nebo, jak říká Lévi-Strauss, jedné činnosti *nevědomého ducha* (tento pojem je ekvivalentní k Saussurově pojmu *formy*). Nakolik je tento způsob myšlení blízký metafyzickému systému Hegelovu, nechám na případných čtenářích, faktem ovšem zůstává, že o klasickém strukturalismu Lévi-Strausse se mluví jako o kantovství bez transcendentálního subjektu (přesněji řečeno o něm takto mluví P. Ricoeur a Lévi-Strauss toto označení s díky přijal), protože tento typ myšlení nadále nechce a ani nemůže pracovat s klasickým novověkým pojmem subjektu, neboť jeho místo zaujaly struktury; přesto se tu nerezignuje, jak se někdy mylně tvrdí, na snahu popsat základ myšlení jako takového.

Vzhledem ke kontextu, v jakém se nacházíme my, čeští čtenáři, by bylo pocho-pitelně zajímavé ukázat, nakolik (a zda vůbec) je onen „klasický strukturalismus“ Lévi-Strausse podobný „našemu“ strukturalismu, vzešlému z tradice Pražského lingvistického kroužku, popř. zda je vůbec na místě mluvit o „jejich“ či „našem“ strukturalismu jako vědecké metodě. Ať tak či onak, je Lévi-Straussova *Strukturalní antropologie* klasickou ukázkou poctivé vědecké práce, která rozhodně stojí za pozornost, a to i bez nutnosti orientovat se v oboru etnologie. V nakladatelství Argo vyšla současně i první část již zmíněných *Mythologiques* (*Syrové a vařené*, Argo 2006). Doufám, že začátek této snahy bude mít své pokračování, a český čtenář tak bude mít šanci poznávat velmi inspirativní vývoj myšlení Claude Lévi-Strausse. Možná je pro Francouze tím, kým je pro nás Jan Mukařovský.

Michal Kříž

MOJE MILÁ, ...

Ivan Martin Jirous: Magorovy dopisy
Uspořádali Andrej Stankovič
a Zuzana Jürgensová
Torst, Praha 2006

Jirousovy dopisy před nás kladou znova některé zásadní otázky související nejen s identitou literárního díla, ale především s naší schopností cokoli smysluplného o textu někoho jiného říci, v tomto případě můžeme dokonce otázku formulovat ještě obecněji, cokoli vůbec říci o naší minulosti a postavení určitého typu lidí v nesvobodné společnosti.

Jaký status vlastně mají tyto dopisy? Ke komu se vlastně obracejí? A patří do skupiny těch textů, které označujeme jako literatura, ať už to znamená cokoli? Jsou přece jen jiné právě proto, že skutečně ukazují, ne – předvádí katarzi, kterou umění, má-li být hodno svého označení, musí být těhotné. Je to tu v drobnostech, ne jako posvátná kráva, ale v drobných poznamenáních. Např.: „*Dneska dopoledne jsem ti napsal básničku, je taková pochroumaná, ale opišu Ti ji.*“ Opravdu, literatura tu zpočátku může působit jako substitut skutečného života, ale tím, že alespoň tato možnost tu zůstává, tím, že se ty verše opisují a jsou na stránce přítomny, zhmotňuje se jaksí i život, a to je hodnota, kterou nezakoušíme často.

Velmi dlouho jsem přemýšlel, jak to zařídit, abych byl alespoň dílčím způsobem těmito rezolutním textům práv, a na pomoc mi neočekávaně přišla citace Jana Zatloukala v chystaném sborníku z konference Osobnost Mojžíra Trávníčka v české lite-

ratuře. Zatloukal tu mluví o Čepových kritikách pro rádio Svobodná Evropa v 50. a 60. letech 20. stol. a v jednom případě, když interpretuje Čepovo zastavení nad knihou Alberta Goese, „*který za druhé světové války působil jako vojenský duchovní na východní frontě*“, nechává zaznít Čepova slova: „*Je dobré slyšet a číst takové svědectví o tom, že hluboký lidský cit, duchovní podstata a důstojnost člověka nemohou být udušeny a převráceny žádnou ideologií a zvířecí brutalitou, že nemohou zahynout ani uprostřed hrůz, kterým tu chvíli nevidíme konce.*“ A toto je, myslím, klíč k určování těchto dopisů – je neunesitelně děsivé číst o zdánlivě nepřipouštěných drobných bolestech, které jsou ale tím nejohavnějším zločinem, jakého se může jedna lidská bytost dopustit na druhé, stejně jako je dobré číst o neutuchající lidské výdrži, která neklesne.

Bylo poznamenáno (Igorem Kędzierským v recenzi *Jirousovy dopisy z vězení v Hostu* č. 10/2006), že Magorovy dopisy jsou nejkrásnější tím, co neříkají. Je to pravda jen zčásti, protože dost toho zůstává i zaznamenáno. Především je to obdivuhodné odstoupení od sebe samého, vědomí vlastní nedůležitosti. To, co Jirouse (zdá se) nejvíc trápí, není vlastní ujařmenost, ale nemožnost být ku pomoci ženě – při životě a zejména při výchově dětí. A nejsilnější nejsou pak ta místa, kde se verbis expressis mluví o nenahraditelně ztraceném čase, ale tam, kde jsou tyto skutečnosti viděny epicky. Jednou z nejbolestnějších partií celé knihy je drobné poznamenání reflektující akt hledání nepatřičné odpoutaného otce, když totiž malá Františka přichází s maminkou na návštěvu za otcem do vězení: „*Myslel jsem, že z toho bude Fran-*

tiška víc vykulená, přál bych si jenom, aby si mě uživala alespoň dodatečně ve vzpomínce. Proto jsem jí taky říkal tu básničku, i když mi bylo jasné, že tam z ní nic mít nebude, ale až jí ji budeš číst Ty, můžeš jí připomenout, že je to ta, co jí táta říkal. Jak mě chudinka hledala očičkama mezi jinejma lidma!“ Jak mě chudinka hledala očičkama mezi jinejma lidma! – to jsou věty, které budou emblematicky a přesně pojmenovávat děsivost našich životů v druhé polovině 20. stol, je to jedna z vět, které budou ještě dlouho bolet, je to jedna z vět, které nikdy neměly být napsány...

Magorovy dopisy lze také vnímat jako svého druhu zpověď a modlitbu. Ovšem – konanou na nepatřičném místě. Je to, jako bychom sledovali modlíciho se a potom kajícího člověka v jakési skleněné kouli – vidíme ho, můžeme se málem dotýkat jeho bolesti, ale slova k nám nedoléhají, zůstávají uzavřena v neprodyšné skleněné kukani, tak jako milostný cit zůstává nezaznamenán, protože cenzorova pitomé oko jej není hodno. I tak zazní čas od času s přesvědčivou citovostí: „*Kdyby vás mohla zaplavit ta něha, co k vám cítím, byly byste jak zabalený ve vousech svatýho Ivana.*“

O kousek dál se dokonce v tomto obřadném předávání něhy pokračuje, když se – všemu navzdory – hovoří o naději: „*Cítím, že se ve mně někde vespod sbírá nová síla k dalšímu životu – a taky ve mně sílí víra, že ten další život bude mít jasnější obrysy, než dosud měl. Vždycky, když od Tebe dostanu dopis, tak se přímo koupu v té teplé lázni.*“

Aby nedošlo k nedorozumění – podle ukázek by to mohlo vypadat, že *Magorovy dopisy* jsou jen vroucím lkaním. Tak tomu ale není. Jsou také detailní sondou do bezohlednosti

věznění, zas ale viděné jinýma očima. To, co nakonec nejvíc vadí, je ztráta vlastního prostoru: „*Nemůžu moc přesně formulovat, chodí mi za zády po cele jeden mukul sem a tam, kdybych mu řekl, aby si sedl, sice by to ochotně učinil, ale nechce se mi vysvětlovat, proč; dost na tom, že nemluví – to jest zrovna nemluví, nazývají jinak hovadin, až praskají bubínky. To je holt ta stará trýzeň, nepřetržitý proud drobných útoků na psychiku – nevím, člověk to snáší asi hůř než tvrdý velký rány.*“

Zkrátka, dostává se nám textu zraňujícího i zraňovaného, který bude jistě plnit mnoho funkcí. Jednu, na kterou by se mohlo zapomenout, bych rád zdůraznil. Jsem přesvědčen, že výňatky z těchto dopisů by se měly stát pevnou součástí učebních osnov dějepisu na základních a středních školách. To proto, aby se konfrontovaly všechny ty pokrytecké řeči o disidentech jako ožra-leckých máničkách s krutou realitou něhy, která je systematicky mučena a rdoušena.

Jediné, co snad těmto dopisům chybí, je jejich druhý hlas: Jirous se často odvolává na dopisy, které mu psala jeho žena, odpovídá na ně. Teprve pokud by se podařilo vydat i je, měli bychom hlas kompletní. Hlas, který vypráví o děsivosti, hrůze, bohapusté zparchantělosti stejně jako o pokoře a lásce. Jen je pak otázkou, kdo by byl schopen dočíst do konce. To, s čím se totiž čtenář setkává v *Magorových dopisech*, není destilát krásy, ale kvintesence bolesti, úcty, víry, vzdoru, ale též naděje a odhodlanosti. Petr Kabeš si napsal do svých *Těžítek* tento axiom: „*Dovedl by stát před svými slovy?*“ Jirous jej k nesnesení ostře otáčí: „*Dovedeme obstat před těmito slovy?*“

Jakub Chrobák

KALAMAJKA NA HROBĚ VINCENCE FURCHA

Vincenc Furch: Sépiové malby
Editor Václav Čílek
Dokořán, Praha 2006

Připomenutím básnického díla moravského básníka Sušilovy družiny Vincence Furcha (1817–1864) měl být výbor pod titulem *Sépiové malby*, pořízený Václavem Čílkem. Tento návrat ke čtenářům po dvatřiceti letech, neboť právě tolik času uplynulo od spolehlivé edice Antonína Bartuška a Rudolfa Skřečka nazvané *Plná luna*, je však trapným omylem své kategorie i přes „finanční podporu MK ČR“, i přes pořadatelovo ujištění, že přípravu *Sépiových maleb* završil „v kraji pod Bezdězem a s Máchovým stínem za zády“. Tento důraz na mystické spojení určité lokality s výskytem tvůrčích duchů vyšší výkonnosti není žádnou recenzentskou škodolibostí, nýbrž je příznačný pro pořadatelovo uvažování o literatuře. Vychází z přesvědčení, že aktivita múz podléhá geograficko-klimatickým podmínkám, a že tudíž duch nevine, kudy chce, nýbrž že podléhá týměz vlivům jako např. reprodukce koal. Verbis expressis rozvíjí svoji tezi v doslovu. Dokonce ji doplnil i mapkou „centrální Vysočiny“ (= Českomoravská vrchovina) jakožto „bermudského poetického trojúhelníku výskytu vědecky nevysvětlitelných poetických jevů“. Tento svůj iracionální trigon ještě víc zatemnil vymezením namísto třemi hned celými jedenácti vrcholy (Petr-

kov, Tasov, Bítov, Stará Říše, Nová Říše, Krasnice, Telč, Jaroměřice, Třebíč, Kostelní Vydří a Brtnice). Jde o místa, kde se narodily a žily či alespoň část života prožily, popřípadě zemřely Čílkem vybrané osobnosti kulturního a duchovního života (B. Reynek, J. Deml, J. Kuběna a jeho družina básnická, J. Florian a jeho druzi, V. Furch, O. Březina, V. Nezval a další, Josef Hoffman) nebo eventuálně působily či působí některé Čílkovi sympatické instituce (*Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří*).

Očekává-li snad někdo od *Sépiových maleb* edici původních Furchových dodnes životních veršů, jejichž existence je nepopíratelná, záhy zjistí lichost svých nadějí a bude se muset poohlédnout po jiné furchovské edici. Četba Čílkova pokusu mu totiž nutně přinese zklamání. Nejde-li totiž od počátku o vědomý literární podvod, pak trapný obsah jinak úhledně vypravené knížečky padá na vrub buď naprosté nevědomosti a nepoučenosti, nebo krystalicky čirému diletantství jejího původce, eventuálně smrtící kombinaci uvedeného. Je to zvláštní: ač se jedná o edici, tento termín se nikde neobjevuje, natož aby se její autor obtěžoval vysvětlit, jakými zásadami se při její přípravě ráčil řídit, které z předchozích edic Furchovy poezie užil jako východního textu, a aby např. zdůvodnil ten který závažnější zásah do autorské díkce a obraznosti Furchovy. Jestliže se on sám spokojuje toliko s povšechným konstatováním, že „text tohoto výboru je mírně modernizován, např. v psaní slov: vyjevila–zjevila se, zbudil–vzbudil, mrvila–pohnojila, vůkol-

kolem, kteréž–které; a v několika podobných příkladech“, s oznámením, že „z některých básní je uveden pouze charakteristický úryvek“, aniž ovšem uvádí, z kterých, a jestliže konečně sděluje, že „část básní [...] neměla původně titul“, nemůže chtít totéž po svém čtenáři. Tím spíš, že podává zmatečnou informaci. V básni pod titulem *Stříbrné nítě měsíce* hned v prvním verši stojí: „Měsíc vůkol stříbrné hází nítě“.

Editor ale skromně zamlčuje četné jiné zásahy do Furchových veršů, nedbaje přitom skutečnosti, že tím paralyzuje jejich konotační potenci a autorskou mluvu vůbec. O vhodné příklady není nouze. Původní Furchovo dvojverší „Milku, vábiš pláčem, / vábiš pousměchem...“ (in *Plná luna*, s. 74) Čílek bez mrknutí oka mění na „Erote, vábiš pláčem, / vábiš úsměvem...“ (s. 20) Slovanského Milka, který znamenitě přiléhá nejen k době, nýbrž především k autorovu přesvědčenému slavjanofilskému smýšlení kollárovského typu, nepřipustně nahrazuje řecký Éros a *letmost a prchavost* pousměchu zase *strnulost* úsměvu. To je ovšem mrzačení básníka, vykrádání jeho světa a cenzura historické konkrétnosti básníkovy sdělení. A uvědomuje si Čílek, jak o své vůli změnil původní rytmické schéma? Určitě ne. Jen o to usilovněji vrší tiskové chyby. Např. v edici Karla Svobody, 1917, s. 34, dvojverší

jedné z *Písní hostýnských* zní: „zapadlo slunce, zhasla jeho zář, / tu se vyjevila bledé luny tvář...“ Čílek je pak upravil takto: „zapadlo slunce, zhasla jeho zář, / tu zjevila se bledé luny zář...“ (s. 55) Václav Čílek zkrátka zjevně přecenil své schopnosti a jak je patrné z jeho úvodu pod titulem *První moravský básník* navíc naplno odhalil své prabídné stylistické schopnosti a náchylnost k nesmyslným a prázdným floskulím

a gramatickým vazbám typu „zbytek života je o práci a churavění“ (s. 9). Pokud docela neztratil smysl pro svoji mateřskou řeč, pak snad i on pochopí, že lidská tragédie Furchova nespočívala v tom, že závěr básníkovy života „byl o nemoci“, ale ve *faktickém* smrtelném onemocnění. Nikoli *komunikátem* o nemoci, což užitá konstrukce sděluje, nýbrž bezprostředně *žitou*, k předčasné a bolestivé smrti neodvratně směřující skutečnosti, což je rozdíl. Jeho informace o Furchově díle jsou ploché a neúplné – vliv Sušilův téměř přechází, nevšímá si kultu Velehradu a Hostýna, moravského vlastenectví, úcty k *Rukopisům*, kterou projevil i literárně, obdivného vztahu ke Kollárovi, soudobého slavjanofilství atd. Důvod pro přijetí Čílkovy furchovské edice lze nalézt jen s vypětím sil, ale jeden tu přece jen je: jako názorná pomůcka budoucím editorům, jak se edice dělat nikdy nemá.

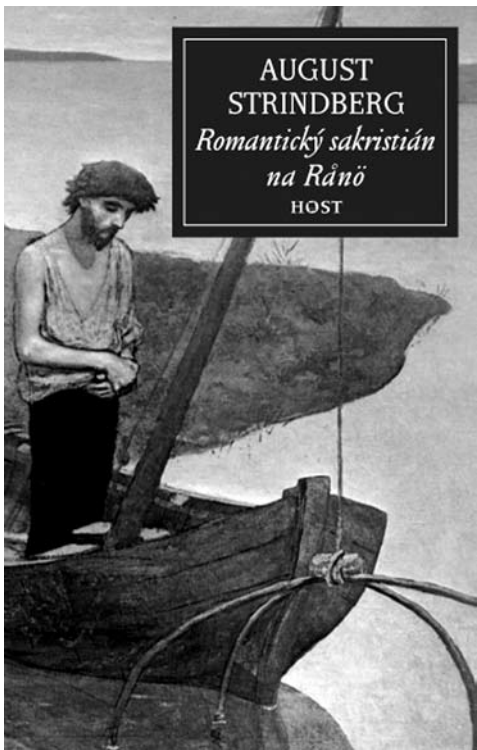
Petr Hora

STRINDBERG NEZNÁMÝ – A BOHUŽEL I K NEPOZNÁNÍ

August Strindberg:
Romantický sakristián na Rånö
Přeložil Otakar Franczyk
Host, Brno 2006

Roku 1887, po mnohaletém nuceném pobytu v cizině, po dramatickém a skandály opředeném rozpadu prvního manželství, v chudobě, zadluženosti a duševní krizi, s níž se literárně snažil vypořádat v nepublikovatelné *Bláznově obhajobě*, vydal August Strindberg román *Lidé na Hemsö*. Je to tragický, ač skoro úsměvný, lidově jadrný příběh boje o moc mezi dvěma vesničany ze stockholmských ostrůvků, sér. Okouzлил jím nakladatele i čtenáře. Nadšený Bonnier hned žádal pokračování v podobném duchu, a tak vznikla sbírka *Život v sérách* (1888), jejíž ústřední povídkou je *Romantický sakristián na Rånö*. Séry, „spojení melancholie a drsného humoru, chorob a zdraví, civilizace a primitivismu, souše a pobřeží“, kde dříve s rodinou a přáteli trávil celá léta, měly pro Strindberga v době odloučení přímo magickou přitažlivost a vracel se k nim i později.

Povídku o romantickém snílkovi Alrikovi z Rånö autor dlouho považoval za to nejkrásnější, co napsal. V mnoha aspektech to je bezesporu průkopnická a velmi originální novela. Uprostřed vrcholícího skandinávského naturalismu podniká Strindberg hlubinnou sondu do lidské duše, píše o síle životní lži, snů a básnické fantazie, která tlumí, přetváří a zakrývá krutou pravdu a potlačované pocity viny. Alrik vidí svět kolem sebe v oživlých obrazech, které si ve fantazii kreslí z toho, co vnímá smysly: stromy se proměňují ve vojska v šiku před bitvou, varhany, které v něm vzbuzují úctu a bázeň, jsou pro něj jednou trupem velryby, jindy jeskyní, kde bydlí troll, z náhodné dívky v kostele si vysní snoubenku Angeliku a vůbec největší útěchou je mu hudba. Barvitě metafory, přirovnání, podobenství, postavená na zcela konkrétních a živých představách, a bohaté asociace, připomínající vnitřní monolog mozku zaplaveného

přívalem nových a nových obrazů, jsou pro Strindbergův styl příznačné už od *Červeného pokoje* (1879). V novele o varhaníku ze stockholmských sér ale poprvé dochází k originálnímu propojení tématu s formou: dříve bylo obrazné vidění prostředkem autorského popisu, v *Romantickém sakristiánu na Rånö* nahrazují přeludy skutečnost přímo v myslí hlavního hrdiny a ten podle nich jedná. V závěru povídky Strindberg svou dobu nezapře a naturalisticky, až neesteticky názorně důvod Alrikova blouznění vysvětlí.

Varhaníkův příběh je ve Strindbergově tvorbě výjimečný. Mohli bychom mu vytknout únavné opakování stejných motivů, výčty názvů ostrovní fauny a flóry, vršení obrazů a neústrojný závěr, je však zajímavý a v autorově díle důležitý. To ovšem lze sotva tvrdit o zbývajících povídkách, zařazených do tohoto českého vydání ze sbírky (dovolím si vlastní doslovný překlad) *Krásná zátoka a Průliv hanby* (1902). Různě se překládá jako *Paradín a Ostudec*, případně *Krásnice a Ostudín* nebo *Krasotín a Ostudov*. Tyto

protikladné lokality mají jednak paralelu v biblických horách Hebal – hora zlořečení a Garizim – hora požehnání, zároveň jsou inspirovány švédskými sérami a jako symboly se v autorově tvorbě objevují mnohokrát. Strindberg se tady ponořil do tematiky lidského utrpení, trestu a vykoupení, která se v jeho tvorbě kolem přelomu století objevuje skoro nutkavě. Příběhy použil k demonstraci sociálních kontrastů a k moralizování nad nespravedlivým a nezaslouženým lidským údělem. Umělecky nesrovnatelně zdárněji jsou tato témata zpracována v dramaticch *Tanec smrti* a *Hra snů*.

Strindbergovy prózy i dramata jsou překladatelsky velmi náročné. Jejich síla spočívá mimo jiné v rytmickém, hudebně uspořádaném bohatém jazyku, který v konkrétních detailech čerpá z autorova života. Franczykův převod bohužel dělá autorovi medvědí službu – škobrtá, neudrží stylistickou rovinu, je nemotorný, nesrozumitelný a komický. Se slovosledem si překladatel hlavu neláme, uplatňuje v češtině švédskou souslednost času, nevádí mu doslovné předložkové vazby ani přemíra nepravých vět účelových. Že si plete losa se sobem (str. 49, tady je místo losího telete *sobí kravka*), to se stát může, ale když mluví o strachu ze *sobího býka* (str. 85), to už by mělo vyburcovat i redaktora neznalého švédštiny. Stejně zřejmě je, že *nosní křídla* (str. 124) spíš bude chřípí, *dětská sága* (název jedné z povídek) je prostě a jednoduše pohádka, *žalm* je duchovní píseň (str. 32), drny trávy nejsou *pahorky* (str. 49) a Alrik se rozhodně nechce *zachytit o ostružiník* (str. 49), to je asi jako chytat se lesních jahod, jen si chtěl utrhnout morušku, a tak dále. Jenže ani takovéhle úlety pořád ještě nedělají z překladu úplný paskvil.

Horší jsou stylisticko-lexikální neobratnosti jako *smírčí otloukánek*, volba slova *kuliferda* pro otrlého loďníka a neodpusitelně nečeské formulace typu: „...seděl nejmladší příručí u otevřeného okna s rukou pod bradou za pozorování měsíce,“... (str.7), „Výsledek je však pouze ten, že krámský sluha vyběhává ven...“ (str. 13), „Zároveň chtěl něco říct, jenže pouze se pohybovaly rty za potřásání hlavy.“ (str. 22), „...odkud si pomá-

hal si ke kořenářství...“ (str. 25, v originále hledal cestu), „...není to budova – pakliže ne množství závěsných věžiček z rytířských hradů –“ (str. 30), „... to všechno za štipání komárů,“ (str. 49), „...královna Maria Eleonora se tu zdržovala ukryta před svým proslulým úprkem.“ (str. 52), „...a když nebylo možno lovit ryby, přestalo podávání na stůl.“ (str. 56, kde se myslí, že nebylo co do úst), – a tak dál a donekonečna. Přímo komicky zní třeba formulace: „... a objímaje prostě oděnou dívku svýma velikýma upatlanýma očima,“ (str. 11) nebo „...dostal vyhubováno, až se mu zaprášilo za ušima!“ (str. 116).

K těmto namátkovým ukázkám, jež by i tak měly autora překladu odsoudit na skřípec, je nutno uvést přehmaty obecnějšího charakteru. Především jde o onikání, které bylo v polovině 19. století naprosto běžné, dnes však působí nejen archaicky a nemístně, ale mnohdy je i matoucí: „*K čertu, to chce jít strejda v sobotu večer k přijímání!*“ (str. 10, spíše: Sakra, chlape, jdeš snad k oltáři? V sobotu večer!) „*Co táta dělal na opačné straně Švédska?*“ (str. 36, spíše: Otče, jak jste se dostal až...). Přímo začátečnickou chybou jsou potom nepřeložené a případně pod čarou dovysvětlené či v uvozovkách uvedené pojmy: „...*veliká loď zvedá topp a klyver,*“ (str. 94), „*Tu zaznělo prazvlastní knarpání,* jako když vzlétají kachny.“ (str. 103), „*Hiv pall!*“ (str. 117). Pod čarou se tu jinak čtenář vůbec dozví hodně nejen z biblické a švédské historie, ale třeba i to, že javor má nosy, jak tomu říkají švédské (!) děti. Na str. 62 se z iniciativy horlivého překladatele při letmé zmínce o slinovém lomu jako místě vražd a sebevražd dozvídáme pod čarou, že „– *slín se téžil pro vylepšení pudy*“.

Je samozřejmě věcí názoru, zda ze slavného autora vydávat i to, co se mu zjevně nepodařilo a zcela zapadlo, jako je tomu v případě povídek ze sbírky *Krásná zátoka a Průliv hanby*. Možná že by se dalo diskutovat o tom, zda výběr ze jmenované sbírky byl proveden dost citlivě a obratně. Avšak co je v tomto případě zcela zřejmé a neod diskutovatelné, je tak mizerná úroveň překladu, že by dokázala zahubit i dílo podstatně vyšších kvalit.

Dagmar Hartlová

PARALELNÍ KONTEMPLACE FILOZOFA MATHAUSERA

Zdeněk Mathauser:

Báseň na dosah eidosu. Ke stopám fenomenologie v ruské literatuře a literární vědě

Univerzita Karlova, Praha 2005

Mathauserova kniha *Báseň na dosah eidosu* vyšla v roce 2006, ale jak už to tak bývá, je datována rokem 2005, kdy Zdeněk Mathauser dovršil pětáosmdesátku. I proto má tato kniha charakter určitého zúčtování – podle mne velmi předčasného. Při své neutuchající pracovitosti a elánu už autor vydal málem desítku nových studií a v těchto dnech mu vychází kniha filozofických statí. V jedné ze starších studií (*Česká literatura* 5/1992) *Sekundární literatura* či *paralelní kontemplace* se Zdeněk Mathauser zamýšlel nad odbornými reakcemi, ke kterým vyzývá umělecké (nebo vědecké) dílo. Jednou z jejích podob může být i *paralelní kontemplace*, jakési volné zamyšlení inspirované dílem. Kniha *Báseň na dosah eidosu* může být přímým dokladem toho, co tato paralelní úvaha ve skutečnosti je. Autor stále „odbíhá od tématu“, činí tak však způsobem velice tvůrčím – uvádí příklady, možnosti, souvztažnosti, přímo s virtuozitou (asi jako když kouzelník vytahuje karty z rukávu) nachází paralely, cituje; uvede-li nějaká fakta, třeba právě z filozofie, hned uvede obdobnou afinitu z literatury, a co víc, dovede nalézt společné jmenovatele. Mathauser přečetl víc než spoustu knih, to přečetli i druzí, někteří dokonce více, ale Mathauser jim porozuměl, dovedl je zařadit a jakoby s lehkostí s nimi pracovat. Autor této recenze se přiznává, že měl kdysi v plánu jakousi polymetodologii, kde chtěl jednotlivý jev umění (popřípadě kultury) zkoumat ze všech hledisek a rozebírat jej paralelně nejružnějšími metodami. Tuto práci už začal a shromažďoval kolem sebe kolektiv, který se eventuálně mohl proměnit v ústav. (Zlikvidovala to bratrská invaze sovětských vojsk.) Mathauser ač jedinec je takovým ústavem, dovede si posvětit na problém z nejružnějších úhlů a hledisek a rentgenovat jej lampami směrů a škol.

• • •

Báseň na dosah eidosu je kniha o 375 stránkách a už její název je významný; přeložme-li *eidos* jako podstatu, báseň se jí zde blíží, ale zůstane jen „na dosah“. Kniha je rozvržena do pěti kapitol, ovšem ve skutečnosti má dva díly, ten první tvoří úvodní kapitola nazvaná *Fenomenologie a sémiotika*. Studie této kapitoly jsou po výtce abstraktní; problematičnost tohoto přístupu se však mění v Mathauserovu přednost. Mathauser se nezaplete do abstrakt, za kterými by neviděl realitu – je-li třeba, okamžitě přejde v konkrétní, tedy k uměleckému dílu. Otevřeme první kapitolu zcela namátkou, str. 18: „*Analogie kubismu a kubofuturismu s fenomenologií mi umožnila pochopit dobovou potřebu obrazu světa odhlížejícího od psychologizující drobnokresby stavů, které Majakovskij nazval »citovým trnutím«. Jeho milostná poezie zná jen tahy přes celá nebesa: Kdybych byl / maličký / jak Veliký oceán, / na špičky vln bych vstal, / pocely přilivů bych luně házel. / Kde však bych milou si našel / pro svoje srdce já, / vždyť v droboučké nebe by taková nevešla se!*“ A stejně jak dovede abstraktum vyústit v konkrétní, dovede smysluplně přecházet i z konkréta do abstrakta.

V citované větě se objevuje termín fenomenologie – a tak je tomu v celé úvodní kapitole. Nejspíš je to slovo objevující se nejčastěji v celém textu. Mathauser je fenomenologií přímo prostoupen, až posedlý. Je nutno přiznat, že po suchopáru dříve povinného – alespoň pro nás starší – marxismu, ovšem zbaveného vši štávy a mnohostrannosti, je fenomenologie úplná osvěžující mana. I když i tato kniha může být neodborníkovi někdy těžko čitelná, může se soustředit na některé závěrečné

statě, kde je fenomenologie podána více než srozumitelně. Na Mathauserovi je to vzácný postoj, že ač je absolutní vyznavač fenomenologie, na konci knihy se zamýšlí nad střídou směrů (což není vhodný termín), a bere v potaz i nutné vystřídání fenomenologie, což se, vlastně už od dob Heideggerových, děje. Je však třeba Mathauserovi přiznat jednu „lišáckou“ přednost: on druhé „směry“ akceptuje a přizpůsobuje fenomenologii, dokonce je do ní jaksí vtahuje.

To, co jsme nazvali druhou polovinou knihy, je věcně víc než polovina. Její části nazýváme kapitoly, a těch je celkem pět. Každá tato kapitola sestává z jednotlivých statí. První polovina je zároveň první kapitolou, druhou polovinou jsou „zbývající“ čtyři. Je věnována převážně ruské literatuře. Paradoxně začíná Mathauserovým *doslovem* (respektive výtahem z něho). Tento doslov pochází z opravdu slavné – a to nejen mezi rusisty – knihy *Kolo inspirace*, která vyšla v roce 1967 péčí Václava Daňka a dnes už zemřelé Hany Vrbové v nakladatelství *Svět sovětů* (!). Podtitul knihy uvádí ruskou básnickou modernu a název celé Mathauserovy studie zní *Zlatý věk ruské poezie*. Dnešního čtenáře, zvláště mladšího, ani nenapadne, že už v těchto nadpisech byl značný kus odvahy, svým způsobem provokace. Neboť moderna byla pro sovětskou literární vědu termín zapovězený a nanejvýš použitelný jako nadávka, jako označení hlubokého úpadku Západu. A „zlatý věk“, to byl skoro úředně posvěcený básnický opis literatury počátku devatenáctého století, zahrnující zvláště tři jména: Puškin, Lermontov, Gogol.

• • •

V bloku studií o Majakovském, Mathauserově nejoblíbenějším básníkovi, autor vidí tohoto básníka – a vůbec futurismus – jako jednoho z uskutečňovatelů fenomenologie. Hrdina Majakovského poezie nestojí vně básníkova pohledu, ale je plně integrován. Je v estetickém reálu. Ostatně velmi často je to Majakovskij sám. A tady je nesmírně inspirativní Mathauserovo jemné, přímo chirurgické rozlišování. I Majakovskij jako člověk je z jistého pohledu autorem básní o Majakovském. Je to autor životopisný, biologický, kromě něho však existuje „autorský subjekt“, který je skutečným autorem díla. Je to jakýsi dvojník živého autora. Mathauser této dvojici věnoval zvláštní studii už v první půli naší knihy (47 a d.) a rozplétá zde složité pletivo mezi životopisným autorem a tímto konstruovaným, ale také velmi živoucím autorem. Někdy se k sobě blíží, jindy se autor-šosák velice liší od krevnatého autorského subjektu. Futurismus je pro Mathausera daleko „reálnější“ než všechny předcházející školy a směry dohromady. „*Futurismus [...] přijímá tento svět se vším všudy a přikládá takový význam aktivnímu, intenzivnímu, dynamickému vztahu básníka k tomuto světu. Lépe než dosud nyní patrně chápeme i to, proč futurismus přináší symbiózu intuice a rozumu.*“ (str. 102)

Už za první republiky byl s Majakovským jako představitel soudobé ruské poezie vyslovován Jesenin. Ten byl v Rusku i za sovětské éry milován, a zároveň oficiální kritikou odmítán. Mathauser odmítá Jesenina jako „*posledního básníka ruské vesnice*“, což celá recenzentova generace přijímala u Jesenina jako epiteton constans. „*Jenže právě takové jednoznačné ztotožnění s patriarchální rolnickou poezií brání dnes plnému prožití jeho modernosti,*“ říká Mathauser na str. 125. Jsme u podstaty, u rozlišení moderny a avantgardy. A zabýváje se Jeseninovou poetikou, prokazuje Mathauser, že Jesenin byl zasažen městem daleko víc, než se soudívá, že jeho spojení s mytologií venkova není nikterak hluboké. Závěrem si Mathauser neodpustí jakési vyznání vůči Jeseninovi, nechce jej přenechat „žebříňákovému Rusku“. Jesenin „*patřil k těm, kdo moderním tvarem své poezie předjímali ono Rusko, jež bychom chtěli natrvalo vidat*

na východ od nás, Rusko evropské, moderní, demokratické“. (str. 133)

Překvapivě málo místa věnuje Mathauser Pasternakovi. Vidí jej jako básníka „absolutních významů“, „napjatého neklidu“, „vlácnosti života“, kterého nejvíce charakterizuje ruský název jeho básnické sbírky *Sestra má – život*. Přesto Mathauser Pasternaka, obvykle (snad jenom z tradice?) považovaného za básníka těžkého a nepřístupného, nazývá v samém konci své statí „*géniem lehkosti*“ (str. 141). Je-li Majakovskij stálým zdrojem Mathauserovy vědecké inspirace, je Marina Cvetajevová největší Mathauserova láska ruské poezie první poloviny dvacátého století. S touto básnírkou jsme „*v řiši ducha, a to znamená v řiši intelektuální a emocionální ryzosti, čistoty, vznešena. [...] Tato Marina Cvetajevová přede mnou vyvstává především.*“ (str. 157)

• • •

To, že marně hledám Mathesiův výrok „*Každého básníka je třeba vykládat z teorie jeho školy, směru*“, je pro mne zahanbuující. Anebo to řekl na některé z přednášek? Anebo to dokonce řekl v nějaké uzavřené společnosti? Udělalo mi skutečnou radost, že Mathauser vidí takovou direktivu, aspoň pro avantgardu, jako závaznou, a dovolává se k tomu právě Mathesia (str. 165), z něhož to vyčetl bez citátu. Nazývá to „lokálním“ principem zkoumání avantgardy. Takových principů vidí celkem devět, například princip sociologický, princip rozporu, princip generalizace. Snad se k tomu on sám nebo někdo jiný ještě vrátí.

Kapitolu nazvanou *Naděje let šedesátých*, kterou by bylo možno po libovůli rozšiřovat, ukazuje v podstatě Mathausera kritika. Mathauser rozhodně nepatří mezi kritiky „obávané“, kteří si vyslouží své ostruhy tím, že každému vynadají a sebe ozáří aureolou všeznalce. Mathauser vždy byl a je a zřejmě zůstane kritikem chápajícím. Snaží se k autorovi proniknout a jeho „opravy“, „návrhy na jiné řešení“ i vyslovený nesouhlas jsou podány vždy s určitou generozitou. V knize byl Mathauser na své recenze skoupý, zařadil sem Solženicyna a Okudžavu (oba byli vcelku celosvětově přijati), brání Vozněsenského (nepochybně právem) a neodpustil si – podle mých vědomostí svůj světový objev – básníka Ajgiho. Čuvašský básník Ajgí píše rusky (aniž se odcizuje svému původu) a podle Mathausera je jeho obraznost zcela moderní, odpovídá dokonce fenomenologii, v jeho básnických obrazech se jeví ona „samodanost“ předmětu, kterou vidí v souladu dokonce s novější filozofií, s Derridovou dekonstrukcí. Okouzluje nás Ajgí, a ať to zní jakkoliv nepřipadné v recenzi na odborný text, okouzluje nás i Mathauser, jehož vývody se jeví abstraktní, ale jak jsme uvedli zpočátku, přechází lehce ze svého abstraktního teoretizování k naprosto konkrétnímu. Nicméně jedno zůstalo nezodpovězeno – je Ajgiho vidění a obraznost podmíněna čuvašským světem, který je kupodivu v souladu s modernou, anebo Ajgí, nepopsaný list, vstřebal rychle právě to nejmodernější, současné, až trochu budoucnostní?

Málem dvacetistránkovou stať *Virtuóznost či »metahabilita«*? považuji za jednu z nejprínosnějších v celé knize. Je jen škoda, že autor nikde nedefinoval habilitu (a tím i metahabilitu), kteréžto termíny nejsou v naučných slovnících. Ovšem jen trochu soustředěný čtenář rychle pochopí, a kdo sleduje Mathauserovu činnost bedlivěji, setkal se s pojmy již dříve. Tak oč jde? Vlastně jenom o pořádek. Mathauser zde prokazuje, že umělec může ovládnout svůj nástroj virtuózně, a přece to není vrcholné umění. Čtenáři se stále vkrádá představa, že jde jen o umění reprodukcí, a má před očima houslistu nebo někoho podobného. Není tomu tak, platí to pro veškeré umění a velice bychom krivdili Mathauserovi, kdybychom mu toto zjednodušení podsouvali. Skoro se chce vytvořit novotvar – proti virtuozitě stojí habilita, proti nadvirtuozitě stojí metahabilita. Nejvyšší metou

umění je, pokud plyne jakoby jednoduše, bez problémů, se samozřejmostí. Když si nic kromě toho, co nám umění chce říci, neuvedomujeme. Takové umění se může jevit jako primitivní, ale to je jeho nejvyšší stupeň, je to právě ta metahabilita, která platí nejen pro houslistu, ale pro všechny umělce.

Stať *Z protokolů o nebeských setkáních filozofů a básníků* se může jevit jako hříčka, a v jistém smyslu to hříčka je. V nebi se setkají Jesenin a Majakovskij (už po Majakovského sebevraždě), jejich hovor „zapisuje“ Marina Cvetajevová, která skutečně o takovém setkání dovedla psát. Po více méně málo závazném rozhovoru dojde na filozofická témata a Mathauser zde formuluje některé odvážné teze, odvolává se na to, že patří už Husserlovi. Nejvíce šokující je snad tato pasáž: „*K redukcím, jak ve filozofii, tak v umění, však nepatří jen metodologické odmyšlení statutu reality, ale mimo jiné také racionální zření určitých obecnin tam, kde se jiné přístupy vůbec neodvažují mluvit o zření, o vidění, a připouštějí u takového předmětu pouze jeho spekulativní, odvozené uchopení. Husserl byl naopak přesvědčen, že **určitá abstrakta lze přímo zřít.***“ [zdůraznil J. F.] (str. 271) Kdo z nás dorostl tomuto problému?

• • •

Závěrečná část Mathauserovy knihy slibuje oddech od těžkých filozofických partií. Tento oddíl přináší několik interview s Mathauserem. Hned první pochází z roku 2000, s autorem ho vedl Jiří Cieslar. Je škoda, že nemůže v započatém rozhovoru pokračovat (zemřel 16. ledna 2006), protože právě to je ten rozhovor, kde se mísí – naprosto organicky – Mathauserův život a jeho názory s výkladem (chtěl jsem říci školským, lze to takhle vyjádřit?) fenomenologie. Je-li rozhovor s Věrou Linhartovou (právě s Věrou Linhartovou!) v podstatě užitečné zopakování Mathauserova života (člověka těžce zkoušené generace), rozhovor se dvěma pracovníky Ústavu pro českou literaturu, Jiřím Holým a Milanem Jankovičem, nás opět vrací do oblastí vědecké teorie. Nejprve naráží na strukturalismus a jeho „zhumánění“. Tazatelé připomínají Mathauserovu knihu, o kterou vlastně šlo (*Estetika racionálního zření*), a Mathauser se vrací ke svému čtyřúhelníku umělecké situace; uvádí, že se při zdůrazňování toho, co odvádělo Heideggera od Husserla, zapomíná na to, co je spojovalo... Je to složité, a snad není můj hřích příliš velký, řeknu-li, že jde o ono přímé zření. Na otázku po soudobém stavu literatury se Mathauser v podstatě vyhnul odpovědi. Což je vlastně odpověď dosti výrazná. Bezprostředně na to navazuje příspěvek do ankety časopisu *Host K postavení a funkci literatury za posledních 13 let*. Dnes by se psalo za posledních 17 let, nicméně odpověď zůstává v platnosti. Mathauser se obává ponechání starého obsahu (nebo starého přístupu) – jen s opačnými znaménky. Domnívá se, že nová literatura nahlodává postmodernismus. [To je moc dobře, myslí si recenzent.] Je podivuhodné, že Mathauser při své práci stihne přečíst tolik ze současnosti. Jmenuje ještě Hrabala, ale hlavně Hodrovou, Kratochvíla, ironizujícího Topola a s určitým zaváháním Viewegha.

Co však je velmi překvapivé, že právě v závěru své knihy uvažuje o překonání fenomenologie navázáním, revizí (dodejme a rozvinutím), při čemž jmenuje Heideggera, Gadamera, Patočku, Ricoeura, nejvíce je popřena Derridou a naplno Rortym. Mathauser, aniž pojmenovává, se domnívá, že nastupuje nový transcendentalismus. Recenzent je však spíše toho názoru, že nastupuje totální defetismus a appease-ment v politice, žurnalistice, umění, opřený o všechny možné i nemožné filozofické směry. Lze si jen přát, aby neměl pravdu recenzent, nýbrž dosud, i když zdaleka ne podceněný, přece jen ne zcela doceněný filozof Zdeněk Mathauser.

Jiří Franěk

DANTE PŘIŠEL ZADNÍM VCHODEM

Michal Jareš: Kdo dnům rozumí
Lubor Kasal, Praha 2006

Stačí jedina knížka a všechno je rázem jiné... Něco se pohnulo v české poezii a může za to pátá sbírka Michala Jareše! Už kniha předchozí (*Brzo je k lásce, pozdě k řečem*, 2001) byla znamenitá. Jareš přitom není z těch, kdo by se prosazovali do velkých nakladatelství. První tři sbírky vydal vlastním nákladem a čtvrtá vyšla při olomoucké *Aluzi*. Ani jeho současné nakladatelství není zrovna olbřímí podnik, ale odměna nakladatele bude v tomto případě velká: vydal totiž jednu z nejlepších knih české poezie v době od listopadu osmdesát devět...

Skončila hra se slovy, verši, názory, postřehy, náladami. Tytám jsou sbírky mnoha autorů, o nichž jsme se domnívali, že jsou nadějně a dobré. Že jsou lyrickými výpověďmi, které dostály nárokům žánru a obstojí v běhu literárního času. Které jsme četli s uspokojením a uznáním, neboť to byly knihy poctivé! Poctivost v poezii nestačí; určující je tvůrčí čin. Nová Jarešova sbírka je tvůrčím činem, který vysoko pozvedl nároky na hodnotu literárního díla.

Básník, který promluvil v této knize, není žádný troškař: jeho úvodní tercíny (*Nálada postdušičková*) mají sílu valivých ložisek a ani drobný rozsah většiny ostatních básní by nás neměl zmýlit. Nejde tu o dojmy a pocity, krajiny a city, jak v lyrice bývá zvykem, to všechno je zapomenuto společně s hrou se slovy. Na scénu vkročil moralista. Ano, básník moralista, jakých tu je od Holanovy smrti jako šafránu! Všichni jsme tak nějak až příliš dosedli na dobře polstrované židle svobody. Je nám dobře nebo špatně, jsme šťastní nebo nešťastní, většinou však ani to. Velká poezie je ale vždy moralistická: jde v ní o bytí, bytí všeho a bytí jako takové.

Ve sbírce *Brzo je k lásce, pozdě k řečem* šlo ještě spíš o bytí jednotlivých věcí. Už v ní si ale básník uložil klauzuru přísné formy;

a nejen v ní, také ve sbírkách předchozích. Nechjme tu zazníť jednu z příznačných básní: „*Už kůrka nepřejícna / ztvrdla jak kůstky v prstech / A voda včera plicná / dnes chrstne // Mnohý se tudy bral / s šeptandou nepokoutnou / Bráníš se Zatím dál / listy žloutnou*“. Jsou to (pokaždě) všehovšudy dvě čtyřverší, ani veršík navíc. Vzhledem k omezenému rozsahu je výpověď maximálně kondenzovaná. Kde se jiný rozplyne v detailu, nasadí Jareš neologismus. Text je abstraktní, i když končí v přírodním motivu. Vzájemné konverze mezi přírodou a metafyzikou jsou tu příznačné. Písnová škola *Záhřmotí* našla v Jarešovi svého legitimního dědice.

Ve sbírce *Kdo dnům rozumí* je rozsah všech básní druhého oddílu stažen na pět veršů. Mýlil by se každý, kdo by čekal lyriku inspirovanou Dálným východem, přestože Jarek tuto tradici uctívá a v minulosti se ukázal být mistrem korejského sidža. Tendence je zcela opačná, však se ne nadarmo tento oddíl jmenuje *Rozhovory...* Vládne tu napětí, rozpory a svár až hérakleitský. Každá z těchto básní (až na vstupní, která nás uvádí do situace) představuje minidrama, kde vládne dialog. V některých se mluvčí změni jednou, v některých dvakrát či třikrát, v jednom případě však (*Na rozchodu*) obsahuje pět veršů textu deset replik! Tématem může být život přidavačů na stavbě, vztah mezi pohlavími nebo jiné všední věci, ale také orfeovský či kristovský mýtus nebo echo holocaustu; stáří, smrt a plynutí času. Nevládne tu (tedy) lyrický, nýbrž dramatický princip.

Dramatično je vlastním důvodem, proč Jareš volí tercíny s jejich komplikovanou tektonikou. Trojverší je velmi malý rozsah a téma, důmyslně nabodávané na rýmy jako Šebestián na mučednický kůl, se dere ze strofy do strofy, zadržává a opět vzlétá; jsou to balvany, které se valí z ještědských plání. Výsledný tvar je ale spíš holanovský než dantovský; připomíná vzdálené básníka prvních *Příběhů*, strofických a rýmovaných. Ale zatímco u Holana byly rýmy uzavřeny do jednotlivých strof, je rým v tercínách

něčím, co jednotlivé strofy spojuje touž měrou, jakou rozleptává a fragmentuje téma. Za incipit *Nálady postdušičkové* by se věru nestyděl Holan ani Dante: „*Sníh ještě věřil člověku, že mu / neublíží... Chyby se dály dál... / Psi pozvolna blížili se k mému // slepému žvýkání pravd a co já / vím, co táhne čenichavce k lidem... / Sníh padal a vítr prohro- toval // cestu, prý syn ho zlobí...*“ Prvních pár veršů stačí, abychom věděli, na čem jsme.

Zdůraznili jsme dramatické napětí a neologismy, které jsou pro Jarešův styl charakteristické; setkáváme se s nimi natvrdo už v incipitu sbírky. Také rým a metaforika prozrazují mistra. Rýmová poloha je bohatě odstiněná a sahá od štěpného rýmu přes rýmové echo a konsonanci až k rýmu lámanému. Metaforý: „*Mlha je člověk, mučený hladem*“; „*než kývne na podzim, osedlá krysu*“; „*vraždy z kuchyňského ghetta*“. To jsou případy jednoduchých trópů; ty složitější Jareš epizuje a proplétá s jinými obrazy. Neodpustím si ještě jeden citát z *Nálady postdušičkové*; je myslím názornou ukázkou imaginace moralisty: „*Když mravní zákon někde nad námi, / tak ve mně nekonečno, hrůzo hrůz... / Do konce života stát u brány / a bít se podívat na svůj Velký vůz, / naříkat tence ze svého peřechu, / nedělat nic, jen kontrolovat puls...*“

Všimněme si skryté polemiky s Kantem... Dnes je módou vystavovat na odiv svou nevzdělanost, spisovatel aby se málem omlouval za to, že ovládá pravopis! A mravní zákon? Ten zmizel ve hvězdách! Jareš je ale poeta doctus, básník ze staré školy, jako jím byl Dante, významný literární teoretik, a jako jím byl Holan ve svých filozofických skladbách. Postmoderna musí být o to vzdělanější, oč více synkretizuje, ironizuje a vrací se k pramenům... A také mravnější, nemá-li se stát pouhým zlozvykem a epizodou v symfonii časů! Jarešův „kontra-Kant“ je z holanovské žuly: v tomto vesmíru se všechno, láska, život i smrt, děje jen jednou jedinkrát: „Podzim končí, bubnuje do plechů. / Milovat písně, život i máry / a konec bude dobrý – bez dechu.“ Postmoderna netvrdí smrt Boha. Miluje Boha, o němž ví, že nikdy neexistoval.

To znamená: vděk tomu „Bohu“, který nás stvořil, jak nejlépe uměl, nedokonalé a smrtelné, jako všechny ostatní tvory... To znamená: nechtít (po Něm) nic. Nesmrtelná duše? Jaká nehorázná neskromnost, jaká pýcha! Tyto vaše duše, umolousané konzumem a náboženstvím, že by měl přijmout do svého křišťálového Nebe? Tak uvažuje o Bohu postmoderní filozof, a pokud uvažuje jinak, je to teologický modernista, ne postmoderní filozof... U Jareše vládne matka Evoluce a Bůh je ironizován jako *Starý sběratel*, kterému je třeba domluvit: „*Kdyby pán bral každý krám, / drek, šunt co se mu líbí, / kde by byl pak?* – *S věcmi sám!*“ Zvěčnění duše není důsledkem konzumního života. Je to dědictví přelých epoch, které tak rády pěstovaly konkurenční prostředí a volný trh spásy. „*Na zem se odjakživa slétá, jsi-li smělý!*“ To s vykřičníkem. Odvaha s pokorou, ano...

Název *Kdo dnům rozumí* není synonymem pro moudrého člověka. Je to povzdech, otázka a vposledku mávnutí rukou, jak poznáme z básně *Rozhovor II*. Vrací-li se Jareš v závěrečných oddílech sbírky (*Věštb* a *Ubývání*) k moudrostní tradici Dálných východů, můžeme očekávat všelicos, ale v žádném případě teistický koncept... Záliba v kultuře a religiozitě jiných světadílů je ostatně bytostně „post-křesťanská“, podle Junga je motivována únavou ze symbolů. „Smrt“ je pro Michala Jareše tím, čím byla pro Démokrita a Buddha: „*Do mých dnů stěhují se / mouchy a ptáci / Vlhký je písek // já se ztrácí*“. Slova „pán“ i „já“ jsou psána malými písmeny. Buddha říká: „*Až vytáhnete šíp, který vás zranil, ze všeho nejdřív ošetřite svou ránu... Teprve až se zahojí, můžete začít pátrat po střelci, který ji způsobil... Ale třeba vás to už nebude zajímat!*“ Myšlenkový výkon starověkých myslitelů se uskutečnil bez útěšlivé opory „regulativních idejí“ i pascalovské sázky na věčnost, které tak otravují intelektuální klima Evropy, jež se v vlastní slabosti nehodlá vzdát zadních vrátek eschatologie... Svoboda k smrti je mravní zákon povýtce.

Milan Exner

KRATOCHVILNÉ ČTENÍ

**Květa Legátová: Nic není tak prosté
Pistorius & Olšanská, Příbram 2006**

Čtenáři příběhů Sherlocka Holmesa znají závěr Holmesových úvah při řešení detektivních oříšků: Jak je to prosté, Watson! Ve čtyřech policejních moralitách Květy Legátové *nic není tak prosté*. Inteligentní a zdvořilý poručík Ryška nemá svého přítroublého spoluhráče, ba vždycky není po ruce ani zlý policajt do dvojice. Dokonce ani všechny příběhy nejsou detekcí zločinu; někdy jde o něco mnohem prostšího, co bylo složité překryto okolnostmi a zkresleným viděním nebo klamem. Co však těmto prózám nechybí, je napětí typické pro policejní vyšetřování a řešení záhad v plnokrevných detektivkách, spád vyprávění bez zdržování a digresi, rozmanitost a výrazná rázovitost charakterů protagonistů i vedlejších figur, logické rozplétání zádrhelů. – Zejména dvě kratší povídky (*Výslech profesora Mrože a Boušek*), ale do velké míry i delší a složitější příběhy (*Případ Vlastimil, Vraždy v lomu*) jsou postaveny především na dialogu, jehož základem je policejní výslech, a naplňují tak

v podstatě schéma rozhlasové hry. Své zkušenosti s tímto žánrem se autorka nevzdala, využila ji plně v práci s dialogem; poznámky při změnách scény, režijní a dějové vysvětlivky omezila na minimum, a dosáhla tak rychlého rytmu textu, který umožňuje rychločtení a vychází vstříc časové ekonomice čtenářů.

Jak se sluší u textů sázejících na napíná-
vost a dobrodružství, jsou povídky Květy
Legátové neproblémově přehledné, čte-
nář se v dialozích a úvahách orientuje be-
zesnáží a bez větší námahy. Má tedy knížka
základní předpoklady, aby se stala oblíbenou
a vyhledávanou četbou na ukrácení chvíle,
pro příjemné podráždění a obohacení fanta-
zie a neznekliďující zvržení. A je to četba
kultivovaná, neurážející vkus a inteligenci.
I zkušený čtenář ocení nenásilnou charakte-
ristiku prostřednictvím pružného slovníku
a důvěrné znalosti profesních jazykových
zvyklostí a odlišností. Autorka nevyhání
spletitost a záhadnost do extrémních
a nevěrohodných poloh, důvěřuje psycho-
logii svých postav (nejedno připodotknuti
v závorce přispívá k jejich plastičnosti)
a jejich logice. Samozřejmě kalkuluje i s psy-
chologií předpokládané množiny čtenářů.

Nelze si nevšimnout také pedagogiky a nezastíraného morálního poslání těchto próz. V pozadí, ba spíše v jádru všech jsou velmi aktuální a naléhavé problémy neřešitelné a neodstranitelné policejními metodami: citové strádání dítěte a jeho osamocenosť, necitlivé řešení náročných výchovných požadavků v rodině, vztahy v partě adolescentů atp. Tyto skryté zdroje většiny komplikací, ústicích v některých případech ve zločin (nebo k akci na jeho hraně), jsou tím, co opravdu není tak zcela prosté v řešení policejních případů ani ve výstavbě literární práce. U Květy Legátové nejde o moralizování ani o břeškné společenské apely. Tyhle bolestné věci nakonec přece jen *prostě* vyplývají z jejích obrátných a konečkonců především zábavných sond do života prostřednictvím rutinního policejního pátrání.

Domnívám se, že máme často tendenci podceňovat zábavné, kratochvilné posláni beletrie. Snad také proto, že podezíráme úspěšné autory z toho, že i pro ně bylo psaní zábavou, a skrytě jim závidíme umění pracovat s potěšením, které je s to přenést se na čtenáře. Květě Legátové se to v této knížce pravděpodobně podařilo.

Mojmír Trávníček

Tvar lze objednat e-mailem, telefonicky nebo poštou
tvar@ucl.cas.cz

Tvar, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1
tel.: 234 612 398, 234 612 399
cena pro předplatitele 22,- Kč

Co je **Autovize**, zjistíte na stejnojmenné výstavě v Galerii hlavního města Prahy (Staroměstská radnice), kde se až do 25. 3. 2007 představí **Ondřej Brody, Viktor Frešo, Jiří Skála a Evžen Šimera**.

Katedra fotografie FAMU v Praze a Galerie Velryba pořádají výstavu děl **Jaroslava V. Karfuse**. Potrvá do 3. 2. 2007. Do Velryby můžete zajít kdykoli kromě neděle.

V Moravské galerii v Brně, přesněji v Atriu Pražákova paláce, lze zhlédnout do 11. 3. 2007 výstavu **Jiřího Skály** nazvanou **Výměna rukopisu**.

A opět Moravská galerie v Brně, tentokrát v Místodržitelském paláci – výstavní síni Kabinet, pořádá výstavu **Václav Hollar, ke 400. výročí narození** – do 22. 4. 2007.

WENCESLAUS HOLLAR
Gentilhomme na à Prague l'an 1574, a esté de nature fort vaillant & l'un de mercuraire principalement pour exhorter mais beaucoup relâché par son prelatz l'an 1592, il gagna par Prague ayant demouré en divers lieux en Allemagne, & se donna pour temps à l'écriture et appliqua le son talent principal par Cologne avec le Comte d'Arondet, vers Prusse et d'elles par Prague l'An 1600, en ayant esté Joueur d'Instrument de Dieu de l'ordinaire fort estimé de la cour de la guerre à Anvers sur le milieu premier.
Lequel pour ce monde.

Na začátku našeho příběhu stojí idealistické rozhodnutí jednoho horkokrevného mladíka, na svůj věk nezvykle vyzrálého. „Věra musí být provázena činy. (...) Ano. Vypěl jsem a budu se učit. Ale ne tak jako dosud. Chci být blíž k dělnickým masám a s nimi se sám učit.“ (...) / Rubikon byl překročen. Mosty byly spáleny. Cesta, která mu byla připravena od narození – gymnázium, univerzita, služba –, byla uzavřena. Od nynějška se dal Felix Edmundovič Dzeržinskij na novou cestu, na trnitou cestu profesionálního revolucionáře. Na cestu, z níž již nikdy a nikam neodbočí. Je rok 1896 a devatenáctiletý Dzeržinskij se s chutí pouští do revoluční činnosti: organizuje stávky, vydává ilegální noviny, beseduje se soudruhy...

Po Dzeržinském vystoupil Gulbinowicz. Jejich projevy tak vzrušily mládež, že jim potlesk nestačil a začali řečníky vyhazovat do vzduchu. / Pak zpívali sborové revoluční písně. / Do města se vraceli v hloučcích, veselí a vzrušení. Je lapen a deportován do vyhnanství, leč ani to horkou hlavu nezchladí. Felix uprchne, zas chvíli provokuje carské instance, opět je zatčen – a opět uniká. Ani minuta nesmí přijít vniveč, koneckonců i pod zámek se dají

horlivě studovat komunistické spisy a organizovat protestní demonstrace politických vězňů. A tak pořád dál, kolotoč mítinků, manifestací, stranických aktivů, konferencí, katorgy a amnestií; kolotoč, který se nikdy nezastaví. Je až s podivem, že se v takovém frmolu stihl Železný Felix, jak mu jeho spoluobojovníci přezdívali, vůbec oženit. Sotva by se dalo spočítat, kolikrát mu Sofie Sigismundovna, jeho věrná průvodkyně životem, kladla na srdce, aby se tolik nepřepínal a trochu se šetřil. A nejen ona. „Za chvíli bude svítat, musíte si odpočinout,“ řekl Dež, když se podíval na tvář Dzeržinského, zežloutlou nevyspáním. / „Říkáte odpočinout,“ ozval se Dzeržinskij. „Ale jak? Prostě nevím. Přes den vyřizují záležitosti dopravy, a kdy mně pak zbývá čas na úkoly předsedy VČK? Jenom v noci!“

Mezitím už totiž mladičká naivka vystoupal po kariérním žebříčku až do nejvyšších pater, byv prověřen zkouškou nejtěžší – Říjnovou revolucí – a stal se šéfem Všeruské mimořádné komise při radě lidových komisařů pro boj s kontrarevolucí a sabotáží, známější pod zkratkou Čeka. „Nyní už zbývá jen jmenovat předsedu (...) komise, kterou jsme právě ustavili. Pro tuto funkci bude

zapotřebí vybrat skutečného proletářského jakobína!“ s těmito slovy se Lenin zahleděl na Dzeržinského. A všechny hlavy se otočily na jeho stranu. Právě v tu chvíli je dokonána proměna sociálně citícího hoška v krvelačnou, po moci bažící bestii, jež má na svědomí životy milionů nevinných obětí. Ale copak to járků šlo jinak, tenkrát, v době tak pohnuté? Vždyť sám Lenin pravil: „K boji proti kontrarevolucionářům a sabotérům je nutno použít výjimečných opatření.“

A protože má kniha více než 300 stran, přesuňme se až do úplného finále: Felix Edmundovič ležel a vzpomněl si na slova staříka lékaře ze Suchumi: „Když se nebudete léčit a nebudete dodržovat životosprávu, budete žít nanejvýš ještě tak dva tři roky.“ Bylo to v roce 1922. Cožpak opravdu přišel konec? „Ne,“ tvrdohlavě si pomyslel Dzeržinskij, „ještě si zabojujeme.“ Když se trochu ulevilo, vstal a odešel domů. Kde to s ním seklo... Píše se rok 1926, čipak tělo utáhne třicetiletou dráhu revolucionáře? Zacitujme ještě z prohlášení ÚV VKS(b), vydaného týž den večer: „Soudruzi! Dnes postihla stranu nová těžká rána. Náhle zemřel na srdeční mrtvici soudruh Dzeržinskij, postrach buržoazie, věrný rytíř proletari-

átu, ušlechtilý bojovník komunistické revoluce, neúnavný budovatel našeho průmyslu, věčný nadšenec a neohrožený voják velikých bitev. / Soudruh Dzeržinskij zemřel nenadále, když se vrátil domů po svém projevu – jako vždy plamenem – na plenárním zasedání ústředního výboru. Jeho nemocné, zcela vyčerpané srdce vypovědělo službu a smrt ho zasáhla okamžitě. Slavná smrt na přední linii! / (...) Skláníme své bojové prapory nad tvými ostatky, statečný náš příteli! Vyzýváme všechny pracující, všechny proletáře, aby vzdali poslední poctu bojovníku, jehož jméno je nesmrtelné a jehož dílo si pokoří celý svět! / Ať žije komunismus! / Ať žije strana!“

Na závěr drobný postřeh: Kniha vyšla v nakladatelství Molodaja gvardija v roce 1976 a stačil necelý rok, aby světlo světa spatřil český překlad (předpokládám, že u ostatních bratrských národů tomu bylo nejínak). Další důkaz toho, jak blažené časy zažívaly knižní agitky, vydávané na objednávku shora. Dnes tu sice také vycházejí životopisné knihy, nad nimiž zůstává rozum stát, ale o tom, že ten Dzeržinskij byl vlastně dobřej a férovej chlap, se v nich už našťestí nedočítáme.

Michal Škrabal

VÝROČÍ

Robert Vlach

* 28. 1. 1917 Praha

† 29. 1. 1966 Norman (USA)

Nálada

Vodopád oblak stéká za obzory.

Přeletí pták a nezanechá stop.

A já se dívám, planým steskem chorý,
tam, kde čas možná zavřel nový hrob.

A změny jdou. Snad někde v jejich středu
je nehybný a neproměnný bod.

Dříve jsem věřil. Už však nedovedu
myslet na smrt a zas na život.

A mluvit k změnám? Srdce, jakou řečí?

Kdo v chodu dějů zaslechne tvůj hlas?

Sbohem a díky, vroucí Vypravěči,
za naději, jež dlouho žila v nás.

Slábnoucím echem ještě znít mi zdá se,
poslední akord v dávné sonátě.

A jako hvězdy na prach rozpadá se,
a mnuta v prstech voní po mátě.

(Zahrada v zemi nikoho / Poetae in exilio,
1955)

Dále si na přelomu ledna a února připomínáme tato výročí:

28. 1. 1937 Ladislav Nebeský

31. 1. 1927 Pavel Šoltész

6. 2. 1967 Robert Fajkus

FEJETON

TŘÍKRÁLOVÉ SUPEREGO

Letos jsem nějak často potkával tři krále, a to dlouho před večerem tříkrálovým. Myslím, že šlo vždy o stejnou partičku, ale ruku bych za to do ohně nedal. Rozhodně si všichni byli dost podobní – výrostci tak od 12 do 17 v trochu ušmudlaných prostěradlových kostýmech, které možná před časem posloužily jako Mikulášův háv, na hlavě papírová koruna s načmáraným červeným křížem. Černého vza du mohl dělat kdokoliv z nich. Nepříliš libě zapěli kus koledy a natahovali ruku. Volili trasu podél hospod, do každé vešli, u dveří odzpívali své naučené čtyřverší a inkasovali. Nebyli vyložené vlezli, ale nebylo možné je přehlédnout.

Když jsem je potkal poprvé, to bylo myslím 2. ledna, zrovna jsem se cpal nepřilíš zdravou stravou a tučná sousta zapíjel říznou dvanáctkou, a tak když ke mně natáhl nejmenší z těch tři králíků ruku, přišlo mi nějak stylově, esteticky nepřijatelné nic mu nedat, i vyloudil jsem s plnou pusou (takže vlastně každý z nás vyloudil něco) blahosklonný škleb úsměvu a vtiskl

do snědé dlaně minci, zabručev cosi o malém koledníkovi.

Když jsem během několika následujících dní potkal stejnou nebo velmi podobnou firmu tak po šesté, začaly se mi honit hlavou podezřelé myšlenky a zapochyboval jsem sám o sobě, jestli se náhodou nepodílím na nepěkných věcech. Copak tohle je koledování? Nevím zcela přesně, jestli to bylo kvůli zřetelnému nedostatku kovů v mé peněženke, nebo kvůli nechuti ke stereotypu, ale začal jsem tři krále ignorovat. Vycitili to, potvory, a začali mne potkávat stále častěji, narážel jsem na ně v nepředvídatelných situacích, třeba když jsem se svezl v obchodním domě Máj výtahem, a poté, co se otevřely dveře, stáli tam ti tři.

A tak jsem se rozhodl, že přeju do protiútku. Především jsem si ujasnil, že to nejsou žádní koledníci. Nejde jim o tradici, ale parazitují na ní. Udělal jsem si v tom tak dokonale morální jasno, až jsem se sám sebe zalekl, jestli nejsem zahořklý škarohlíd a z nouze citu mravokárce (ale to jsem jen předjímal následující události), a řekl si, že budu situaci řešit následujícím

experimentem: Až se opět někde vynoří tahle žebravá trojice, zeptám se jich, jestli vůbec vědí, kdo to byli tři králové a co je to za tradici.

Jak už to chodí, potkal jsem je v takovém okamžiku, kdy jsem si svou eticky motivovanou zpupnost vyžral až do mrtě. Přesně 6. ledna. Měl jsem domluvenou večeři v kavárně Louvre s kamarádkou Veronikou, která je mimo jiné psychoterapeutka, občas, žel, nedobrovolně i moje.

Opět jsem si zrovna dopřával, přede mnou jameson, v ruce doutník, když ke mně dorazil důvěrně známý skřehot odbývajících si ty čtyři verše koledy a vzápětí se mi před nosem vynořila důvěrně známá černá natažená ruka. I spustil jsem: „A víš-li pak vůbec, kdo to jsou tihle tři králové?“ Zabralo to, koledníkova natažená paže zjevně povadla, tvář se protáhla. Dva vzdálenější králové urychleně opusili nebezpečný prostor, ten „můj“ blekotl, že šli k Ježíškovi a dostali dárky – a jeho sociální inteligence třibená častým koledováním kázala mu rovněž raději zmizet. Stihl jsem jen zvolat, že by se aspoň měli o té tradici snažit

něco dozvědět, když už si hrají na koledníky, a to bylo tak vše. Zbytek večera byl psychoterapeutický. Dozvěděl jsem se tolik informací o svém superegu, potřebě moci, pýše, nelásce a vůbec dalších nectnostech, které si hojím na chudácích klucích, kteří si prostě chtějí trochu přilepšit, že jsem si nakonec opravdu připadal já jako ten, kdo něco od někoho vyškemral. Vždyť jsem z celého toho příběhu se třemi králi za několik málo mincí vytrískal tolik školených informací o své duši, za které jiní platí docela tučné honoráře. S vědomím, že celý příběh neskončil v Louvre (na rozdíl od šifry Brownem vymyšleného mistra Leonarda) ani sepsáním tohoto fejetonu, který mi jen pomohl trochu si vypucovat pošramocené ego, nemohu se už dočkat Velikonoc, kdy jistě opět potkám své tři staré známé. Jsem dokonale připraven, ale zatím neprozradím jak, pro jistotu: co kdyby se zrovna toto číslo Tvaru nějakým nedopatřením a ošklivou hříčkou osudu dostalo do rukou těm koledníkům, nebo, ještě hůře, Veronice?

Václav Bidlo

Ročník XVIII. Vydává Klub přátel Tvaru. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Šéfredaktor Lubor Kasal. Redaktoři: Anna Gemanová, Michal Jareš, Božena Správcová (zástupkyně šéfredaktora), Michal Škrabal. Tajemnice Martina Vavřínová. Korektorka Hana Růžicková. Předseda Klubu přátel Tvaru Pavel Janoušek. Adresa redakce: Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, telefon 234 612 398, 234 612 399. E-mail: tvar@ucl.cas.cz. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Grafický návrh Lukáš Pertl. Sazba a zlom programy Adobe® InDesign® CS2 a Adobe® Photoshop® CS2. Lubor Kasal. Tisk Ringier Print, a. s., Praha. Rozšiřuje A. L. L. Production, spol. s r. o., Mediaservis, a. s., PNS, a. s., Mediaprint-Kapa a redakce. Předplatné ČR: Call Centrum, tel. 234 092 851, fax 234 092 813, e-mail: predplatne@predplatne.cz, http://www.predplatne.cz; redakce Tvaru. Předplatné SR: L. K. Permanent, s. r. o., P. P. č. 4, 834 14 Bratislava, tel. 00421 7 444 537 11, fax 00421 7 443 733 11. Objednávky do zahraničí: A. L. L. Production, spol. s r. o., Hvozdánská 3-5, Praha 4 a redakce Tvaru. Předplatné může být hrazeno v eurech. Distribuce pro nevidomé: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR - SONS - Na Harfě 9, P. O. Box 2. 190 05 Praha 9, tel. 266 03 87 14, http://www.brailnet.cz

2007/02

www.itvar.cz * MK ČR E 5151 * ISSN 0862-657 X * F 5151 46771 * 25,- Kč * 25. ledna 2007

tvar
LITERÁRNÍ OBŤYDENÍK